

Dr Ryszard Necel
Dr Przemysław Nosal

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
POWIATU POZNAŃSKIEGO
NA LATA**

2021- 2026

Poznań, grudzień 2020

Spis treści

Wstęp.....	4
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych a inne kluczowe dokumenty.....	5
Poziom ogólnokrajowy	5
Poziom województwa.....	7
Poziom powiatu.....	12
Diagnoza społeczno-demograficzna powiatu poznańskiego.....	17
Wprowadzenie.....	17
Uwarunkowania społeczno-gospodarcze w powiecie.....	20
Uwarunkowania demograficzne w powiecie.....	20
Migranci w powiecie.....	22
Gospodarka i przedsiębiorczość	23
Wskaźniki dotyczące wynagrodzeń, wydatków i ubóstwa.....	25
Ekonomia społeczna i solidarna.....	28
Sytuacja na lokalnym rynku pracy	30
Infrastruktura społeczna w powiecie	33
Kadra pomocy i integracji społecznej.....	35
Pomoc społeczna świadczona w gminach powiatu poznańskiego.....	37
Świadczeniobiorcy w gminach powiatu poznańskiego.....	37
Powody przyznawania pomocy społecznej w powiecie	40
Wsparcie rodziny	42
Wybrane świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej.....	45
Powiatowy system wsparcia.....	46
System pieczy zastępczej.....	46
Usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.....	49
Wsparcie osób z niepełnosprawnością, osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin	50
Przeciwdziałanie i rozwiązywanie sytuacji kryzysowych (m.in. przemocy).....	56
Wsparcie mieszkańców powiatu w placówkach całodobowych	57
Współpraca z organizacjami pozarządowymi.....	58
Analiza SWOT.....	60
Cele strategiczne, cele operacyjne i zadania <i>Strategii</i>	63
Cel strategiczny 1. Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem.....	64
Cel strategiczny 2. Aktywizacja na lokalnym rynku pracy	68
Cel strategiczny 3. Integracja osób z niepełnosprawnościami i wsparcie dla opiekunów osób niesamodzielnich	70
Cel strategiczny 4. Pomoc osobom starszym i długotrwale chorym	73
Cel strategiczny 5. Wspieranie solidarności społecznej i aktywizacja potencjału społecznego mieszkańców powiatu	75

Wskaźniki realizacji <i>Strategii</i>	77
Cel strategiczny 1. Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem.....	78
Cel strategiczny 2. Aktywizacja na lokalnym rynku pracy	82
Cel strategiczny 3. Integracja osób z niepełno sprawnościami i wsparcie dla opiekunów osób niesamodzielnych	84
Cel strategiczny 4. Pomoc osobom starszym i długotrwale chorym	87
Cel strategiczny 5. Wspieranie solidarności społecznej i aktywizacja potencjału społecznego mieszkańców powiatu	89
Zakończenie	91
Bibliografia.....	92

Wstęp

Świat nieustannie się zmienia. W każdym jego wymiarze – społecznym, ekonomicznym, medycznym czy technologicznym – dochodzi do przekształceń, które wpływają na życie ludzi. Pojawiają się nowe szanse i nowe problemy, możliwości i ograniczenia. Wszystko to stawia przed instytucjami samorządowymi poważne wyzwania. W trosce o jakość życia mieszkańców muszą one nie tylko reagować na zaistniałą sytuację, ale również podejmować decyzje, które pozwolą im podmiotowo wpływać na warunki funkcjonowania powiatu. Proces ten wymaga jednak przyjęcia klarownej wizji rozwiązywania problemów społecznych, opartej na ustalonych priorytetach i pożądanym kierunkach działania.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026 jest dokumentem, który ma odpowiadać na wyzwania stojące przed powiatem w zakresie problemów społecznych. Wykorzystuje do tego diagnozę istniejących zasobów, analizę potencjałów oraz zdefiniowanie pól zaangażowania w formie celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działania. Zaproponowane w nim rozwiązania opierają się na kilku założeniach.

Po pierwsze, podchodzą one do zagadnienia rozwiązywania problemów społecznych w sposób kompleksowy. Przedstawiają bowiem zintegrowany ze sobą szereg działań, które mają na celu jak najskuteczniejsze poradzenie sobie z danym wyzwaniem. Po drugie, stworzenie katalogu działań poprzedzone zostało pogłębioną analizą danych. W konsekwencji stanowi on odpowiedź na sprofilowane zapotrzebowanie danej wspólnoty terytorialnej. Jednocześnie w procesie zaspokajania potrzeb działania strategiczne czerpać powinny z potencjału tejże zbiorowości – integrować kompetencje realizatorów na rzecz osiągnięcia spójnego celu. Po trzecie, warto zwrócić uwagę na fakt, iż prezentowana *Strategia* w dużej mierze jest kontynuacją *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego na lata 2014-2020*. Oba dokumenty przygotowali ci sami autorzy, co gwarantuje ciągłość proponowanych działań oraz ich osadzenie w lokalnej specyfice. Jednocześnie w aktualnej *Strategii* pojawia się szereg nowych aspektów, które są odpowiedzią na zmieniające się warunki życia społecznego. Po czwarte, należy podkreślić konsultacyjny charakter prac nad *Strategią*. Jej poszczególne zapisy poddane zostały konsultacjom społecznym, pomimo panujących obecnie trudnych warunków epidemiologicznych.

Niniejszy dokument składa się z pięciu rozdziałów oraz wstępu i zakończenia. Rozdział pierwszy zawiera opis ulokowania *Strategii* wobec strategicznych dokumentów innych szczebli terytorialnych - od ogólnopolskich aż po powiatowe. W rozdziale drugim przedstawiona została diagnoza powiatu poznańskiego. Ukazuje ona rzeczywistą kondycję powiatu w obszarach, których dotyczy *Strategia* – uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz szeroko rozumianej pomocy społecznej. Rozdział trzeci to analiza SWOT powiatu wskazująca na jego mocne i słabe strony oraz stojące przed nim szanse i zagrożenia. Rozdział czwarty zawiera priorytety, cele i kierunki działań dla poszczególnych obszarów strategicznych, a rozdział piąty określa wskaźniki do ewaluacji przedstawionej *Strategii*.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026 a inne kluczowe dokumenty o charakterze ustawowym, strategicznym i programowym

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026 jest dokumentem, którego baza programowa uwzględnia inne kluczowe plany działań w zakresie polityki społecznej. Dotyczy to zarówno aktów na szczeblu krajowym i wojewódzkim, ale i tych znajdujących się na tej samej płaszczyźnie, czyli powiatowej. Jeśli ma on bowiem w rzeczywisty sposób odpowiadać na potrzeby społeczności lokalnej, to musi wpisywać się w założenia polityk krajowych, a także pozostawać komplementarny wobec polityk równoległych.

W dalszej części tego rozdziału zaprezentowane zostaną ramowe dokumenty na poziomie ogólnokrajowym, wojewódzkim i powiatowym, których zapisy w istotny sposób wyznaczają kierunki działań w ramach kluczowych dla powiatu poznańskiego obszarów polityki społecznej.

Podkreślić jednak należy, że z racji specyficznego momentu kalendarzowego (tj. 2020 rok), aktualność niektórych dokumentów wkrótce się skończy (np. wraz z końcem 2020 roku). Niektóre z nich nie będą miały systemowej kontynuacji, a inne zostaną zastąpione nowymi wersjami, choć w chwili przygotowywania niniejszej *Strategii* nie są one jeszcze dostępne.

Poziom ogólnokrajowy

Najważniejsze kierunki działania w zakresie aktywności na rzecz rozwiązywania problemów społecznych zostały zdefiniowane na poziomie dokumentów ogólnokrajowych. Znajomość tych ustaw, strategii i programów stanowi ważną ramę lokalnego rozwiązywania problemów społecznych.

Tabela nr 1 Dokumenty na poziomie ogólnokrajowym

TYP DOKUMENTU	NAZWA DOKUMENTU	NAJWAŻNIEJSZE OBSZARY ISTOTNE DLA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH POWIATU POZNANSKIEGO NA LATA 2021-2026
USTAWA	<p>Ustawa o pomocy społecznej (Dz. U. 2004 Nr 64 poz. 593)</p> <p>Ustawa o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. 2003 nr 228 poz. 225)</p> <p>Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 1998 Nr 137 poz. 887)</p> <p>Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2003 Nr 96 poz. 873)</p> <p>Ustawa o promocii zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2004 nr 99 poz. 1001)</p> <p>Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 1997 Nr 123 poz. 776)</p> <p>Ustawa o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. 2003 Nr 122 poz. 1143)</p> <p>Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. 1994 Nr 111 poz. 535)</p> <p>Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. 1982 Nr 35 poz. 230)</p> <p>Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2005 Nr 179 poz. 1485)</p> <p>Ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „ Za życiem” (Dz.U.2020.1329)</p> <p>Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2005 Nr 180 poz. 1493)</p> <p>Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2011 Nr 149 poz. 887)</p>	<p>pomoc społeczna, rodzina, świadczenia społeczne</p> <p>pomoc społeczna, rodzina, świadczenia społeczne</p> <p>ubezpieczenia, świadczenia społeczne</p> <p>aktywność obywatelska</p> <p>rynek pracy</p> <p>niepełnosprawność, rynek pracy, świadczenia społeczne</p> <p>niepełnosprawność, rynek pracy, świadczenia społeczne</p> <p>zdrowie, niepełnosprawność</p> <p>zdrowie, uzależnienia, alkoholizm</p> <p>zdrowie, uzależnienia, narkotyki</p> <p>rodzina, świadczenia społeczne</p> <p>przemoc w rodzinie</p> <p>pomoc społeczna, rodzina</p> <p>rodzina, świadczenia społeczne</p> <p>rodzina, świadczenia społeczne</p> <p>rodzina, opieka, praca</p> <p>rodzina, pomoc społeczna</p> <p>polityka senioralna, aktywność obywatelska, zdrowie</p> <p>polityka senioralna, aktywność obywatelska, zdrowie</p> <p>polityka senioralna, zdrowie</p> <p>aktywność obywatelska</p> <p>zdrowie,</p> <p>praca</p> <p>przemoc, rodzina</p> <p>polityka senioralna, zdrowie</p> <p>zdrowie</p>
PROGRAMY OGÓLNOKRAJOWE Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ	<p>Rodzina 500 plus</p> <p>Dobry Start</p> <p>Maluch+</p> <p>Program „Posiłek w szkole i w domu”</p> <p>Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020</p> <p>Program Wieloletni „Senior+” na lata 2015-2020 (wcześniej Program „Senior-WIGOR”)</p> <p>Opieka 75+</p> <p>Program współpracy z organizacjami pozarządowymi na lata 2018-2020</p> <p>Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego</p> <p>Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej</p> <p>Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020</p> <p>Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO - SOLIDARNOŚĆ</p> <p>Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020</p>	<p>rodzina, świadczenia społeczne</p> <p>rodzina, świadczenia społeczne</p> <p>rodzina, opieka, praca</p> <p>rodzina, pomoc społeczna</p> <p>polityka senioralna, aktywność obywatelska, zdrowie</p> <p>polityka senioralna, aktywność obywatelska, zdrowie</p> <p>polityka senioralna, zdrowie</p> <p>aktywność obywatelska</p> <p>zdrowie,</p> <p>praca</p> <p>przemoc, rodzina</p> <p>polityka senioralna, zdrowie</p> <p>zdrowie</p>

Poziom województwa

Regionalne dokumenty z zakresu polityki społecznej są ważnym punktem odniesienia dla *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026*. Strategiczne kierunki wyznaczone na poziomie województwa Wielkopolskiego określają mechanizmy rozwoju dla całego regionu, którego powiat poznański jest częścią. Wytwarzając zatem kierunki i cele działań w zakresie powiatowego rozwiązywania problemów społecznych należy uwzględnić także priorytety wskazane dla rozwoju całego województwa.

Tabela nr 2 Dokumenty na poziomie wojewódzkim

DOKUMENT	PRIORYTETY/CELE STRATEGICZNE	CELE I PRIORYTETY ISTOTNE DLA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH POWIATU POZNAŃSKIEGO NA LATA 2021-2026
STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO DO 2030 ROKU	<p>Strategia zawiera cztery cele strategiczne rozpisane na pomniejsze cele operacyjne:</p> <p>CEL STRATEGICZNY 1. Wzrost gospodarczy wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców</p> <p>CEL STRATEGICZNY 2. Rozwój społeczny wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu</p> <p>CEL STRATEGICZNY 3. Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego wielkopolski</p> <p>CEL STRATEGICZNY 4. Wzrost skuteczności wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem</p>	<p>Istotne dla powiatowej Strategii są następujące cele strategiczne i operacyjne:</p> <p>CEL STRATEGICZNY 1. Wzrost gospodarczy wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców</p> <p>Cel operacyjny 1.2. Wzrost aktywności zawodowej i utrzymanie wysokiej jakości zatrudnienia</p> <p>Kluczowe kierunki interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości ▪ Aktywizacja niewykorzystanych zasobów pracy <p>CEL STRATEGICZNY 2. Rozwój społeczny wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu</p> <p>Cel operacyjny 2.1. Rozwój Wielkopolski świadomej demograficznie</p> <p>Kluczowe kierunki interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wzmacnianie potencjału demograficznego i funkcji rodziny ▪ Rozwój srebrnej gospodarki ▪ Wzrost atrakcyjności osiedleńczej regionu ▪ Promocja zdrowego stylu życia, rozwój opieki i infrastruktury zdrowotnej <p>Cel operacyjny 2.2. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniom</p> <p>Kluczowe kierunki interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa dostępu i standardów usług oraz funkcjonowania infrastruktury społecznej ▪ Wyrównywanie szans edukacyjnych ▪ Rozwijanie sektora ekonomii społecznej i solidarnej <p>Cel operacyjny 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu</p>

<p>Kluczowe kierunki interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kształtowanie i wzmacnianie postaw prospołecznych, równościowych, innowacyjnych, w tym rozwój innowacji społecznych ▪ Wzmacnianie potencjału kulturowego i infrastruktury kultury ▪ Rozwój przemysłu czasu wolnego 	
<p>Szczególnie istotne są priorytety I i IV, w ramach których realizowane są działania z zakresu rozwiązywania problemów społecznych (I) oraz wzmacniania społeczności lokalnej (IV).</p>	<p>W zakresie zadań powiatu leżą działania mieszczące się we wszystkich priorytetach (z racji odrębnego Programu)</p>
<p>STRATEGIA SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO DO 2020 ROKU</p> <p>POLITYKI DLA DO</p> <p>Strategia zawiera 5 priorytetów strategicznych rozpisanych na cele operacyjne i zadania adresowane do dzieci i młodzieży, seniorów, osób z ograniczeniami sprawności, osób z wysokiego ryzyka socjalnego.</p> <p>Priorytety strategiczne to:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Wielkopolska równych szans i możliwości II. Zdrowi wielkopolanie III. Bezpieczna Wielkopolska IV. Wielkopolska obywatelska V. Samorząd województwa wielkopolskiego partnerem, doradcą, konsultantem lokalnych podmiotów polityki społecznej 	<p>Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy II. Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy III. Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy IV. Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy V. Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy VI. Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy
<p>WIELKOPOLSKI PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2010-2020</p>	<p>Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy II. Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy III. Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy IV. Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy V. Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy VI. Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty o rzetelną diagnozę zjawiska przemocy

<p>Wielkopolski Program Wspierania Rodziny i Pieczy Zastępczej do 2020 roku</p>	<p>Priorytety Programu to:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Rozwój systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej na terenie Wielkopolski na bazie rzetelnej diagnozy. II. Dobrze funkcjonujące wielkopolskie rodziny. III. Wielkopolski system wspierania rodziny adekwatny do występujących w regionie potrzeb. IV. Wielkopolski system pieczy zastępczej adekwatny do występujących w regionie potrzeb. V. Wysoka jakość usług w wielkopolskich instytucjach i organizacjach realizujących zadania z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej. VI. Zapewnienie rodzin adopcyjnych dzieciom zakwalifikowanym do przysposobienia. 	<p>W zakresie zadań powiatu leżą działania mieszczące się we wszystkich priorytetach (z racji odrębnego Programu)</p>
<p>Wielkopolski Program na Rzecz Osób Starszych do 2020</p>	<p>Wyróżnionymi priorytetami Wielkopolskiego Programu na Rzecz Osób Starszych do 2020 są:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Edukacja II. Aktywność III. Zdrowie IV. Bezpieczeństwo 	<p>Polityka społeczna na poziomie powiatowym obejmuje swoimi działaniami wszystkie cztery priorytety, choć niektóre z nich (np. Edukacja) w nieco mniejszym wymiarze.</p>
<p>Program wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami w województwie wielkopolskim na lata 2014 – 2020</p>	<p>Program wyróżnia pięć priorytetów:</p> <ol style="list-style-type: none"> Priorytet I. Aktywność społeczna osób z niepełnosprawnościami Priorytet II. Aktywność zawodowa osób z niepełnosprawnościami Priorytet III. Rehabilitacja i profilaktyka zdrowotna osób z niepełnosprawnościami Priorytet IV. Infrastruktura dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami Priorytet V. Wsparcie otoczenia osób z niepełnosprawnościami 	<p>Wszystkie priorytety wojewódzkiego Programu są istotne dla działań w ramach powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (z racji odrębnego Programu)</p>

Program Profilaktyki i Promocji Zdrowia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020

Celem nadrzędnym polityki zdrowotnej w województwie wielkopolskim zdefiniowanym w Programie jest: „Poprawa stanu zdrowia i związanej z nim jakości życia mieszkańców województwa wielkopolskiego oraz zmniejszanie nierówności w zdrowiu”.

Osiągnięcie tego celu jest możliwe poprzez :

- kształtowanie prozdrowotnego stylu życia społeczeństwa
- ograniczenie występowania najpoważniejszych problemów zdrowotnych
- zmniejszenie różnic społecznych i terytorialnych w stanie zdrowia populacji
- aktywizowanie jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych do działań na rzecz zdrowia,
- aktywizowanie innych partnerów programu do działań na rzecz zdrowia

W przypadku zdrowia zadaniem powiatu jest przede wszystkim promocja zdrowia i zdrowego stylu życia.

Źródło: Opracowanie własne

Poziom powiatu

Dla spójności *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026* konieczne jest także uwzględnienie innych ramowych dokumentów, które tworzone są na poziomie powiatu. Rolą samorządu powiatu poznańskiego jest bowiem właśnie opracowanie strategii i programów wyznaczających główne kierunki przeciwdziałania problemom społecznym.

W tej części wskazano również programy tematyczne opracowywane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie Powiatu Poznańskiego, które kompleksowo i całościowo wiążą się ze *Strategią*.

Dodatkowo analiza strategii i programów dokonana w tej części została rozszerzona o strategię metropolitalną aglomeracji poznańskiej, której to zakres w pewnej części pokrywa się terytorialnie z powiatem poznańskim.

Tabela nr 3 Dokumenty na poziomie powiatowym

DOKUMENT	PRIORYTETY/CELE STRATEGICZNE	CELE I PRIORYTETY ISTOTNE DLA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH POWIATU POZNAŃSKIEGO NA LATA 2021-2026
STRATEGIA ROZWOJU POWIATU POZNAŃSKIEGO DO 2030 ROKU	<p>Strategia Rozwoju stanowi ramowy dokument definiujący kierunki rozwoju całego Powiatu Poznańskiego. Składa się ona z pięciu priorytetów:</p> <p>Cel strategiczny 1: Ochrona i kształtowanie walorów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego powiatu poznańskiego</p> <p>Cel strategiczny 2: Poprawa zdrowia i zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu oraz wzrost integracji społecznej mieszkańców powiatu poznańskiego. Porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli</p> <p>Cel strategiczny 3: Rozwój edukacji, rynku pracy i wspieranie rozwoju gospodarczego powiatu poznańskiego</p> <p>Cel strategiczny 4: Rozwój zrównoważonego i zintegrowanego transportu na terenie powiatu poznańskiego</p> <p>Cel strategiczny 5: Rozwój przyjaznej administracji, współpraca samorządowa i kształtowanie wizerunku powiatu poznańskiego</p>	<p>W kontekście Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026 kluczowe są przede wszystkim dwa cele strategiczne i towarzyszące im zadania:</p> <p>Cel strategiczny 2: Poprawa zdrowia i zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu oraz wzrost integracji społecznej mieszkańców powiatu poznańskiego. Porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli</p> <p>2.1. Poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia oraz zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej</p> <p>2.2. Wzmocnienie integracji społecznej</p> <p>2.3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i rozwój społeczeństwa obywatelskiego</p> <p>2.4. Rozwój działalności kulturalnej</p> <p>2.5. Podwyższenie stanu i poczucia bezpieczeństwa</p> <p>Cel strategiczny 3: Rozwój edukacji, rynku pracy i wspieranie rozwoju gospodarczego powiatu poznańskiego</p> <p>3.1. Rozwój edukacji ponadgimnazjalnej, podnoszenie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców</p> <p>3.2. Promocja zatrudnienia i przeciwdziałanie bezrobociu</p> <p>3.3. Wspieranie rozwoju gospodarczego powiatu poznańskiego</p>
STRATEGIA ROZWOJU AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ. METROPOLIA POZNAŃ 2020	<p>W wyniku dokonanej diagnozy funkcjonowania Aglomeracji poznańskiej za priorytetowe dla jej dalszego rozwoju uznano 5 osi strategicznych:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Gospodarka przestrzenna i środowisko II. Infrastruktura i organizacja transportu III. Gospodarka i rynek pracy IV. Usługi społeczne V. Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny <p>Celem głównym Programu jest doskonalenie systemu pieczy</p>	<p>Z punktu widzenia niniejszej Strategii najistotniejsze są dwie osie strategiczne: IV. Usługi społeczne oraz III. Gospodarka i rynek pracy.</p> <p>W przypadku osi trzeciej Gospodarka i rynek pracy na szczególną uwagę zasługuje program: <i>Monitoring podaży i popytu na pracę</i>. Natomiast w ramach osi Usługi społeczne istotny jest program <i>Metropolia równych możliwości społecznych</i>.</p>
PROGRAM ROZWOJU PIECZY		

ZASTĘPCZEJ W POWIECIE POZNAŃSKIM
NA LATA 2018-2020

zastępczej i wspierania rodziny na terytorium Powiatu.
W ramach realizacji tego celu wyznaczono cztery cele
szczegółowe:

1. Rozwój i wsparcie rodzinnej pieczy zastępczej
2. Tworzenie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych modelu wychowawczego zbliżonego do rodzinnego
3. Wspieranie w procesie usamodzielniania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą
4. Wzmocnienie funkcji rodziny jako naturalnego środowiska opiekuńczo-wychowawczego dla dzieci

PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W
RODZINIE W POWIECIE POZNAŃSKIM
NA LATA 2013-2020

Cel główny Programu to zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie poprzez zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i dostępności pomocy oraz skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Cel I. Prowadzenie działań zapobiegających występowaniu przemocy w rodzinie

Cel II. Zwiększenie skuteczności podejmowanych działań w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą

Cel III. Odciążanie korekcyjno-edukacyjne na sprawców przemocy w rodzinie

Cel IV. Usprawnienie funkcjonowania instytucji i placówek działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Cel V. Koordynowanie i monitorowanie realizacji Programu

POWIATOWY PROGRAM DZIAŁAŃ NA
RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
2014- 2020

Działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Powiecie zostały określone w ramach czterech zadań:

1. Podniesienie jakości życia osób z niepełnosprawnościami
2. Podejmowanie działań w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu
3. Aktywizacja zawodowa oraz promocja zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami
4. Współpraca i integracja podmiotów wspierających osoby z niepełnosprawnościami

ROZNY PROGRAM WSPÓŁPRACY
POWIATU POZNAŃSKIEGO
Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI
ORAZ PODMIOTAMI WYMIENIONYMI
W ART. 3 UST. 3 USTAWY
O DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU
PUBLICZNEGO I O WOLONTARIACIE
W ROKU 2020

Program wymienia pomoc społeczną jako priorytetowe zadanie publiczne w zakresie współpracy powiatu z Organizacjami.

W ramach obszaru priorytetowego określa następujące zadania:

- zapobieganie zjawisku przemocy w rodzinie, w szkole i w środowisku lokalnym oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym i uzależnieniom w powiecie poznańskim,
- wspieranie aktywności osób starszych oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji osób starszych,
- promocja i organizacja wolontariatu na terenie powiatu poznańskiego,
- integracja i aktywność społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi z powiatu poznańskiego,
- ograniczenie skutków niepełnosprawności i zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami z powiatu poznańskiego poprzez działania wspierające aktywność fizyczną
- promowanie aktywności osób z niepełnosprawnościami z powiatu poznańskiego w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego,
- wspieranie działań na rzecz rozwijania zainteresowań i uzdolnień osób z niepełnosprawnościami z powiatu poznańskiego.

PROGRAM DZIAŁAŃ POWIATU
POZNAŃSKIEGO W ZAKRESIE
PROMOCJI OCHRONY ZDROWIA NA
LATA 2020-2024

Program uwzględni główne kierunki polityki zdrowotnej i stwarza szansę na skuteczniejszą realizację zadań Powiatu związanych ze zdrowiem społeczeństwa. Jest to dokument, w którym wskazano najważniejsze obszary wymagające szczególnego zainteresowania samorządu. Za podstawowy cel uznano zmniejszenie nierówności w dostępności do świadczeń zdrowotnych i poprawę stanu zdrowia mieszkańców, a zarazem jakości ich życia. Osiągnąć te zamierzenia można, wpływając na czynniki determinujące zdrowie.

Źródło: Opracowanie własne

Diagnoza społeczno-demograficzna powiatu poznańskiego

Wprowadzenie

Głównymi obszarami działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu są:

SYSTEM
PIECZY
ZASTĘPCZEJ

WSPARCIE W KRYZYSIE
(NP. DLA OFIAR PRZEMOCY) -
KIEROWANIE DO OŚRODKÓW
INTERWENCJI KRYZYSOWEJ

WSPARCIE DLA
CUDZOZIEMCÓW

SZKOLENIE I DOSKONALENIE
ZAWODOWE KADR POMOCY
SPOŁECZNEJ Z TERENU
POWIATU

WSPARCIE OSÓB
Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

WSPÓŁPRACA
Z ORGANIZACJAMI
POZARZĄDOWYMI
DZIAŁAJĄCYMI
NA RZECZ OSÓB
Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

ROZWÓJ INFRASTRUKTURY
DPS, MIESZKAŃ
CHRONIONYCH, OŚRODKÓW
WSPARCIA DLA OSÓB
Z ZABURZENIAMI
PSYCHICZNYMI

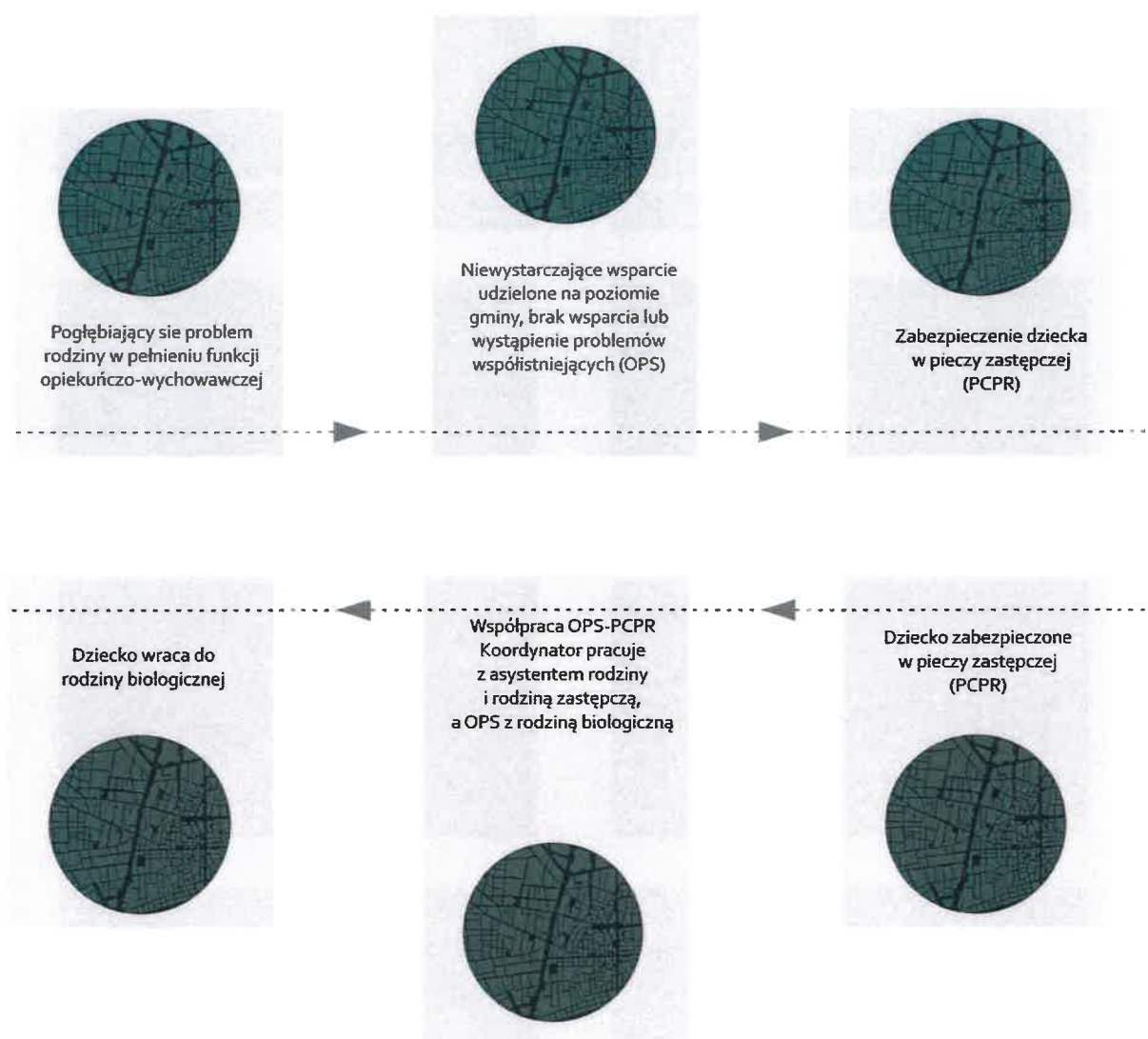
SPECJALISTYCZNE
PORADNICTWO

WSPIERANIE INTEGRACJI
W ŚRODOWISKU

WSPIERANIE
USAMODZIELNIENIA

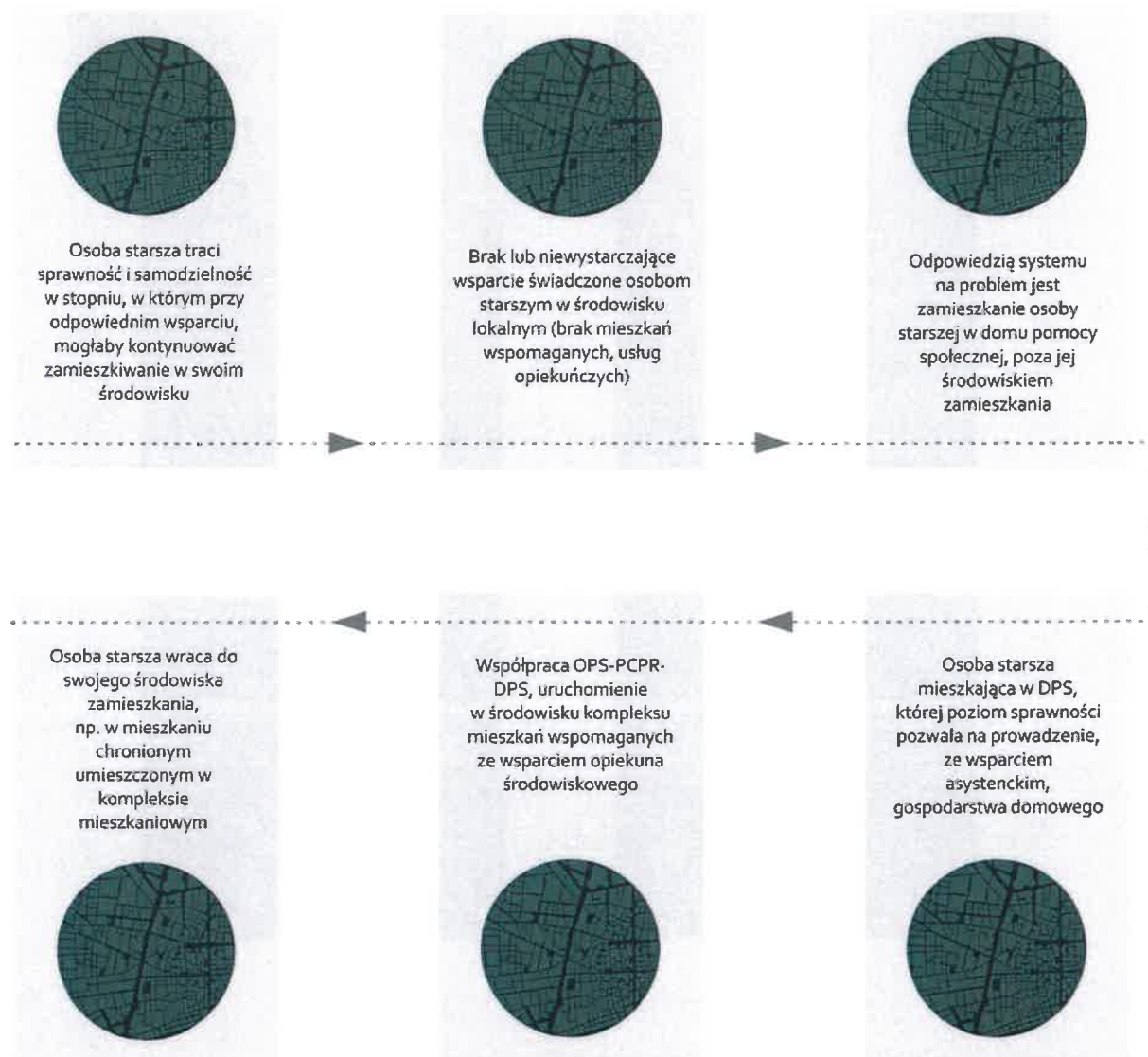
Lokalny (powiatowy) system polityki społecznej postrzegamy jako system naczyń połączonych, w których działania w zakresie polityki społecznej i pomocy społecznej podejmowane na poziomie gminnym i powiatowym, przenikają się i wzajemnie na siebie wpływają, i tak np. sieć wsparcia rodziny, osób starszych, osób z niepełnosprawnością i osób z zaburzeniami psychicznymi (w tym chorujących psychicznie i z niepełnosprawnością intelektualną) funkcjonuje zarówno na poziomie gminy, jak i na poziomie powiatu. Brak wsparcia środowiskowego świadczonego na poziomie gminy lub pewne jego deficyty, mogą powodować konieczność uruchomienia działań na poziomie powiatu, z drugiej strony poprawa sytuacji w środowisku lokalnym – na poziomie gminy, może spowodować brak konieczności udzielania wsparcia realizowanego na poziomie powiatowym. Poniżej znajdują się przykłady takiego „sprzężenia zwrotnego” we wsparciu społecznym świadczonym przez samorząd gminny i powiatowy, z ramienia których instytucjami odpowiedzialnymi za jego realizację są Ośrodki Pomocy Społecznej i Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie.

Grafika nr 1. Relacje OPS i PCPR na przykładzie problemów opiekuńczo-wychowawczych

Źródło: opracowanie własne

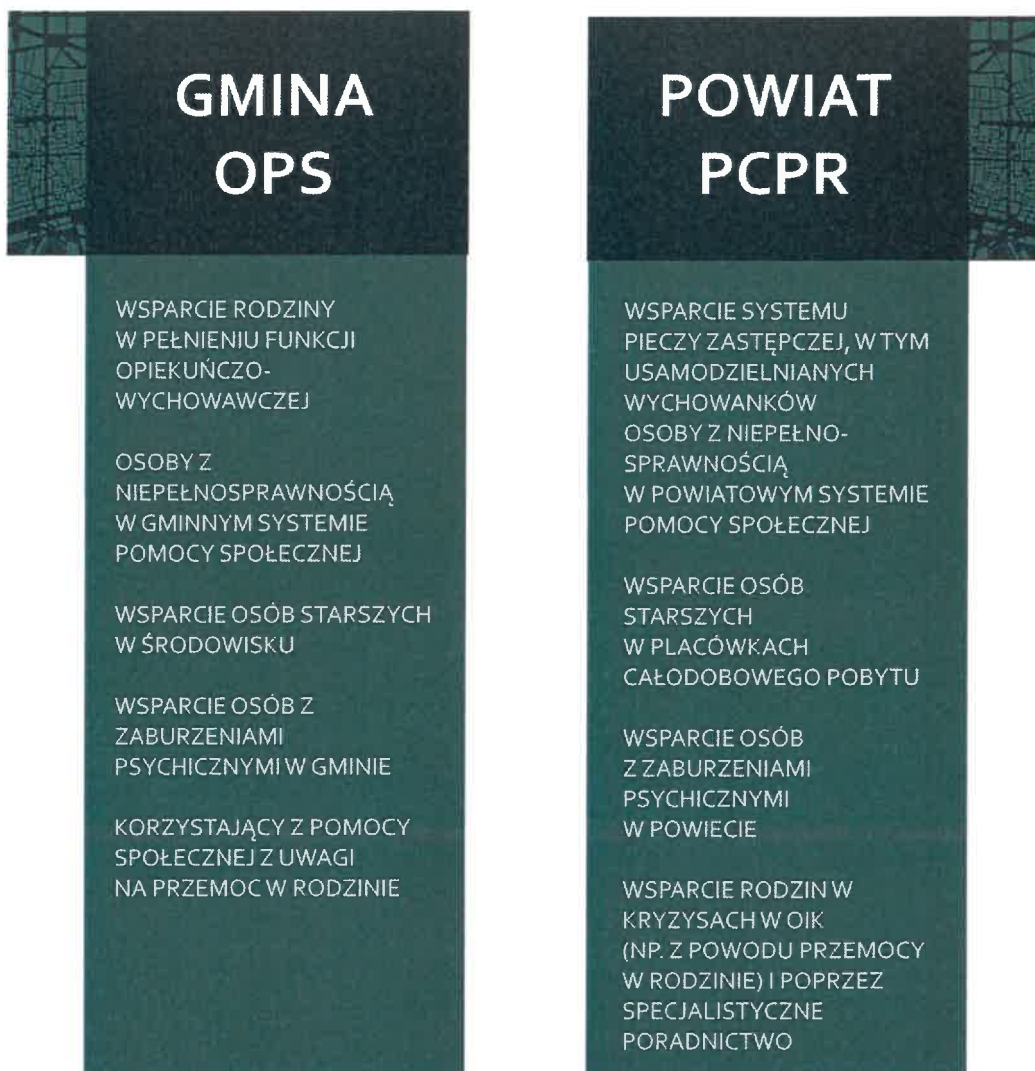
Grafika nr 2. Relacje OPS i PCPR na przykładzie usług opiekuńczych dla osób starszych

Źródło: opracowanie własne

Powyższe przykłady dotyczą: wsparcia rodziny biologicznej świadczonego na poziomie gminy i zabezpieczenia dzieci w pieczy zastępczej na poziomie powiatu, środowiskowego wsparcia seniorów na poziomie gminy i zabezpieczenia seniorów w całodobowe wsparcie w DPS na poziomie powiatu. **Punkty wspólne działalności OPS i PCPR dotyczą w szczególności problemów, takich jak: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, przemoc w rodzinie, niepełnosprawność i długotrwała ciężka choroba, czy zaburzenia psychiczne.**

Logika opisu zagadnień społecznych w diagnozie jest następująca, w kontekstowy sposób opisano: sytuację demograficzną w powiecie poznańskim, uwarunkowania gospodarczo-ekonomiczne oraz sytuację na lokalnym rynku pracy. W opisie stanu pomocy społecznej przedstawiono ogólną sytuację w powiecie poznańskim, natomiast wyeksponowano „punkty styku” systemów wsparcia gminnego i powiatowego:

Uwarunkowania społeczno-gospodarcze w powiecie

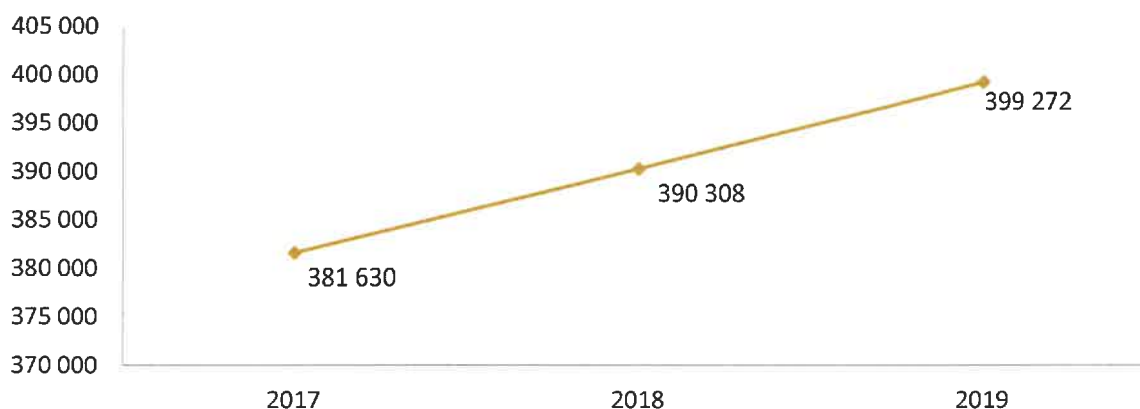
Uwarunkowania demograficzne w powiecie

Powiat poznański położony jest w centrum województwa wielkopolskiego i tworzy go 17 gmin otaczających miasto Poznań. Są to:

- 2 gminy miejskie: Luboń i Puszczykowo,
- 8 gmin miejsko-wiejskich: Buk, Kostrzyn, Kórnik, Mosina, Murowana Goślina, Pobiedziska, Stęszew i Swarzędz,
- 7 gmin wiejskich: Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Rokietnica, Suchy Las i Tarnowo Podgórne.

Jego obszar o powierzchni 1 900 km² zamieszkują 399 272 osoby (z czego 48,7% to mężczyźni, a 51,3% kobiety), na 1 km² przypada tu 210 mieszkańców. Liczba ta systematycznie rośnie (stanowi już 179% średniej wartości dla województwa wielkopolskiego), co spowodowane jest głównie zjawiskiem suburbanizacji, czyli migracją mieszkańców Poznania na tereny gmin ościennych – od roku 2017 nastąpił wzrost tej liczby o 4,6%.

Wykres nr 1. Liczba ludności powiatu poznańskiego w latach 2017-2019 (os.)

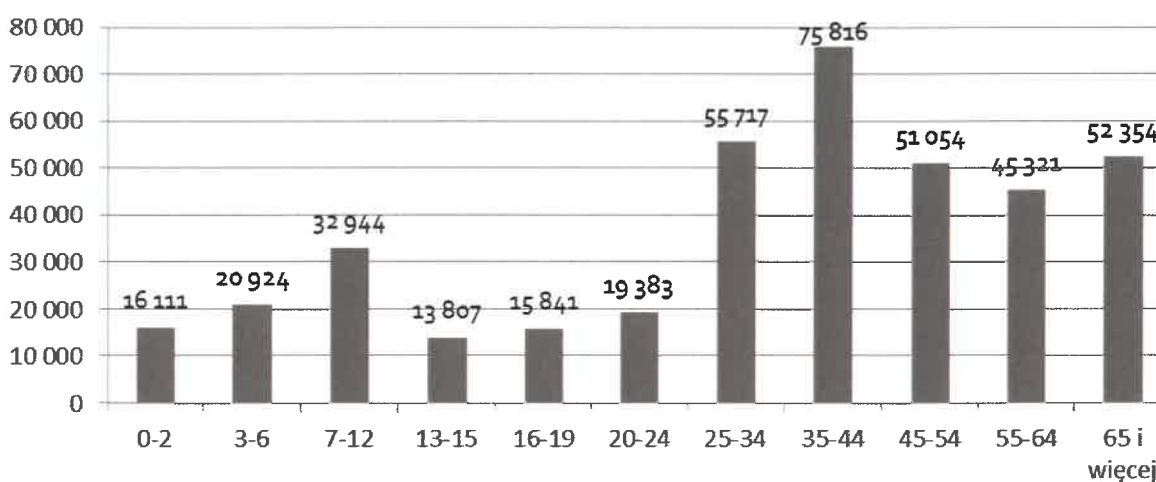

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

W ostatnim dziesięcioleciu, na skutek migracji rezydencjonalnych, liczba ludności miasta Poznania zmniejszyła się o 19 408 osób, tymczasem liczba mieszkańców powiatu poznańskiego wzrosła o 80 014 osób. Dynamika zmian liczby ludności na 1 000 mieszkańców¹ w gminach powiatu poznańskiego była zróżnicowana: najwyższa w gminie Kórnik (52,4) gminie Dopiewo (51,5) i gminie Kleszczewo (50,7), najniższa w gminie Puszczykowo (-4,2), Murowana Goślina (2,2) i Buk (3,8).

Strukturę kategorii wiekowych ludności powiatu poznańskiego można uznać za względnie korzystną. Najliczniej reprezentowaną grupą są osoby w wieku 35-44 lat, a następnie 25-34 lat, łącznie stanowią oni 32,9% ogółu ludności. Następną w kolejności pod względem liczebności jest grupa seniorów po 65 roku życia (13,1%), choć licznie reprezentowana jest też grupa wiekowa osób pomiędzy 45 a 64 rokiem życia (łącznie 24,1%). Dzieci do 12 roku życia stanowią 17,5%, najmniej liczna jest grupa nastolatków i młodych dorosłych (12,3%).

Wykres nr 2. Ludność w powiecie poznańskim według funkcjonalnych grup wieku (os.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL za rok 2019.

¹ Stosunek liczby urodzeń żywych w 2019 r. do liczby zgonów w tym okresie (liczba urodzeń przypadająca na 1 zgon).

Na przestrzeni ostatnich lat zaobserwować można zmiany, będące odzwierciedleniem szerzej obserwowanych zmian w ruchu ludności, jak np. spadek liczby urodzeń, spadek liczby zawieranych małżeństw, wzrost urodzeń pozamażeńskich, wzrost średniego wieku matki rodzącej pierwsze dziecko, czy wydłużanie się średniej trwania życia. I tak: na przestrzeni lat 2017-2019 wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 000 ludności zmalał tu o 1,7 p. p. (pod koniec 2019 roku wyniósł 5,2%), zmalał też udział ludności w wieku produkcyjnym w ogóle mieszkańców (z 66% do 65%) przy jednoczesnym wzroście udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (z 12,2% do 13,2%). **Niekorzystnie zmieniają się też wskaźniki obciążenia demograficznego** – od 2017 roku o 1,7 p. p. wzrosła wartość wskaźnika liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (64,8% pod koniec 2019 roku), wzrósł też odsetek osób w wieku powyżej 65 r.ż. w ogóle ludności – z 15,7% do 16,8%. Zauważyć jednak należy, że w porównaniu z województwem wielkopolskim owe zmiany następują nieco wolniej i w mniejszym natężeniu. Z prognoz GUS² wynika, że w kolejnych latach **przewidywany jest dalszy wzrost liczby mieszkańców powiatu**, o 24,7% w 2030 r., w tym o 11,4% osób w wieku przedprodukcyjnym, o 26,4% w wieku produkcyjnym i 37,5% w wieku poprodukcyjnym. **Oznacza to, że z uwagi na prognozowany przyrost mieszkańców we wszystkich kategoriach wiekowych w powiecie poznańskim należy zintensyfikować działania zmierzające do zapewnienia odpowiedniej jakości życia wszystkich grup wiekowych oraz zaprojektowania i wdrożenia systemu usług społecznych odpowiadających na ich rozpoznane potrzeby.**

Migranci w powiecie

Ważnym wyzwaniem stojącym przed powiatem poznańskim w kolejnej dekadzie jest bez wątpienia obszar związany z integracją społeczną cudzoziemców. W ostatnich latach liczba cudzoziemców w kraju i w Wielkopolsce stale rośnie. Przyglądając się danym zbiorczym, dostępnym na portalu www.migracje.gov.pl łatwo zauważyć, iż znaczny wzrost nastąpił w ostatnich pięciu latach. Przed 2015 rokiem liczba cudzoziemców składających wnioski o zezwolenie na pobyt czasowy oscylowała między 2 500 a 3 800 osób rocznie, w 2015 wzrosła do niemal 8 000, a od 2016 roku każdego roku zostaje złożonych około 23-25 000 wniosków. Migracja, z którą mamy do czynienia w Wielkopolsce jest zatem bardzo nowym zjawiskiem, jeszcze niezakorzenionym, a jednocześnie wręcz kluczowym w kontekście projektowania działań dotyczących rozwoju potencjału mieszkańców i tworzenia w tym temacie strategii. Cudzoziemcy w Wielkopolsce są coraz wyraźniej widoczni dla ogółu społeczeństwa, także dla pracowników instytucji publicznych. Trudno jest dokładnie wskazać ich liczbę, szacuje się jednak, że w 2015 roku w Wielkopolsce było 30 526 osób, a w 2016 – 49 801 osób powyżej 18 roku życia³. W badaniu „Poznaj Sąsiada! Obywatele Ukrainy w Metropolii Poznańskiej. Dwa spojrzenia” przeprowadzonym przez Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Polska – Ukraina i Konsula Honorowego Ukrainy w Poznaniu w 2018 roku, szacuje się, że liczba obywateli Ukrainy w Poznaniu i powiecie poznańskim to około 100 000 osób⁴.

Na szczególną formę wsparcia mogą liczyć migranci, którym przyznano na terenie Polski status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą (oraz ich rodziny). Cudzoziemcy ci mają prawo skorzystać

² „Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionu na lata 2014-2030 r.” GUS, 2014.

³ I. Czerniejewska, K. Sydow „Analiza danych zastanych. Specyfika migracji w województwie wielkopolskim, z uwzględnieniem społecznej integracji cudzoziemców”, ROPS w Poznaniu 2020.

⁴ Raport dostępny jest pod linkiem: https://drive.google.com/file/d/1xYHJHWxDZMkhGGSuy29f-KtB1s_uapq1/view?usp=sharing [dostęp: 10.01.2020].

z pomocy mającej na celu wspieranie procesu ich integracji. Pomoc ta udzielana jest zgodnie z miejscem zamieszkania cudzoziemca w ramach indywidualnego programu integracji (IPI), uzgodnionego między powiatowym centrum pomocy rodzinie a cudzoziemcem, określającego wysokość, zakres i formy pomocy, w zależności od indywidualnej sytuacji życiowej cudzoziemca i jego rodziny. Na poziomie samorządów lokalnych, gmin, kwestie dotyczące migrantów leżą w kompetencji powiatowych centrów pomocy rodzinie, które odpowiedzialne są za realizację indywidualnych programów integracji (IPI).

Jednakże, jak wynika ze sprawozdawczości, osoby takie są bardzo nieliczne na terenie Wielkopolski⁵, w powiecie poznańskim nie ma ich w ogóle, tak więc **migranci jako grupa nie są widoczni dla systemu pomocy i integracji społecznej**, choć np. dla systemu edukacji już tak⁶. Obecnie rolę wspierającą wobec tej grupy pełnią przede wszystkim organizacje pozarządowe oraz lokalni liderzy organizujący różne inicjatywy integrujące cudzoziemców z lokalną społecznością. **Warto jednak dążyć do tego, by instytucje na szczeblu powiatowym projektując swoje działania uwzględniały również potrzeby tej grupy osób, zwłaszcza, że prognozy wskazują na stały wzrost liczby cudzoziemców w naszym kraju, tak więc, od prowadzonych programów, działań integrujących zależy w dużym stopniu harmonijne współegzystowanie i jakość życia mieszkańców powiatu poznańskiego w przyszłości.**

Ważną rekomendacją jest rozwijanie w województwie wsparcia świadczonego na zasadzie „pomocy w jednym miejscu”, oferującego kompleksową pomoc dla cudzoziemców. Dodatkowo należy ustawicznie wzmacniać kompetencje językowe i międzykulturowe pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

Gospodarka i przedsiębiorczość

Sytuacja gospodarcza w powiecie i stan przedsiębiorczości stanowią istotny kontekst analizy sytuacji społeczno-socjalnej mieszkańców. Należy jednak pamiętać, że analizie wskaźników gospodarczych i przedsiębiorczości powinna towarzyszyć analiza wskaźników społecznych i jakości życia mieszkańców, na które składają się takie elementy, jak: ogólne zadowolenie mieszkańców ze swojego życia, sytuacji materialnej, zdrowia, bezpieczeństwa fizycznego i ekonomicznego; stan społeczeństwa obywatelskiego, liczba inicjatyw oddolnych czy intensywność współpracy JST z przedstawicielami trzeciego systemu, np. podczas realizacji zadań zleconych; stopień rozwoju usług i infrastruktury społecznej; liczba osób żyjących w gospodarstwach domowych poniżej granic ubóstwa: relatywnego i egzystencjalnego; liczba osób korzystających z pomocy społecznej, czy liczba osób należących do kategorii wysokiego ryzyka socjalnego korzystających z systemowego wsparcia.

Wskaźniki gospodarcze i dotyczące stanu przedsiębiorczości określają skalę potencjału regionu, natomiast wskaźniki społeczne pozwalają uchwycić to, na ile mieszkańcy korzystają z dobrobytu wypracowanego w regionie oraz odpowiedzieć na pytanie, czy dobra sytuacja gospodarcza regionu

---

⁵ Ze sprawozdania MRPIPS-03 wynika, że w 2019 r. pomocą tego typu objęto 9 rodzin przebywających w województwie wielkopolskim.

⁶ W latach 2015-2018 liczba cudzoziemców w wielkopolskich szkołach zwiększyła się ponad pięciokrotnie. Według danych SIO (System Informacji Oświatowej) we wrześniu 2018 roku do wszystkich typów szkół i przedszkoli w Wielkopolsce uczęszczało 3 200 uczniów z zagranicy.

przekłada się na rozwój infrastruktury społecznej i wystarczający do potrzeb dostęp do usług społecznych i społecznego wsparcia, w szczególności tego świadzonego w lokalnym środowisku.

Wskaźniki ekonomiczno-gospodarcze osiągnięte w Wielkopolsce są z reguły wyższe niż średnie krajowe. Województwo wielkopolskie jest jednym z silniejszych gospodarczo regionów w kraju. Z analizy przeprowadzonej przez Główny Urząd Statystyczny dowiadujemy się, że ponad połowę całkowitej wartości PKB w 2017 roku wygenerowały 4 województwa: śląskie, wielkopolskie, dolnośląskie i małopolskie oraz okręg warszawski. **W województwie wielkopolskim wytworzono 9,9% produktu krajowego brutto w 2017 roku (3 pozycja w kraju za okręgiem warszawskim stołecznym – 17,2% i województwem śląskim – 12,3%).** Jak wynika z raportu, taki stan rzeczy jest cechą charakterystyczną polskiej gospodarki, gdzie występuje silna koncentracja generowania produktu krajowego brutto w kilku regionach kraju⁷.

Jednym z podstawowych mierników wykorzystywanych do określania rozwoju społeczno-ekonomicznego regionu jest wielkość produktu krajowego brutto przeliczona na 1 mieszkańca. W 2017 r. przeciętny poziom tego wskaźnika dla kraju wyniósł 51 776 zł, tj. więcej niż w poprzednim roku o 6,9% – licząc w cenach bieżących i o 5,0% – w cenach stałych. **W województwie wielkopolskim wartość PKB na 1 mieszkańca w stosunku do 2016 r. zwiększyła się o 6,9% w cenach bieżących, a o 5,1% w cenach stałych, osiągając poziom 56 496 zł, w 2016 roku wartość ta wyniosła 52 844 zł.** Tak jak w poprzednich latach, wielkopolskie było jednym z 4 regionów, gdzie ten wskaźnik przekroczył poziom krajowy (w okręgu warszawskim stołecznym 2,2-krotnie; w dolnośląskim o 10,5%; w wielkopolskim o 9,1%; w śląskim o 3,6%)⁸.

Wielkopolskie zajmuje stosunkowo wysoką pozycję również w procesie tworzenia wartości dodanej brutto (WDB) rozpatrywanej oddzielnie dla poszczególnych grup rodzajów działalności. W 2017 r. wytworzyło m.in. 14,3% krajowej WDB rolnictwa, 11,0% – przemysłu, 10,2% – sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja oraz 9,6% – budownictwa. Największą część WDB generują jednostki handlowe, transportowe, związane z zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją, a także przemysłowe. W 2017 r. jednostki handlowe, transportowe i komunikacyjne przedsiębiorstwa wytworzyły 30,2% wojewódzkiej WDB (przy przeciętnym udziale w kraju na poziomie 29,3%). Udział przedsiębiorstw przemysłowych wyniósł w tym czasie 29,1% (wobec 26,3% w kraju)⁹.

Na terenie aglomeracji poznańskiej zaobserwować można dużą liczbę terenów inwestycyjnych, dogodne warunki dla prowadzenia działalności gospodarczej oraz położenie ważnych szlaków komunikacyjnych, są to ważne czynniki wpływające na powstawanie i rozwój przedsiębiorstw. W 2019 roku w rejestrze REGON (14,6% podmiotów z terenu województwa) znajdowało się 65 028 podmiotów z powiatu poznańskiego, w zdecydowanej większości są to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób (96,4%). Przedsiębiorstwa najczęściej, w 22,5% przypadków, działały w sekcji

⁷ Informacja sygnalna GUS „Produkt krajowy brutto w województwie wielkopolskim w 2017 roku”, 23.12.2019 r.

⁸ Ibidem, s. 2.

⁹ Publikacja „Warunki życia ludności w województwie wielkopolskim w 2018 r.”, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020 r., s. 74.

G PKD, czyli handlu hurtowym i detalicznym, naprawach pojazdów samochodowych i motocykli, w 13,3% w sekcji F, czyli budownictwie, a w 12,9% w sekcji M, czyli działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. W powiecie poznańskim w 2019 r. zarejestrowało się 5 026 nowych podmiotów gospodarki narodowej z 36968 zarejestrowanych w całym województwie (13,6%). Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w sektorze prywatnym wyniosła 4 351 i stanowiła 13,6% wszystkich nowo zarejestrowanych podmiotów w województwie, w tym 4 137 podmiotów z sektora prywatnego – zdecydowana większość – to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Najczęstsze sektory funkcjonowania nowo zarejestrowanych podmiotów odzwierciedlają trzy najczęstsze sekcje funkcjonowania wśród ogółu podmiotów: G, F i M. Dane dotyczące liczby przedsiębiorstw i przedsiębiorstw nowo utworzonych każdorazowo plasowały powiat poznański na drugiej pozycji w województwie, za powiatem grodzkim m. Poznań.

W 2019 roku liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosiła 268,3, czyli o 17 podmiotów więcej niż w 2017 r. Tym samym, na tle innych powiatów w województwie wielkopolskim daje to powiatowi poznańskiemu 2 lokatę, zaraz za m. Poznań. **W powiecie w 2019 roku na 1 000 ludności przypadało 12,74 przedsiębiorstw nowo zarejestrowanych, co oznacza niewielki wzrost w porównaniu do 2017 roku.**

Wskaźniki dotyczące wynagrodzeń, wydatków i ubóstwa

Stopniowy wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia nominalnego brutto to trend ogólnopolski. Należy podkreślić, że obok wzrostu średniego wynagrodzenia w gospodarce, wzrasta również **wartość wynagrodzenia minimalnego, które od 1 stycznia 2020 roku wynosi 2 600 zł brutto**. W 2018 roku wartość przeciętnego krajowego wynagrodzenia wyniosła 4 589,91 zł, a **w województwie wielkopolskim 4 201,16 zł¹⁰**, tylko w województwach mazowieckim i dolnośląskim wysokość średniego wynagrodzenia była wyższa niż w kraju. **W powiecie poznańskim wysokość przeciętnego wynagrodzenia wynosiła w 2018 roku 4 241,36 zł, co stanowiło 87,7% wysokości przeciętnej krajowej i 96,8% wojewódzkiej**. Powiaty, które przekroczyły średnią wartość dla województwa to: Poznań (o 22%), powiat szamotulski (o 6,8%), średzki (o 1,3%) oraz minimalnie pilski.

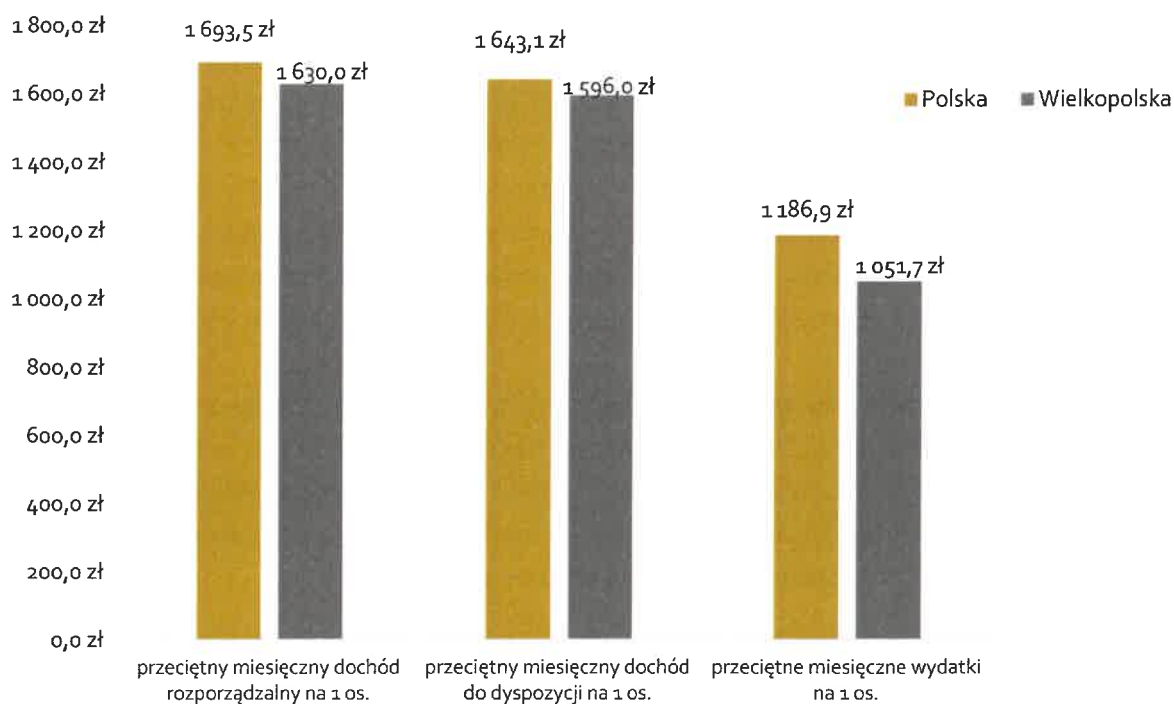
W ramach analizy budżetów gospodarstw domowych, GUS szacuje przeciętne miesięczne wysokości: dochodu rozporządzalnego¹¹, dochodu do dyspozycji¹² oraz wydatków na 1 osobę w gospodarstwie domowym. W województwie wielkopolskim w 2018 roku wartości wspomnianych zmiennych były każdorazowo niższe, aniżeli ich przeciętne wysokości w kraju.

¹⁰ibidem, s. 32.

¹¹Według definicji GUS to: Suma bieżących dochodów gospodarstw domowych z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne.

¹² Według definicji GUS to: Dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki. Przeznaczony jest na wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz przyrost oszczędności.

Wykres nr 3. Przeciętne miesięczne wartości: dochodu rozporzadzalnego, dochodu do dyspozycji i wydatków na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Wielkopolsce i Polsce w 2018 roku

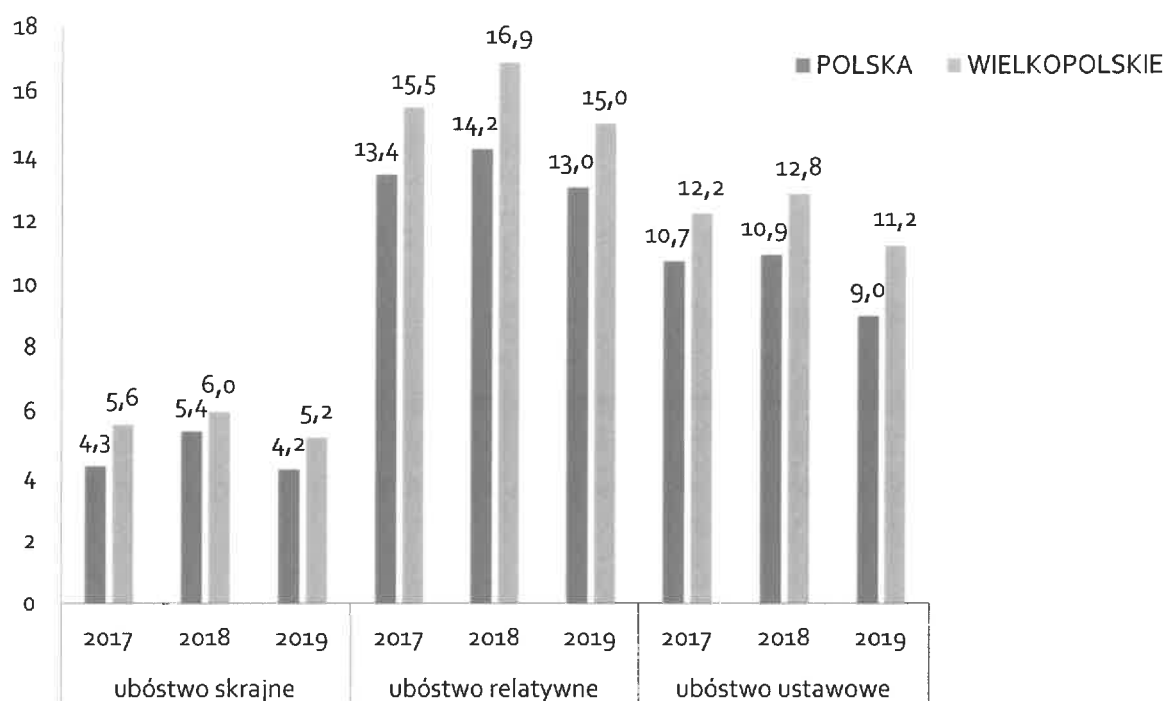
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS ze Statystycznego Vademecum Samorządowca 2019.

Ważną z punktu widzenia planowania działań w systemie pomocy społecznej jest analiza zjawiska ubóstwa. Wskaźniki ubóstwa w Wielkopolsce w latach 2017-2019 osiągały wartości poniżej średniej dla kraju i plasowały województwo na końcowych pozycjach rankingu województw w tym zakresie. W statystyce publicznej analizowane są trzy wskaźniki ubóstwa: minimum egzystencji – ubóstwo skrajne¹³, ubóstwo ustawowe i ubóstwo relatywne¹⁴.

¹³ Minimum egzystencji – koszyk dóbr, niezbędnych do podtrzymania funkcji życiowych człowieka i sprawności psychofizycznej. Uwzględnia on jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia i zagrożenia życia.

¹⁴ Ma zmienną wartość i odnosi się do przeciętnego poziomu życia w danym kraju, mierzonego na ogół wysokością przeciętnych dochodów (wydatków).

Wykres nr 4. Odsetek mieszkańców w gospodarstwach domowych żyjących poniżej granic wyznaczających ubóstwo skrajne, relatywne i ustawowe (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS za lata 2017-2019.

Pomimo korzystnych wskaźników rozwoju gospodarczego, wskaźniki ubóstwa osiągnęte w województwie wielkopolskim są wyższe, aniżeli średnie wskaźniki dla kraju.

Co istotne, na przestrzeni ostatnich kilku lat widoczny był sukcesywny spadek wskaźników ubóstwa, ta tendencja została zahamowana w 2018 roku (w 2019 roku wartości wszystkich wymiarów ubóstwa znów zaczęły spadać i były niższe niż te w 2018 roku). Badacze tłumaczą to wzrostem kosztów życia i cen produktów, który był niewspółmierny do wzrostu wysokości wynagrodzeń, np. wartości minimalnego wynagrodzenia. **Należy mieć na uwadze to, że częściej na ubóstwo narażone są gospodarstwa domowe, które: zamieszkują obszary wiejskie, utrzymują się z tzw. niezarobkowych źródeł, w tym ze świadczeń z pomocy społecznej, w których zamieszkują dzieci, osoby z niepełnosprawnością oraz osoby z niskim poziomem wykształcenia.**

Spadek ubóstwa ustawowego jest spowodowany poprawą sytuacji ekonomicznej mieszkańców województwa, ale również niewaloryzowaniem kryteriów dochodowych w sposób adekwatny do warunków ekonomicznych, poziomu wynagrodzeń i wysokości cen produktów. Aktualne kryterium dochodowe uprawniające do korzystania z pomocy społecznej obowiązuje od 1 października 2018 roku i wynosi odpowiednio: dla osoby samotnie gospodarującej 701 zł, dla osoby w rodzinie 528 zł.

Spadek wskaźników ubóstwa w ostatnich latach nie byłby możliwy bez transferu socjalnego w postaci świadczenia wychowawczego 500+, który istotnie zniwelował zasięg ubóstwa, szczególnie w jego

skrajnej formie oraz w przypadku ubóstwa dzieci. W 2018 roku w województwie wielkopolskim udział dochodu ze świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+” w przeciętnym miesięcznym dochodzie rozporządzalnym na 1 osobę w gospodarstwach domowych, które je otrzymywały wynosił 12,8%, dla kraju wskaźnik ten wyniósł 13,5%¹⁵.

W powiecie poznańskim w 2019 roku wydatki na świadczenie wychowawcze 500+ wyniosły 407 916 988 zł, miesięcznie pobierało je 31 887 rodzin (13% rodzin w województwie) na 43 127 dzieci (12% dzieci w województwie)¹⁶.

Ekonomia społeczna i solidarna

W Wielkopolsce w ostatnich latach bardzo intensywnie rozwija się sektor ekonomii społecznej i solidarnej (przedsiębiorczości społecznej) jako komplementarny w relacji do rynku i państwa. Ekonomia społeczna i solidarna w systemie pomocy społecznej, czy szerzej w polityce społecznej, postrzegana jest jako narzędzie pracy z osobami należącymi do kategorii wysokiego ryzyka socjalnego, które są defaworyzowane na rynku pracy, np. osoby bezrobotne, osoby w kryzysie bezdomności, czy osoby z niepełnosprawnością.

Nadrzędną funkcją ekonomii społecznej jest przede wszystkim przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Dobrym przykładem w tym kontekście są spółdzielnie socjalne, które są przeznaczone dla grup osób zagrożonych wykluczeniem. Osoby te z beneficjentów pomocy społecznej oraz biernych odbiorców świadczeń i usług dostarczanych przez profesjonalistów, mają stać się aktywnymi uczestnikami procesu reintegracji¹⁷.

Podmioty ekonomii społecznej, za które uznaje się wiele różnych typów i form działalności mieszczących się zarówno w sektorze spółdzielczym, jak i sektorze pozarządowym to np. stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie socjalne, spółdzielnie inwalidów i niewidomych, spółdzielnie pracy, podmioty kościelne czy koła gospodyń wiejskich. Do grona PES zalicza się także jednostki odgrywające ważną rolę w reintegracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, czyli m.in. warsztaty terapii zajęciowej, centra i kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i zakłady pracy chronionej¹⁸.

W województwie wielkopolskim w 2019 roku działało co najmniej 368 podmiotów ekonomii społecznej¹⁹:

- 9 zakładów aktywności zawodowej,
- 87 warsztatów terapii zajęciowej,
- 112 przedsiębiorstw społecznych²⁰,
- 108 zakładów pracy chronionej²¹,

¹⁵ „Budżety gospodarstw domowych w województwie wielkopolskim w 2018 r.”, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2019.

¹⁶ Dane pochodzą z Banku Danych Lokalnych, GUS.

¹⁷ Jerzy Hausner, „Ekonomia społeczna jako sektor gospodarki”, [w:] „Kwartalnik Ekonomia społeczna” nr 1, 2007, s. 11-12.

¹⁸ <https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Ekonomia,Spoeczna,i,Solidarna,4016.html> [Dostęp: 17.09.2020 r.].

¹⁹ Sprawozdawczość resortowa CIS/KIS, MRPIPS-03, Raport regionalny „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za 2019 rok”, ROPS w Poznaniu, 2020.

²⁰ <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/wojewodztwo-16-wielkopolskie.html> [Dostęp: 17.09.2020 r.].

- 29 centrów integracji społecznej,
- 23 kluby integracji społecznej.

Dane statystyczne w zakresie ekonomii społecznej nie są zebrane w bazie centralnej, w zależności od źródła danych oraz stopnia zweryfikowania podmiotów ekonomii społecznej pod kątem prowadzenia rzeczywistej działalności, mamy dostęp do różnych baz danych, w których występują różne liczebności tych podmiotów. I tak, ze statystyk prowadzonych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu wynika, że na terenie województwa wielkopolskiego funkcjonowało w 2019 roku ok. 198 spółdzielni socjalnych z 1 547 funkcjonujących w kraju.

Na podstawie bazy przedsiębiorstw społecznych, dostępnej na stronie Wielkopolskiego Centrum Ekonomii Solidarnej²², bazy przedsiębiorstw społecznych prowadzonej przez Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej MRPIPS²³, rejestrów Wojewody oraz danych z oceny zasobów pomocy społecznej powiatu poznańskiego, wiadomo że na terenie m. Poznania i powiatu poznańskiego w 2019 r. funkcjonowały co najmniej następujące podmioty:

Tabela nr 4. Liczba podmiotów ekonomii społecznej w powiecie poznańskim i m. Poznań

RODZAJ PODMIOTU EKONOMII SPOŁECZNEJ	LICZBA PODMIOTÓW W POWIECIE POZNAŃSKIM	LICZBA PODMIOTÓW W M. POZNANIU
Warsztaty terapii zajęciowej	8	9
Centra integracji społecznej	2	5
Kluby integracji społecznej	2	3
Zakłady pracy chronionej	9	26
Spółki non profit	4	7
Spółdzielnie socjalne	19 ²⁴	13
Stowarzyszenia realizujące zadania PES	1	1
Fundacje realizujące zadania PES	2	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdawczości resortowej sprawozdań CIS, KIS i rejestrów Wojewody Wielkopolskiego oraz <http://wces.barka.org.pl/2019/06/19/przedsiębiorstwa-spoeczne-w-powiecie-poznanskim/>

W Wielkopolsce intensywnie rozwijają się również struktury wspierające tworzenie nowych oraz działalność już istniejących podmiotów ekonomii społecznej, w szczególności spółdzielni socjalnych, czyli ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES), funkcjonujące w każdym wielkopolskim subregionie. Fundacja Pomocy Wzajemnej Barka wraz z Miastem Poznań, realizuje od września 2018 roku, jako Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, projekt „Wielkopolskie Centrum Ekonomii Solidarnej”. W tym kontekście należy podkreślić, że **znaczącym potencjałem powiatu poznańskiego**

²¹ Wykaz zakładów pracy chronionej, (aktualizacja 9 września 2020 r.) <https://www.poznan.uw.gov.pl/rejestry-ewidencje-i-archiwa/wydzial-polityki-spoecznej> [Dostęp: 17.09.2020 r.].

²²<http://wces.barka.org.pl/2019/06/19/przedsiębiorstwa-spoeczne-w-powiecie-poznanskim/> [Dostęp: 17.09.2020r.].

²³<http://www.bazaps.ekonomiaspoeczna.gov.pl/województwo-16-wielkopolskie.html> [Dostęp: 17.09.2020r.].

²⁴Informator o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, Powiat poznański, Poznań 2019. https://www.bip.powiat.poznan.pl/plik_30169,informator-dla-osob-z-zaburzeniami-psychicznymi-2019-pdf.pdf [Dostęp: 17.09.2020r.].

jest zatem dostęp do zasobów i wiedzy w zakresie tworzenia i działania podmiotów ekonomii społecznej.

Sytuacja na lokalnym rynku pracy

W ostatnich kilku latach sytuacja na rynku pracy w powiecie poznańskim i m. Poznań była najlepsza w skali województwa i jedna z lepszych w skali kraju. Główną bolączką systemu był raczej brak pracowników, którzy chcieliby wykonywać pracę. Czas pandemii oraz wynikające z niego ograniczenia, które wystąpiły w trakcie wprowadzenia lockdownu (marzec-maj 2020 r.) wpłynęły negatywnie na dobrą koniunkturę w zakresie niskiej stopy bezrobocia i możliwości znalezienia zatrudnienia przez mieszkańców powiatu. Zamrożenie gospodarki, w trakcie najbardziej restrykcyjnego dystansowania społecznego oraz negatywne konsekwencje związane ze zwolnieniami pracowników, zmniejszaniem wymiarów zatrudnienia, zmniejszaniem pensji, zamrożeniem podwyżek, likwidacją miejsc pracy czy zamknięciem przedsiębiorstw i lokali usługowych, będą odczuwane zapewne przez najbliższych kilka lat.

Opis rynku pracy zaprezentowany poniżej dotyczy sytuacji z 2019 roku, jest zatem fragmentaryczny, bowiem sytuacja cały czas ulega zmianom, a społeczno-gospodarcze koszty pandemii są nadal szacowane. Skala problemów i wyzwań, przed którymi staną powiatowe urzędy pracy zapewne ujawni się w najbliższych kilku miesiącach. Dane zaprezentowane poniżej pochodzą z opracowania „Rynek pracy w Poznaniu i w powiecie poznańskim w 2019 roku”²⁵, opracowanego przez pracowników Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu.

- W raportach i statystykach dotyczących rynku pracy w powiecie poznańskim i m. Poznań, wartości osiągniętej stopy bezrobocia w 2019 roku były określane jako rekordowo niskie – 1,1%, to wskaźnik dotychczas nieobserwowany w regionie i często odbiegający od innych miast i powiatów. W analogicznym okresie stopa bezrobocia w Polsce kształtowała się na poziomie 5,2%, a w województwie wielkopolskim 2,8%. W końcu grudnia 2019 r. w rejestrze PUP było o 14% mniej bezrobotnych niż na koniec grudnia 2018 roku. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w 2019 roku wyniosła 5 889 os. (3 737 m. Poznań, 2 152 powiat ziemski), 56,5% osób zarejestrowanych stanowiły kobiety (53,8% m. Poznań, 61,4% powiat ziemski).
- Łącznie w 2019 roku napływ osób rejestrujących się wyniósł 13 887 osób, w tym 4 789 z powiatu poznańskiego. Z ewidencji wyłączono 14 832 osoby, w tym 5 257 z powiatu poznańskiego.
- Wśród osób bezrobotnych 24,1% posiadało prawo do zasiłku (23% z m. Poznań, 26% z powiatu ziemskiego).
- Spośród wszystkich zarejestrowanych osób, 6,7% było w wieku 18-34 lata, 27,9% w wieku 25-34 lat, 26% - 35-44 lat, 18,3% - 45-54 lat, 12,7% - 55-59 lat, a 8,5% zarejestrowanych osób było w wieku 60 lat i więcej. Największy odsetek osób bezrobotnych – 29,5% legitymował się wykształceniem wyższym, drugą najliczniejszą grupą były osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej – 22,8%. Powiat poznański charakteryzuje się niskim odsetkiem zarejestrowanych osób w wieku do 25 lat, czym odbiega od tendencji ogólnokrajowych.

²⁵ <https://poznan.praca.gov.pl/-/11594176-rynek-pracy-w-poznaniu-i-w-powiecie-poznanskim-w-2019-roku> [dostęp 17.09.2020]

Tendencją wojewódzką, która w ostatnich latach widoczna jest również w powiecie poznańskim, jest wzrost liczby osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym, jednak zazwyczaj takie osoby szybko znajdują zatrudnienie i pozostają w ewidencji przez krótki okres czasu.

W poniższej tabeli zaprezentowano liczbę i strukturę osób bezrobotnych w poszczególnych gminach powiatu poznańskiego.

Tabela nr 5 Liczba osób bezrobotnych w gminach powiatu poznańskiego

	LICZBA BEZROBOTNYCH	KOBIETY	OSOBY W WIEKU DO 30 RZ	OSOBY POWYŻEJ 50 RZ	DŁUGOTRWALE BEZROBOTNI	OSOBY Z NIEPEENOSPRAWNOŚCIĄ	POBIERAJĄCY ZASIĘK	POSZUKUJĄCY PRACY*
M. POZNAŃ	3 737	2 009	704	1 141	1 277	295	859	127
POWIAT POZNAŃSKI	2 152	1 321	478	641	745	135	560	38
Ogółem	5 889	3 330	1182	1 782	2 022	430	1419	165
SYTUACJA NA RYNKU PRACY W GMINACH POWIATU POZNAŃSKIEGO								
BUK	97	58	22	31	35	15	19	0
CZERWONAK	137	77	29	41	39	8	41	5
DOPIEWO	118	76	23	32	37	7	37	6
KLESZCZEWO	38	24	10	11	16	4	6	0
KOMORNIKI	131	76	30	28	55	4	35	1
KOSTRZYN	120	73	21	40	52	5	24	1
KÓRNIK	126	79	20	38	40	9	40	3
LUBOŃ	180	100	37	55	62	15	51	4
MOSINA	204	124	46	63	67	10	40	1
MUROWANA GOŚLINA	108	81	31	30	44	5	27	3
POBIEDZISKA	110	68	34	32	43	5	27	1
PUSZCZYKOWO	57	31	11	21	24	7	10	1
ROKIETNICA	79	41	15	25	14	6	33	1
STĘSZEW	115	74	33	41	39	5	21	1
SUCHY LAS	68	44	12	26	22	4	20	0
SWARZĘDZ	284	187	68	80	82	15	86	7
TARNOWO PODGÓRNE	180	108	36	47	74	11	43	3

*stan na 31 grudnia 2019 roku

Źródło: „Rynek pracy w Poznaniu i w powiecie poznańskim w 2019 roku”, PUP w Poznaniu.

- Długotrwale pozostający bez pracy (12 miesięcy i powyżej) stanowili 26,3% wszystkich zarejestrowanych osób. Analizując dane z ostatnich kilku lat, zauważyć można spadek tego odsetka. Zdaniem pracowników PUP, pracodawcy w obliczu znacznego niedoboru pracowników sięgają po dotychczas niewykorzystane zasoby rynku pracy, także spośród długotrwale nieaktywnych zawodowo.
- W roku 2019 odnotowano niewielki udział osób z niepełnosprawnościami w ogóle zarejestrowanych – 430 osób (7,3% ogółu), z terenu powiatu poznańskiego zarejestrowanych w PUP było 135 osób z niepełnosprawnością. W 2018 roku zarejestrowanych było 460 osób z niepełnosprawnością, z tego 151 z powiatu poznańskiego, w 2017 roku 506, z tego 175 z powiatu poznańskiego. Dane z powiatu poznańskiego, dotyczące zarejestrowanych bezrobotnych z niepełnosprawnością wskazują, iż 76,3% bezrobotnych osób z niepełnosprawnością posiadało lekki stopień niepełnosprawności, a 23,7% umiarkowany. Znaczna część osób z niepełnosprawnościami to osoby, które posiadały niewielkie kwalifikacje zawodowe lub nie posiadały ich wcale. 32,6% osób posiadało wykształcenie gimnazjalne lub niższe, a 28,1% zasadnicze zawodowe, stąd szczególnie istotna jest promocja zatrudniania tej kategorii osób. Ważnymi kontekstowymi informacjami są te, które dotyczą wartości ogólnych wskaźników aktywności ekonomicznej ludności: w 2019 roku w województwie wielkopolskim, współczynnik aktywności zawodowej²⁶ osób z niepełnosprawnością wyniósł 14,3% (dla populacji w województwie 58,9%), wskaźnik zatrudnienia²⁷ – 13,6% (dla populacji w województwie 57,3%). Bierni zawodowo²⁸ z powodu choroby i niepełnej sprawności stanowili w 2019 roku 14,1% wszystkich osób należących do tej kategorii²⁹.
- Cudzoziemcy w Polsce mogą być zatrudnieni w oparciu o różne rozwiązania prawne, jednym z rozwiązań jest pozyskanie przez nich zezwolenia na pracę. Pracodawca może również powierzyć wykonywanie pracy cudzoziemcowi na podstawie zarejestrowania w powiatowym urzędzie pracy oświadczenia, taka możliwość dotyczy chęci zatrudnienia obywateli jednego z 6 państw: Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji i Ukrainy przez okres do 6 miesięcy w ciągu 12 następujących po sobie miesięcy. **W 2019 roku do Urzędu wpłynęły 66 993 wnioski o rejestrację oświadczenia, z czego zarejestrowano łącznie 62 343 oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi. W większości przypadków pracodawcy zatrudniali cudzoziemców przy wykonywaniu prac prostych. Najczęściej reprezentowane rodzaje działalności pracodawców to: przetwórstwo przemysłowe, budownictwo, transport i gospodarka magazynowa. Najwięcej oświadczeń dotyczyło osób pochodzących z Ukrainy (56 624), Białorusi (2 569), Gruzji (1 866) oraz Mołdawii (785).**
- Zezwolenie na pracę sezonową, wydawane przez powiatowy urząd pracy, dotyczy wykonywania przez cudzoziemców prac w sektorach: rolnictwo, ogrodnictwo i turystyka. Ten rodzaj zezwolenia uprawnia cudzoziemców do pracy przez okres 9 miesięcy w roku kalendarzowym. **W 2019 roku do Urzędu wpłynęły 1 834 wnioski o wydanie zezwolenia**

²⁶ Współczynnik aktywności zawodowej informuje o stosunku osób w aktywności zawodowej (tzn. pracujących i bezrobotnych) w danym wieku (najczęściej jest to 15-64, lub 15+) do ogółu ludności w tym wieku.

²⁷ Wskaźnik zatrudnienia – wskaźnik określający, jaki odsetek ludności w wieku od 15. do 64. roku życia pracuje zawodowo.

²⁸ Część społeczeństwa, którą stanowią osoby w wieku powyżej 15 lat nie pracujące i nie będące bezrobotnymi.

²⁹ Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności za 2019 rok BDL-GUS.

na pracę sezonową, które dotyczyły osób pochodzących z: Gruzji (1), Rosji (1), Bangladeszu (7), Białorusi (8), Mołdawii (8), Filipin (75), Ukrainy (1 734).

- Popyt na pracę występował w niemal każdej branży, największe niedobory występowały wśród pracowników wykonujących prace proste.
- Działaniami w zakresie aktywizacji zawodowej obejmowano głównie osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy: długotrwale bezrobotnych, osoby do 30 roku życia i po 50 roku życia, osoby z niskimi kwalifikacjami czy rodziców samotnie wychowujących dzieci, o ograniczonej dyspozycyjności.
- Na aktywizację zawodową, zwiększenie kwalifikacji i kompetencji dla poszukujących zatrudnienia, w postaci np. staży, szkoleń, czy realizację programów adresowanych do osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy wydatkowano w powiecie 15 milionów złotych.
- W 2019 roku (stan na grudzień 2019 r.) pracę podjęło 436 osób, 292 z m. Poznań, 144 z powiatu poznańskiego. Do PUP wpłynęło łącznie 1 695 ofert pracy, z czego 1 089 z m. Poznań, a 606 z powiatu poznańskiego.
- W 2019 roku zamiar przeprowadzenia zwolnień grupowych zgłosiło 14 zakładów pracy. Pracodawcy zamierzali rozwiązać stosunki pracy z 2 549 osobami. Ostatecznie w 2019 roku w wyniku zwolnień grupowych pracę utraciło 918 pracowników. Najwięcej pracowników zwolniły firmy zajmujące się: sprzedażą hurtową niewyspecjalizowaną, produkcją odzieży oraz produkcją mebli.

Infrastruktura społeczna w powiecie

Infrastruktura społeczna służy zaspokojeniu potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców. W jej skład wchodzi różnego rodzaju placówki oświatowe (np. przedszkola, szkoły), instytucje należące do służby zdrowia (np. ośrodki zdrowia, szpitale) oraz zapewniające dostęp do szeroko rozumianej kultury (np. teatry, biblioteki).

Pod koniec 2019 r. w powiecie poznańskim do użytkowania zostało oddanych 4 888 budynków mieszkalnych. W przeliczeniu na 10 000 mieszkańców przypadają tu niemal 124 mieszkania, a na 1 000 zawartych małżeństw liczba ta wynosi 2 538 (wartości te są dwukrotnie wyższe niż dla średniej wojewódzkiej, a powiat poznański zajmuje pod tym względem pierwsze miejsce w województwie). Gminy powiatu poznańskiego dysponują 2 140 mieszkaniami komunalnymi (w porównaniu z rokiem 2017 nastąpił spadek o 6 mieszkań) oraz 202 lokalami socjalnymi (w porównaniu z rokiem 2017 nastąpił spadek o 52 lokale), przy czym oczekiwało na nie 191 os.

Pod koniec 2019 r. na terenie powiatu poznańskiego działało 109 żłobków (wliczając w to kluby malucha) oferujących miejsca 3 701 dzieciom, co stanowiło blisko 27% zasobu dostępnego w regionie. **Odsetek dzieci w wieku 0-3 lat, objętych opieką żłobkową, wzrósł od 2017 r. o 58,1% i w roku 2019 wyniósł 20,3% (średnia w województwie wielkopolskim to 12,2%).** Jednak zdecydowanie bardziej dostępne dla mieszkańców powiatu są przedszkola i punkty przedszkolne – z 255 placówek wychowania przedszkolnego skorzystało 20 173 dzieci (tutaj odsetek dzieci w wieku 3-5 lat wyniósł 97,8%). Z kolei do 106 szkół podstawowych (w tym 3 szkół specjalnych) uczęszczało 37 495 uczniów, do 15 szkół ogólnokształcących – 1 588 os., natomiast w 6 szkołach zawodowych kształciło się 1 215 uczniów.

W powiecie poznańskim znajduje się również 66 klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów (wzrost z 49 w 2017 r.), 64 biblioteki publiczne, 28 domów kultury. W latach 2017-2019 zwiększyła się liczba porad lekarskich udzielonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej – z 1 691 056 do 1 776 904. Niekorzystnie za to kształtują się wskaźniki dostępności kadry medycznej – w powiecie na 10 tys. ludności przypada zaledwie 12 lekarzy (w regionie ta średnia wynosi 37,3)³⁰.

Do zasobu instytucjonalnego pomocy społecznej powiatu poznańskiego (o zasięgu ponadgminnym) należą³¹:

- **Dom Pomocy Społecznej w Lisówkach** na 100 miejsc (w 2019 r. skorzystało 130 os.), przeznaczony dla osób w podeszłym wieku wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, nie mogących samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, i którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Mieszkańcy tej placówki to w większości osoby mobilne, wg sprawozdania MPiPS-05 zaledwie 17,2% z nich to osoby nie opuszczające łóżek. Ze sprawozdawczości wynika również, że w 2019 roku na liście osób oczekujących na przyjęcie znajdowała się 1 osoba³².
- **Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy**, zapewniający kompleksową pomoc osobom i rodzinom będącym w różnego typu kryzysach, ze szczególnym uwzględnieniem ofiar przemocy w rodzinie. Ośrodek świadczy pomoc ambulatoryjnie oraz dysponuje 16. miejscami całodobowego pobytu (w 2019 r. łącznie ze wszystkich form pomocy skorzystało 132 os.).
- **3 mieszkania chronione treningowe**, oferujące 9 miejsc. Mieszkania usytuowane są przy Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy. W 2019 roku skorzystało z nich 8 osób.
- **Środowiskowy Dom Samopomocy w Puszczykowie** – którego celem jest wspieranie, usamodzielnianie oraz integracja ze środowiskiem osób z zaburzeniami psychicznymi. Z 25 dostępnych miejsc w 2019 r. skorzystało 30 osób. Pod koniec 2019 r. na przyjęcie oczekiwały tu 2 osoby³³.
- **8 warsztatów terapii zajęciowej** – w 2019 roku 289 osób z powiatu poznańskiego uczestniczyło w rehabilitacji społeczno-zawodowej oferowanej w tych placówkach.
- **Ośrodek Wspomagania Rodziny w Kobylnicy (OWR)** to placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego i interwencyjnego przeznaczona dla 28 wychowanków, z 20 miejscami socjalizacyjnymi i 8 miejscami interwencyjnymi. Do grupy interwencyjnej przyjmowane są dzieci znajdujące się w sytuacjach wymagających natychmiastowego rozpoczęcia sprawowania opieki i wychowania. Podczas pobytu dziecka w grupie socjalizacyjnej prowadzone są zajęcia wychowawcze, korekcyjne, logopedyczne, terapeutyczne i rekompensujące brak wychowania w rodzinie, a także mające na celu wyrównanie opóźnień rozwojowych i szkolnych. Podejmowane są działania mające umożliwić dziecku powrót do rodziny naturalnej bądź umieszczenia w rodzinie zastępczej/ adopcyjnej czy też innej formie opieki zastępczej.

³⁰ Wszystkie dane pochodzą z GUS BDL.

³¹ Opracowano na podstawie danych zamieszczonych na stronie internetowej PCPR w Poznaniu: <http://pcpr.powiat.poznan.pl/?c=85> [Dostęp: 13.09 2020 r.] oraz sprawozdania MRPiPS-03 za 2019 r.

³² Dane pochodzą ze sprawozdania MPiPS-05 za 2019 r.

³³ Dane pochodzą ze sprawozdania MPiPS-05 za 2019 r.

- **Dom Dziecka w Kórniku-Bninie** jest placówką opiekuńczo-wychowawczą typu socjalizacyjnego zapewniającą opiekę i wychowanie dzieciom potrzebującym opieki zastępczej w wieku od 10 lat. Placówka prowadzi zajęcia wychowawcze, korekcyjne, logopedyczne, terapeutyczne i rekompensujące brak wychowania w rodzinie. Stara się dbać o wyrównywanie opóźnień rozwojowych i szkolnych. Pracownicy opiekujący się swoimi podopiecznymi podejmują działania mające umożliwić dzieciom powrót do rodziny naturalnej, umieszczenia w rodzinie zastępczej, adopcyjnej, bądź działania zmierzające do zabezpieczenia opieki w placówce innego typu. Placówka przeznaczona jest dla 28. dzieci.
- **Dom Rodzinny w Swarzędzu** jest placówką opiekuńczo-wychowawczą typu rodzinnego. Placówka tworzy jedną, wielodzietną rodzinę dla dzieci, którym nie znaleziono rodziny zastępczej lub przysposabiającej. W Domu wychowują się dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się. Placówka umożliwia wspólne wychowanie i opiekę rodzeństwu, zapewnia dzieciom kształcenie, wyrównywanie opóźnień rozwojowych i szkolnych.

Oprócz wyżej wymienionych placówek, mieszkańcy powiatu poznańskiego mogą korzystać również z zasobu instytucjonalnego pomocy społecznej prowadzonego przez gminy leżące na terenie powiatu. W jego skład wchodzi³⁴:

- **3** **dzienne domy pomocy** – 2 w gm. Swarzędz i 1 w gm. Luboń, oferujące łącznie 80 miejsc,
- **2 środowiskowe domy samopomocy** – 1 w gm. Swarzędz i 1 w gm. Kórnik, oferujące łącznie 45 miejsc,
- **1 klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi** – w gm. Kleszczewo, oferujący 15 miejsc,
- **4 mieszkania chronione** – 2 w gm. Swarzędz (w tym 1 dedykowane os. z zaburzeniami psychicznymi), oferujące 6 miejsc, 2 w gm. Tarnowo Podgórne w ramach projektu współfinansowanego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- **8 placówek wsparcia dziennego** – 4 w gm. Tarnowo Podgórne, 2 w gm. Kleszczewo, 1 w gm. Puszczykowo i 1 w gm. Rokietnica, oferujące łącznie 171 miejsc.

Kadra pomocy i integracji społecznej

Kadrę pomocy społecznej na terenie powiatu poznańskiego tworzy 599 pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, z czego w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie zatrudnionych jest 48 os., w ośrodkach pomocy społecznej – 322 os., w domach pomocy społecznej – 60 os., w ośrodku interwencji kryzysowej – 9 os., w ośrodkach wsparcia – 26 os., w środowiskowych domach samopomocy – 18 os., w dziennych domach pomocy – 8 os.

³⁴ Dane pochodzą ze sprawozdania MRPiPS-03 za 2019 r. oraz sprawozdania z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za 2019 r.

Na terenie powiatu poznańskiego zatrudnionych jest 128 pracowników socjalnych. W 17 ośrodkach pomocy społecznej zlokalizowanych na terenie każdej z gmin pracuje ich 119, a w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu – 9.

Ustawa o pomocy społecznej reguluje kwestie minimalnego zatrudnienia pracowników socjalnych w OPS, aby zapewnić ich dostępność dla klientów pomocy społecznej i zapobiec przeciążeniu obowiązkami służbowymi. Art. 110 ustawy nakłada na OPS obowiązek zatrudniania co najmniej 1 pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy (nie mniej jednak niż 3 pracowników) lub też na 1 pracownika socjalnego ma przypadać maksymalnie 50 rodzin lub osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną. **Pierwszego wymogu nie spełniła w 2019 roku żadna z gmin powiatu poznańskiego. W przypadku drugiego warunku sytuacja wygląda o wiele lepiej, tutaj obowiązku ustawowego nie spełniają zaledwie 3 gminy: Kleszczewo, Stęszew i Tarnowo Podgórne.**

Tabela nr 6. Spełnianie wymogów dotyczących dostępności pracowników socjalnych w gminach powiatu poznańskiego w 2019 r.

GMINA	WYMÓG 1 1 PRACOWNIK SOCJALNY NA 2000 LUDNOŚCI	WYMÓG 2 1 PRACOWNIK SOCJALNY NA 50 ŚRODOWISK OBJĘTYCH PRACĄ SOCJALNĄ
Buk	0,63	1,0
Czerwonak	0,72	3,9
Dopiewo	0,50	1,0
Kleszczewo	0,90	0,6
Komorniki	0,33	1,5
Kostrzyn	0,87	8,0
Kórnik	0,40	1,3
Luboń	0,75	2,0
Mosina	0,48	2,5
Murowana Goślina	0,71	1,8
Pobiedziska	0,61	1,3
Puszczykowo	0,83	9,1
Rokietnica	0,54	4,5
Stęszew	0,53	0,7
Suchy Las	0,44	1,7
Swarzędz	0,82	1,9
Tarnowo Podgórne	0,36	0,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPIPS-03 za 2019 r.

Samorząd gminny, odpowiedzialny za wspieranie rodziny przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze, na mocy przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczejyskał nowe narzędzie w zakresie pracy z rodziną biologiczną, takie jak asystentura rodziny. **W gminach powiatu poznańskiego zatrudniono 31 asystentów rodziny, a ich wsparciem w 2019 r. objętych**

zostało 338 rodzin. Zestawiając jednak te dane z liczbą rodzin, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zauważyć można, że jedynie niespełna 25% z nich miało szansę skorzystać ze wsparcia asystenta rodziny³⁵.

Dla porównania, średnia dla województwa wielkopolskiego wynosi 30,2%. Oznacza to, że pomimo wzrostu zatrudnienia asystentów rodziny w ostatnich latach, w dalszym ciągu ich liczba jest wciąż zbyt mała, w stosunku do potrzeb wynikających z liczby rodzin wymagających wsparcia z powodu problemów w opiece i wychowaniu dziecka.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej może mieć pod opieką maksymalnie 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. **W 2019 r. w powiecie poznańskim zatrudnionych było 10 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, którzy pracowali ze 159 rodzinami zastępczymi, co oznacza, że objęli oni wsparciem zaledwie 51,6% rodzin zastępczych funkcjonujących w powiecie (średnia dla województwa to 79,8%).**

Pomoc społeczna świadczona w gminach powiatu poznańskiego

Świadczeniobiorcy w gminach powiatu poznańskiego

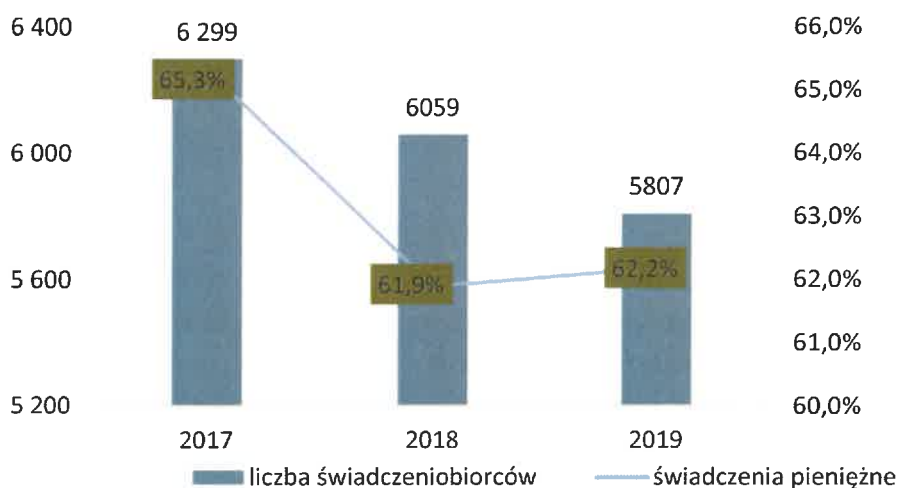
Na przestrzeni kilku ostatnich lat zaobserwować można wyraźny spadek liczby klientów pomocy społecznej, tendencja ta jest widoczna również w statystykach wojewódzkich, „w ciągu kilku ostatnich lat liczba świadczeniobiorców w województwie wielkopolskim sukcesywnie maleje, od roku 2016 zmalała aż o 19,7% (25 648 os.). Przyczyn poprawy warunków materialnych rodzin upatruje się przede wszystkim we wprowadzeniu rządowego programu 500+ (1 kwietnia 2016 roku), jednak wpływ na tę sytuację mógł mieć także dość znaczny spadek bezrobocia na przestrzeni kilku ostatnich lat, wzrost płacy minimalnej, realizacja projektów unijnych oraz systematyczny rozwój gospodarczy, dostrzegalny na poziomie wielu lokalnych samorządów”³⁶.

---

³⁵ Ograniczone możliwości wsparcia rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze wynikają bezpośrednio z ustawy, która pozwala asystentom na pracę z maksymalnie 15 rodzinami jednocześnie.

³⁶ Raport regionalny „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za 2019 rok”, ROPS w Poznaniu, Poznań 2020, s. 21.

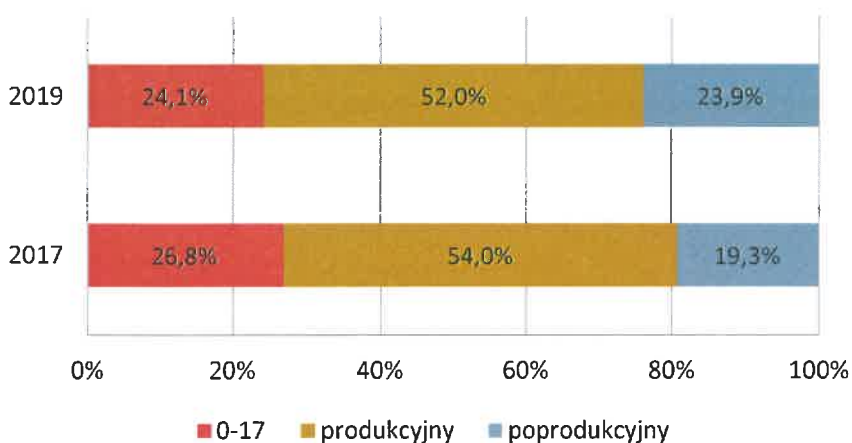
Wykres nr 5. Liczba świadczeniobiorców ogółem i odsetek świadczeniobiorców pieniężnych w powiecie poznańskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03 za lata 2017, 2018 i 2019.

W 2019 roku w powiecie poznańskim ze świadczeń pomocy społecznej korzystało 5 807 osób. W 2019 roku, w porównaniu do roku 2017 nastąpił spadek liczby klientów o 492 osoby, co stanowiło 8% ubytek świadczeniobiorców. Na terenie powiatu wsparciem z pomocy społecznej w postaci przyznania świadczenia objęto 5 507 rodzin, które liczyły 12 217 członków. Na poniższym wykresie zaprezentowano strukturę wieku świadczeniobiorców w 2017 i 2019 roku.

Wykres nr 6. Struktura wieku świadczeniobiorców w 2017 i 2019 roku w powiecie poznańskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS za 2017 i 2019 r.

Z danych sprawozdawczych wynika, że spada udział procentowy świadczeniobiorców w wieku 0-17 oraz w wieku produkcyjnym, wzrasta za to udział osób w wieku poprodukcyjnym.

W poniższej tabeli zaprezentowano odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców gminy oraz wskaźnik deprivacji lokalnej, rozumiany jako stopeń

niezaspokojenia potrzeb mieszkańców wielkopolskich gmin, który jest wyrażony liczbą bezwzględną jako stosunek liczby osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej na każdy 1 000 mieszkańców gminy.

Tabela nr 7. Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców gmin w powiecie poznańskim w 2019 roku

GMINA	ODSETEK MIESZKAŃCÓW KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W OGÓLNEJ LICZBIE MIESZKAŃCÓW GMINY	WSKAŹNIK DEPRYWACJI LOKALNEJ W GMINACH POWIATU POZNAŃSKIEGO
Komorniki	0,80%	7,99
Suchy Las	2,00%	19,95
Czerwonak	2,20%	21,51
Kostrzyn	2,30%	22,75
Murowana Goślina	2,30%	22,6
Swarzędz	2,40%	23,87
Tarnowo Podgórne	2,40%	24,43
Stęszew	2,50%	25,49
Buk	2,60%	26,18
Mosina	2,60%	26,23
Puszczykowo	2,70%	27,21
Luboń	2,80%	28,09
Kórnik	2,90%	28,61
Rokietnica	2,90%	28,94
Pobiedziska	3,00%	29,77
Dopiewo	3,30%	33,16
Kleszczewo	5,10%	50,82
Powiat poznański	2,50%	25,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS-03 za rok 2019.

Gminą wyróżniającą się pod względem niskiej wartości deprivacji lokalnej są Komorniki (7,99), natomiast najwyższą wartość deprivacji lokalnej odnotowano w gminie Kleszczewo (50,82).

Na stałym poziomie utrzymuje się liczba świadczeniobiorców świadczeń pieniężnych, w 2017 roku osoby te stanowiły 65% wszystkich świadczeniobiorców, w 2018 i 2019 roku ok. 62%. Spadkowi liczby świadczeniobiorców towarzyszy również spadek liczby klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej, w 2017 roku te osoby stanowiły 47% klientów, w 2018 roku – 45%, w 2019 roku – 41%.

Na przestrzeni ostatnich kilku lat można dostrzec zmiany w strukturze rodzin korzystających z pomocy społecznej. W poniższej tabeli porównano liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej w 2017 roku i 2019 roku, z uwagi na wielkość oraz typ rodziny.

Tabela nr 8. Typy rodzin korzystających z pomocy społecznej w powiecie poznańskim

TYP RODZINY	2017	2019
liczba rodzin z dziećmi	1667	1450 ▼
liczba rodzin z 1 i 2 dzieci	1216	1198 ▼
liczba rodzin z 3 dzieci i więcej	451	432 ▼
liczba rodzin niepełnych	800	746 ▼
liczba rodzin 1 osobowych	2322	2645 ▲
liczba rodzin emerytów i rencistów	1259	1310 ▲
liczba 1 osobowych gospodarstw emerytów i rencistów	741	839 ▲

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03 za lata 2017 i 2019.

W systemie pomocy społecznej ubywa rodzin z dziećmi, w 2017 roku takie rodziny stanowiły 32,2% rodzin korzystających z pomocy, w 2019 roku – 26,3%. Przybywa za to gospodarstw jednoosobowych, w 2019 roku było ich o 51 więcej, aniżeli w 2017 roku. Rośnie też liczba gospodarstw domowych prowadzonych przez emerytów i rencistów, również tych jednoosobowych.

W 2019 roku w porównaniu z 2017, z pomocy społecznej korzystało o 98 gospodarstw emerytów i rencistów więcej.

Obraz klienta pomocy społecznej ulega zmianom i przeobrażeniom, tym samym zmianie ulegają również potrzeby osób zwracających się po pomoc i wsparcie, co wpływa na całokształt funkcjonowania systemu pomocy społecznej. W konsekwencji coraz większe znaczenie mają świadczenia niepieniężne, a więc usługi społeczne, a szczególnie usługi opiekuńcze.

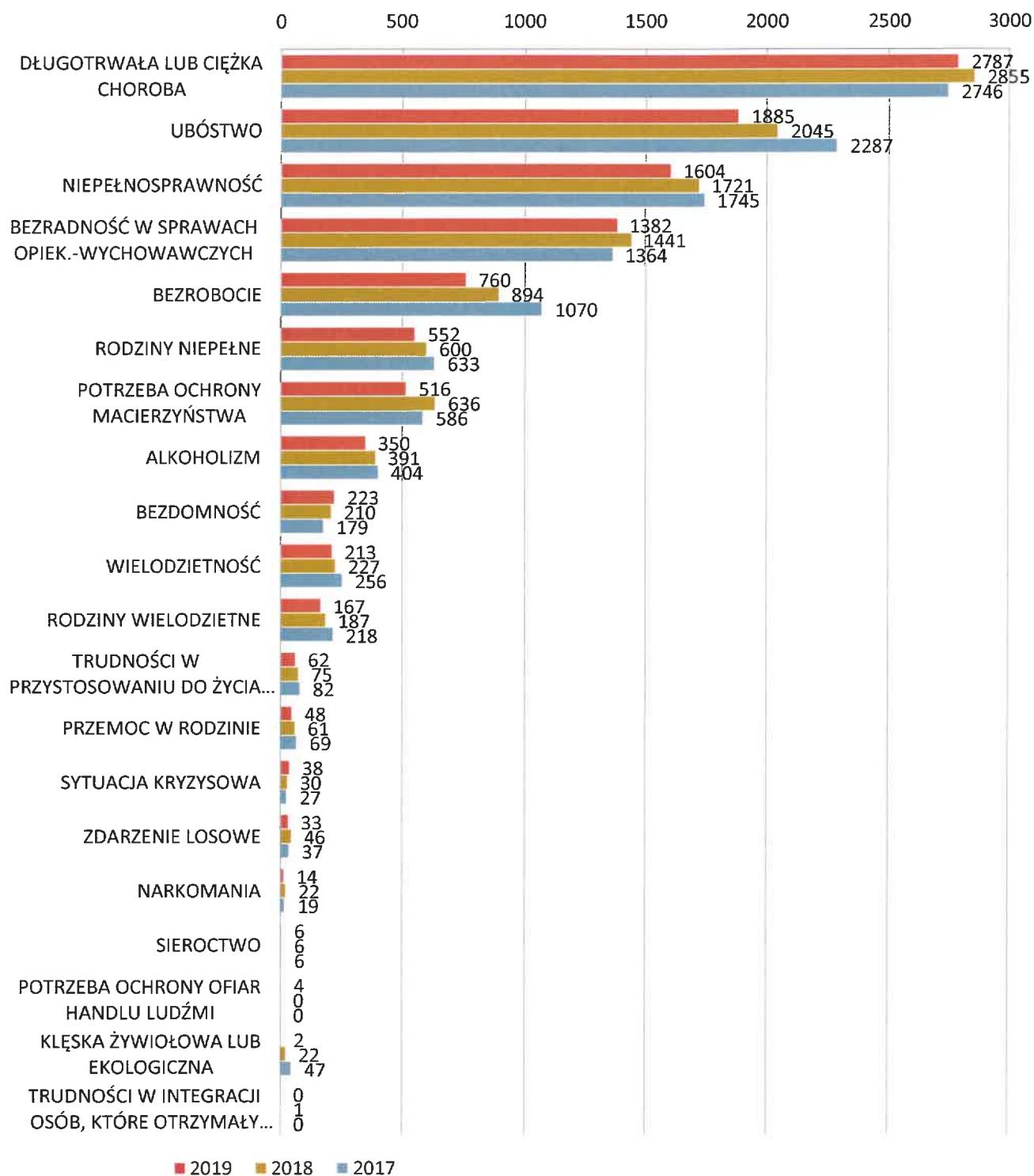
W 2019 roku najwięcej osób korzystało z pomocy społecznej w Swarzędzu (729 os.), Mosinie (572 os.), Luboniu (569 os.) i Kórniku (468 os.), a najmniej w Komornikach (105 os.), Buku (183 os.), Puszczykowie (215 os.) i Stęszewie (231 os.).

Powody przyznawania pomocy społecznej w powiecie

Analizując powody przyznania pomocy społecznej w powiecie poznańskim w latach 2017-2019, zauważalne są cztery powody z tytułu których, z pomocy społecznej korzystała największa liczba rodzin: 1. długotrwała lub ciężka choroba, 2. ubóstwo, 3. niepełnosprawność i 4. bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Ranking ten wygląda podobnie, jak w skali całego województwa wielkopolskiego, z jedną różnicą – czwartym, najbardziej licznym powodem korzystania z pomocy społecznej w województwie w 2019 roku było bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych była na 5. miejscu.

Wykres nr 7. Struktura powodów przyznania pomocy społecznej³⁷ w latach 2017-2019 (liczba rodzin)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03 za lata 2017, 2018 i 2019 (1 osoba mogła skorzystać z pomocy społecznej z więcej niż 1 powodu, dane nie sumują się do 100%)

³⁷ Na wykresie zaprezentowano główne powody wraz z powodami szczegółowymi i tak, wraz z powodem „beZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUNICZO-WYCHOWAWCZYCH” zaprezentowano jego szczegółowe wymiary: rodziny niepełne, rodziny wielodzietne; w przyczynie „potrzeba ochrony macierzyństwa”, wyróżniono jej szczegółowy wymiar: „wielodzietność”.

W skali powiatu poznańskiego bezrobocie traci na znaczeniu jako przesłanka korzystania z pomocy społecznej. Taki stan rzeczy jest tendencją, która utrzymuje się od kilku lat, aktualnie trudno jest oszacować to, jak bardzo pandemia COVID-19 wpłynie na system pomocy społecznej i liczebność osób korzystających z pomocy z tytułu określonych powodów. Warto zaznaczyć, że w powiecie poznańskim w 2019 roku stopa bezrobocia była rekordowo niska i wyniosła 1,1%.

Z perspektywy zadań PCPR, warto zwrócić uwagę na rosnącą liczbę rodzin korzystających z pomocy z uwagi na sytuacje kryzysowe. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie co prawda spada, natomiast w 2019 roku – 48 rodzin w systemie pomocy społecznej borykało się z tym problemem. Niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba to problemy, z tytułu których w skali powiatu we wszystkich analizowanych latach korzystało wiele rodzin, których członkowie to np. osoby z zaburzeniami psychicznymi, wymagające wsparcia w dziennych ośrodkach wsparcia, w mieszkaniach chronionych czy domach pomocy społecznej.

Wsparcie rodziny

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyraźnie podzieliła kompetencje dotyczące wspierania rodziny i pieczy zastępczej między samorząd gminny i powiatowy. Celem uregulowań było stworzenie systemu wsparcia rodziny, pozwalającego na efektywne budowanie mechanizmów współpracy z rodziną dziecka w środowisku rodzinnym, sprawną organizację systemu pieczy zastępczej oraz umożliwienie kompleksowej i szybszej pomocy³⁸.

Organizowanie wsparcia w formie pracy z rodziną to obowiązek gminnych instytucji samorządowych. Główną rolę w świadczeniu tej formy wsparcia odgrywają ośrodki pomocy społecznej (zadania te mogą być także zlecane przez gminę/miasto innym podmiotom). Zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, praca z rodziną przyjmuje w szczególności takie formy, jak:

- udzielanie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego;
- prowadzenie terapii i mediacji;
- świadczenie usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych;
- udzielanie pomocy prawnej, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;
- organizowanie grup wsparcia i grup samopomocowych dla rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe (art. 10 ust. 3).

W celu wsparcia rodzin przeżywających trudności gminy mogą zatrudniać **asystentów rodziny**. Pod koniec 2019 r. we wszystkich gminach powiatu poznańskiego zatrudnionych było 31 asystentów rodziny (na terenie województwa wielkopolskiego – 312), a z ich usług skorzystało 338 rodzin. Przy zestawieniu tej liczby z liczbą rodzin korzystających ze świadczeń z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (1362) wynika, że asystenturą objęta jest zaledwie co czwarta rodzina (24,8%) wymagająca pomocy (dla porównania, średnia dla województwa wielkopolskiego wynosi 30,2%).

W celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, rodzina, przy współpracy asystenta, może zostać objęta pomocą **rodziny**

³⁸Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Praktyczne ujęcie asystentury rodziny, Model Asystenta Rodziny Wypracowany na bazie wielkopolskich doświadczeń, Poznań 2014 r., s. 3.

wspierającej. Jest to zazwyczaj rodzina z bezpośredniego otoczenia dziecka, czyli np. sąsiedzi lub rodzina zaprzyjaźniona. **Na terenie powiatu poznańskiego w 2019 r. nie funkcjonowała jednak żadna tego typu rodzina** (na terenie województwa wielkopolskiego powołano jedynie 2 rodziny wspierające).

Inną formą wsparcia rodziny w jej problemach opiekuńczo-wychowawczych jest objęcie dziecka opieką i wychowaniem w **placówce wsparcia dziennego**, która może być prowadzona w formie:

- opiekuńczej – zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań
- specjalistycznej – organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, realizują indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię
- pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę – prowadzi działania animacyjne i socjoterapeutyczne³⁹.

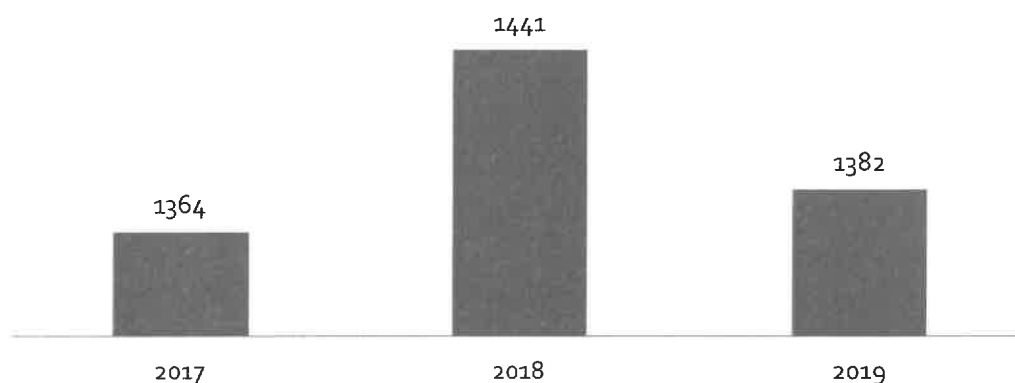
Pod koniec roku 2019 na terenie powiatu poznańskiego funkcjonowało 8 placówek wsparcia dziennego, 4 w formie opiekuńczej i 4 w specjalistycznej (nie świadczone usługi w postaci pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę). Łącznie z ich wsparcia skorzystało 240 dzieci.

Rodziny przeżywające trudności w pełnieniu swoich funkcji mogą również korzystać ze świadczeń pomocy społecznej. Z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w 2019 r. pomoc uzyskały 1 382 rodziny z powiatu poznańskiego (3 748 osób), w tym 552 rodziny niepełne i 167 rodzin wielodzietnych. Podobnie jak na terenie województwa wielkopolskiego, w porównaniu z rokiem 2018 zanotowano niewielki spadek tych wartości, natomiast w odniesieniu do roku 2017 liczba tych rodzin wzrosła (o 18 rodzin).

---

³⁹ Art. 24 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, Dz. U. 2011 nr 149 poz. 887.

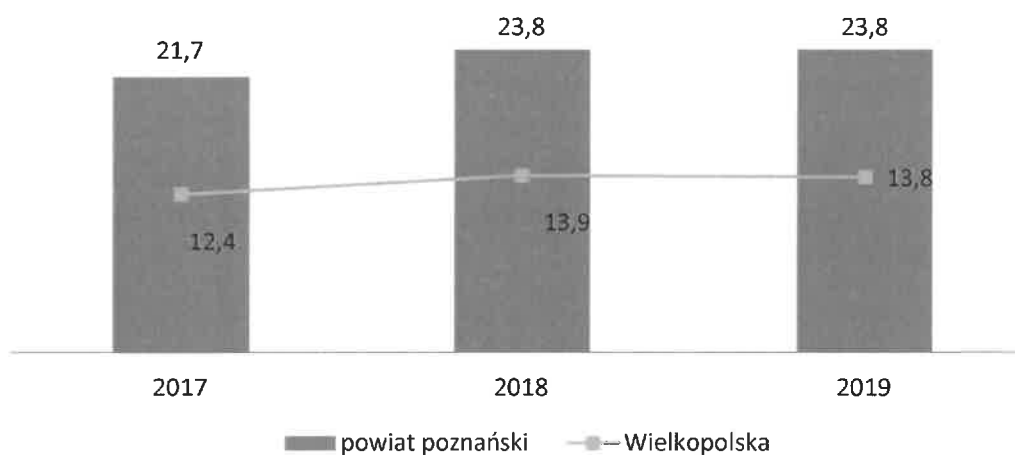
Wykres nr 8. Liczba rodzin, które otrzymały świadczenie z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w powiecie poznańskim w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03 za lata 2017-2019

Odsetek rodzin, które otrzymały świadczenia z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w porównaniu z 2017 r. wzrósł o 2,7 punktu procentowego i w 2019 r. wyniósł 23,8% (średnia dla województwa wielkopolskiego wyniosła 13,8%).

Wykres nr 9. Odsetek rodzin, które otrzymały świadczenia z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w powiecie poznańskim w latach 2017-2019 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań MPiPS-03 za lata 2017-2019.

Najwyższy odsetek rodzin korzystających z pomocy z tytułu bezradności opiekuńczo-wychowawczej odnotowano w gminach: Swarzędz (57,5), Kostrzyn (50,2) i Tarnowo Podgórne (30,4). W 2019 r. na działania związane ze wsparciem rodziny w powiecie poznańskim przeznaczono łącznie 17 901 425 zł.

W najbliższych latach warto propagować podejście łączące różnego rodzaju usługi wsparcia dostosowane do indywidualnych potrzeb konkretnej rodziny, dostępne w niedalekiej odległości od miejsca zamieszkania. Tego rodzaju oferta jest niezbędna, aby wsparcie udzielane rodzinom z problemami opiekuńczo-wychowawczymi było kompleksowe i efektywne.

Wybrane świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej

Na świadczenia pieniężne z pomocy społecznej⁴⁰ (zasiłki stałe, okresowe i celowe) w 2019 roku w powiecie poznańskim wydatkowano 9 238 896 zł, w porównaniu z wydatkami ponoszonymi na ten cel w 2017 roku, kwota świadczeń zmalała o 255 771 zł. W 2019 roku, w porównaniu do 2017 r. liczba osób, które otrzymywały zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby wzrosła o 44 (z 265 do 309 os.), kwota przeznaczona na ten cel wzrosła z 349 000 zł do 440 829 zł. Liczba osób otrzymujących zasiłek stały spadła o 22 os. i wyniosła w 2019 roku 614. Pomimo tego globalna kwota przeznaczona na to świadczenie w 2019 roku wzrosła z 2 958 493 zł do 3 113 396 zł. Wśród osób pobierających zasiłek stały wzrosła liczba osób samotnie gospodarujących z 507 w 2017 roku do 517 w 2019 roku. Zasiłek stały pobierały głównie osoby prowadzące 1-osobowe gospodarstwa domowe.

W przypadku świadczeń niepieniężnych o charakterze opiekuńczym, pomimo spadku liczby klientów pomocy społecznej, wzrosła liczba osób w powiecie poznańskim korzystających z usług opiekuńczych (z 694 os. w 2017 roku do 874 os. w 2019 roku) i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (z 44 os. do 48 os.) oraz osób mieszkających w DPS, za które gmina ponosiła częściową odpłatność (z 328 os. do 397 os.)⁴¹. Wzrastają tym samym koszty związane z zapewnieniem tych usług społecznych, choć w przypadku specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi, paradoksalnie pomimo wzrostu liczby osób korzystających, spadła kwota świadczeń przeznaczonych na ten cel (z 475 466 zł w 2017 roku do 450 760 zł w 2019 roku). W gminach powiatu poznańskiego na zwykłe usługi opiekuńcze wydatkowano w 2019 roku – 4 839 693 zł, w 2017 roku 3 714 948 zł.

W przypadku wszystkich typów usług opiekuńczych spada intensywność ich świadczenia, jest to zjawisko niepokojące – średnia liczba świadczeń zwykłych usług opiekuńczych na 1 osobę w 2017 roku wynosiła 328, w 2019 roku – 275, w przypadku specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2017 roku 1 osoba korzystała średnio z 271 godzin usług opiekuńczych w roku, a w 2019 roku – z 225.

Z roku na rok wzrasta liczba mieszkańców, za których gminy ponoszą częściową odpłatność w domach pomocy społecznej. Odpłatność za mieszkańców w DPS, ponoszona przez gminy w powiecie poznańskim w 2019 roku wyniosła 11 070 209 zł (w 2017 roku wydatkowano na ten cel 8 474 798 zł)⁴². Jak wynika z regionalnego raportu OZPS za 2019 rok, w skali regionu wydatki gmin w tym zakresie w 2019 roku wzrosły o 10% w porównaniu z 2018 rokiem.

Aktualny wydaje się wniosek formułowany w regionalnych raportach OZPS, iż w przyszłości konieczne będzie przyjęcie rozwiązań systemowych w celu zabezpieczenia obywateli przed ryzykiem niesamodzielnosci lub/i konieczna będzie zmiana systemu finansowania usług opiekuńczych świadczonych w ramach systemu pomocy społecznej. Szczególnie w sytuacji, gdy wydatki gmin na usługi opiekuńcze (w tym całodobowe) rosną z każdym rokiem. W kontekście opieki, należałoby również instytucjonalizować ryzyko bycia opiekunem nieformalnym, co oznacza opracowanie form

⁴⁰ Dane pochodzą z gminnych sprawozdań „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2017 i 2019 rok”.

⁴¹ Dane ze sprawozdania MPIPS-03 za 2017 i 2019 rok.

⁴² Dane ze sprawozdania MPIPS-03 za 2017 i 2019 rok.

wsparcia adresowanych dla opiekunów rodzinnych⁴³. Dodatkowo sytuacja pandemii unaoczniała słabość tego ogniwa wsparcia. Ogniska pandemii w domach pomocy społecznej naraziły mieszkańców na utratę zdrowia i życia, w skali całego kraju sytuacja pandemii obnażyła brak procedur w razie wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych w całodobowych placówkach pobytu oraz bezradność kadry tych placówek w obliczu sytuacji ekstremalnych, a taką niewątpliwie jest zagrożenie pandemiczne.

Powiatowy system wsparcia

System pieczy zastępczej

Do głównych zadań samorządu powiatu wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej należą w szczególności:

- organizowanie pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, poprzez tworzenie warunków do powstawania oraz działania rodzin pomocowych, rodzinnych domów dziecka, placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej
- wsparcie dla usamodzielniających się osób, opuszczających rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze
- organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe, niezawodowe oraz prowadzących rodzinne domy dziecka.

Zadania w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatora(ów) rodzinnej pieczy zastępczej.

Organizacja pieczy zastępczej jest zadaniem własnym powiatu. Piecza zastępcza ma zapewnić pracę z rodziną umożliwiając powrót dziecka do rodziny lub, gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka. Na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej wyróżniamy:

- rodzinną pieczę zastępczą;
- instytucjonalną pieczę zastępczą;

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

1) rodzina zastępcza:

- spokrewniona
- niezawodowa
- zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;

2) rodzinny dom dziecka.

Formami instytucjonalnej pieczy zastępczej są:

- placówka opiekuńczo-wychowawcza,
- regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna,
- interwencyjny ośrodek preadopcyjny

---

⁴³ Raport regionalny „Ocena Zasobów pomocy Społecznej województwa wielkopolskiego za 2019 rok”, ROPS w Poznaniu, 2020 r, s. 38.

Pod koniec 2019 r. na terenie powiatu poznańskiego funkcjonowało 308 rodzin zastępczych, w tym 175 rodzin zastępczych spokrewnionych, 112 rodzin niezawodowych i 21 rodzin zawodowych (w tym 1 rodzina specjalistyczna i 4 pełniące funkcję pogotowia rodzinnego). Działał również 1 rodzinny dom dziecka. Łącznie, w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 423 dzieci (na terenie całego województwa – 4 649).

Tabela nr 9. Rodzinna piecza zastępcza w powiecie poznańskim w 2019 r.

2019 r.	RODZINY ZASTĘPCZE SPOKREWNIONE		RODZINY ZASTĘPCZE NIEZAWODOWE		RODZINY ZASTĘPCZE ZAWODOWE		RODZINNE DOMY DZIECKA	
	liczba rodzin	liczba dzieci w rodzinach	liczba rodzin	liczba dzieci w rodzinach	liczba rodzin	liczba dzieci w rodzinach	liczba domów	liczba dzieci
Powiat poznański	175	221	112	140	21	62	1	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2019 r.

Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka mogą, na ich wnioski zostać objęte opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. W 2019 r. w powiecie poznańskim zatrudnionych było 10 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, którzy pracowali ze 159 rodzinami zastępczymi. Oznacza to, że objęli oni wsparciem zaledwie 51,6% rodzin zastępczych funkcjonujących w powiecie (średnia dla województwa to 79,8%).

W 2019 roku w ramach projektu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ze środków Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego „Poprawa dostępu do usług społecznych wspierających rodzinę i rodzinną pieczę zastępczą na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania”), którego partnerem było Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie odbyła się superwizja pracy rodzica zastępczego, adresowana do zawodowych/niezawodowych/spokrewnionych rodzin zastępczych z powiatu poznańskiego – w trzech spotkaniach wzięło udział łącznie 11 osób. Ponadto z własnych środków PCPR w Poznaniu zorganizowało warsztaty dla rodziców zastępczych „Wsparcie nastolatka i komunikacja z dzieckiem w wieku dojrzewania”, w których uczestniczyło 10 osób. Dodatkowo specjaliści zatrudnieni w PCPR posiadający odpowiednie uprawnienia rozpoczęli cykl warsztatów podnoszących kompetencje rodzin zastępczych spokrewnionych, dotąd wzięło w nich udział 13 osób.

W 2019 roku zorganizowane zostały również 2 edycje szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej oraz 1 edycja szkolenia uzupełniającego dla kandydatów na zawodowe rodziny zastępcze. Według stanu na 31.12.2019 r. przeszkolonych zostało 13 osób (10 kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej i 3 kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej)⁴⁴.

⁴⁴ Sprawozdanie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej w 2019 roku.

Pomimo tego, że w ostatnich latach generalnie odnotowuje się pozytywne zmiany w dostępności rodzinnej pieczy zastępczej, to jednak pozyskiwanie kandydatów na prowadzących rodziny zastępcze jest bardzo ważnym wyzwaniem dla powiatów w najbliższych latach, zwłaszcza że odnotowuje się deficyty w tym obszarze. Należy zatem zadbać o odpowiednią promocję rodzicielstwa zastępczego, ale też, co istotne, o wsparcie tej grupy osób adekwatne do ich potrzeb.

Wśród form wsparcia, o jakie należałoby rozszerzyć działania kierowane do przedstawicieli rodzinnej pieczy zastępczej, wskazuje się przede wszystkim na:

- konieczność poprawy dostępu do specjalistów
- dofinansowanie wyjazdów wakacyjnych
- wsparcie związane z organizacją dodatkowej pomocy w nauce
- realizację pomocy fakultatywnej dla rodzin zastępczych
- dostępność do systemów diagnostycznych
- udostępnianie pomieszczeń, w których mogłyby odbywać się spotkania z rodzicami/rodzinami biologicznymi
- organizowanie superwizji dla rodzin zastępczych
- zwiększenie liczby rodzin pomocowych lub zaangażowanie wolontariuszy w zapewnieniu opieki
- wyższe wsparcie finansowe⁴⁵.

Instytucjonalna piecza zastępcza na poziomie powiatów jest sprawowana w formie placówek opiekuńczo-wychowawczych, które mogą być prowadzone jako placówki typu:

- interwencyjnego – zapewniają doraźną opiekę nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest obowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia mu opieki,
- rodzinnego – wychowują dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się; umożliwiają wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu, współpracują z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i asystentem rodzin,
- socjalizacyjnego – zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokajają jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne; realizują przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku; podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny; zapewniają dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych; obejmują dziecko działaniami terapeutycznymi, zapewniają korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych,
- specjalistyczno-terapeutycznego – sprawują opiekę nad dzieckiem o indywidualnych potrzebach, w szczególności: legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności; wymagającym stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii; wymagającym wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych. Placówka zapewnia zajęcia wychowawcze, socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne,

---

⁴⁵ Rodzinna piecza zastępcza w województwie wielkopolskim – stan aktualny, potrzeby i wyzwania, ROPS w Poznaniu, 2019.

terapeutyczne, rekompensujące braki w wychowaniu w rodzinie i przygotowujące do życia społecznego, a dzieciom z niepełnosprawnościami także odpowiednią rehabilitację i zajęcia rewalidacyjne⁴⁶.

Na terenie powiatu poznańskiego działają 3 placówki opiekuńczo-wychowawcze, w tym 2 socjalizacyjne, 1 interwencyjna i 1 rodzinna (placówki mogą łączyć poszczególne funkcje). W 2019 r. z usług tych placówek skorzystało łącznie 58 dzieci⁴⁷.

W chwili obecnej największą trudnością systemu pieczy zastępczej jest zbyt mała liczba zawodowych rodzin zastępczych w tym tych pełniących rolę pogotowia opiekuńczego i specjalistycznych, o charakterze terapeutycznym. Opieszałość procedur sądowych oraz niewydolność systemu wymusza przedłużający się pobyt dzieci w placówkach interwencyjnych lub pogotowiach opiekuńczych lub naraża dzieci na kolejną zmianę środowiska rodzinnego, które w swoim założeniu nie jest dla nich środowiskiem docelowym. Niemniej istnieje pewna liczba kandydatów na rodziców adopcyjnych gotowych przyjąć dziecko z nieuregulowaną sytuacją prawną na zasadach rodziny preadopcyjnej lub zastępczej. Taką rodzinę tworzy się na czas procedury sądowej zmierzającej do odebrania praw rodzicielskich rodzicom biologicznym lub zrzeczenia się przez nich tych praw. W szerszej perspektywie jednak potrzeba stałej, wydolnej współpracy między instytucjami powołanymi do koordynacji pieczy zastępczej z organami sądowymi w tym edukacji sędziów w zakresie potrzeb dziecka, wpływu traumy na jego funkcjonowanie oraz teorii dotyczących przywiązania.

Dzieci wymagające szczególnego wsparcia terapeutycznego czy stałej opieki i kontaktu ze specjalistami rzadko trafiają do adopcji – kandydaci zazwyczaj nie są gotowi na przejście opieki i odpowiedzialności nad dziećmi ciężko chorymi czy z licznymi niepełnosprawnościami. Takie dzieci powinny trafić do regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej z założeniem, iż będzie ona ich docelowym środowiskiem. **Obecnie na terenie Wielkopolski nie funkcjonuje regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna.**

Usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletniości, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną przysługuje **pomoc na usamodzielnienie**. W ustawie wyróżniono następujące formy pomocy dla ww. kategorii osób:

1) pomoc na:

- kontynuowanie nauki
- usamodzielnienie
- zagospodarowanie;

2) pomoc w uzyskaniu:

- odpowiednich warunków mieszkaniowych
- zatrudnienia

---

⁴⁶ Art. 101 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, (Dz. U. 2011 nr 149 poz. 887).

⁴⁷ Dane pochodzą ze sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2019 r.

3) pomoc prawna i psychologiczna (nowa forma pomocy wprowadzona nowelizacją z dnia 25 lipca 2014 r.).

Pomoc ta może mieć charakter pieniężny (przyznanie świadczenia pieniężnego) lub niepieniężny (pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej, pomoc prawna i psychologiczna)⁴⁸.

W 2019 roku usamodzielniani w powiecie poznańskim wychowankowie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej korzystali ze wsparcia finansowego w formie pomocy na:

- kontynuowanie nauki – 66 osób
- zagospodarowanie – 17 osób
- usamodzielnienie – 12 osób
- uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych – 3 osoby⁴⁹.

Z badania potrzeb usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej w województwie wielkopolskim⁵⁰ wynika, że główne grupy deficytów wsparcia tej grupy dotyczą:

- problemów z założeniem samodzielnego gospodarstwa domowego (mieszkaniowych),
- problemów ze znalezieniem odpowiedniej dla siebie drogi zawodowej (rozbudzenie aspiracji i rozpoznanie zainteresowań zawodowych, znalezienie i utrzymanie zatrudnienia, podnoszenie kwalifikacji zawodowych, motywowanie siebie do rozwoju zawodowego),
- potrzeby wymiany doświadczeń dotyczących usamodzielnienia z innymi wychowankami, wsparcia psychologicznego, terapeutycznego,
- deficytów finansowych,
- monitorowania dalszych losów wychowanków pieczy zastępczej.

W powiecie poznańskim powyższe działania były realizowane przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. W kolejnych latach wskazane działania będą kontynuowane.

Wsparcie osób z niepełnosprawnością, osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin

Według Powiatowego Rejestru Osób Niepełnosprawnych⁵¹ prowadzonego przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności (stan na dzień 31.12.2019), w powiecie poznańskim i m. Poznań zamieszkiwało 54 120 osób z orzeczoną niepełnosprawnością (niecałe 6% mieszkańców powiatu poznańskiego i m. Poznań), w tym 19 407 os. w stopniu lekkim, 19 232 os. w stopniu umiarkowanym, 12 119 os. w stopniu znacznym oraz 3 362 dzieci do 16 roku życia. Biorąc pod uwagę wyłącznie teren powiatu poznańskiego, w 2019 zamieszkiwało go 19 465 os. z orzeczoną niepełnosprawnością (ok. 5% wśród ogółu mieszkańców powiatu poznańskiego).

⁴⁸ Art. 140 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, (Dz. U. 2011 nr 149 poz. 887).

⁴⁹ Dane pochodzą ze sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w 2019 r., file:///C:/Users/OISROP-1/AppData/Local/Temp/SPRAWOZDANIE%20PCPR%20za%202019%20r..pdf, [Dostęp: 18.09.2020 r.].

⁵⁰ Rodzinna piecza zastępcza w województwie wielkopolskim – stan aktualny, potrzeby i wyzwania, ROPS w Poznaniu, 2019.

⁵¹ <https://www.bip.powiat.poznan.pl/plik,31631,pron-stan-na-dzien-31-12-2019-pdf.pdf> [Dostęp: 16.09.2020 r.].

Najbardziej pełne dane dotyczące subpopulacji osób z niepełnosprawnościami, zebrane podczas Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku, wskazują, że na terenie powiatu poznańskiego zamieszkiwało w 2011 roku – 30 560 osób z niepełnosprawnością prawną i biologiczną⁵², te osoby stanowiły 9% ogółu mieszkańców powiatu poznańskiego.

Z badań EZOP-Polska wynika, że liczba osób doświadczających zaburzeń psychicznych w województwie wielkopolskim mieści się w przedziale od 410,4 tys. do 578,7 tys., co stanowi od 17,4% do 24,9% mieszkańców w wieku 18-64 lat. Pod względem częstotliwości występowania zaburzeń psychicznych województwo wielkopolskie znajduje się na 14 miejscu spośród 16 województw. Najczęściej występującymi w Polsce zaburzeniami psychicznymi są: zaburzenia związane z używaniem substancji psychoaktywnych – alkoholu i narkotyków (12,8% badanej populacji); zaburzenia nerwicowe (10%), w tym m.in. lękowe, fobie specyficzne, fobie społeczne; zaburzenia nastroju (3,5%), w tym m.in. depresja i przewlekła depresja, zaburzenia dwubiegunowe; impulsywne zaburzenia zachowania (3,5%)⁵³.

Osoby z niepełnosprawnością osiągają niski wskaźnik jakości życia, wskazują na to m.in. wyniki badania zrealizowanego w 2017 roku na zlecenie PFRON pt. „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych” wynika, w którym **„globalny wskaźnik jakości życia będący uśrednioną wartością wskaźników cząstkowych** (wsparcia społecznego, sytuacji dochodowej, warunków mieszkaniowych, aktywności edukacyjnej, aktywności ekonomicznej, dobrostanu – subiektywnej oceny jakości życia) **przyjął wartość 38,5 pkt na możliwe 100. Dodatkowo widać wyraźnie, że najniższe wartości wskaźnika jakości życia osiągnęły osoby z niepełnosprawnością intelektualną (24,5 pkt) oraz wśród osób chorujących psychicznie (31,2 pkt).** W pozostałych grupach niepełnosprawności (osoby z dysfunkcją wzroku, ruchu i słuchu) utrzymuje się on na podobnym poziomie i nieco przekracza średnią wartość wskaźnika odnotowaną dla ogółu badanych”⁵⁴.

Na wartość wskaźnika jakości życia najbardziej negatywny wpływ ma bardzo niska wartość wskaźnika aktywności edukacyjnej (18,2) oraz aktywności ekonomicznej (34,2)”⁵⁵.

Główne wnioski z badania PFRON, istotne z punktu widzenia działań podejmowanych przez PCPR na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnością, są następujące⁵⁶:

1. Potrzebą numer 1 w hierarchii dla osób z niepełnosprawnością jest zapewnienie odpowiedniej sytuacji materialno-bytowej, wskazaną na pierwszym miejscu przez 16% badanych, a 35% wskazało ją w pierwszej piątce. W czołówce potrzeb znalazły się ponadto: praca (12% wskazań na pierwszym miejscu), przyrzady pomagające w niepełnosprawności (8%), zdrowie (7%), rehabilitacja fizyczna (6%) oraz przystosowanie mieszkania (6%).
2. Dla osób z niepełnosprawnościami bardzo ważne są potrzeby związane z przynależnością społeczną, włączeniem społecznym. Badanie pokazało, że szczególnie duży deficyt

⁵² Osoba, która odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku, ale nie posiada prawnego orzeczenia niepełnosprawności. <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/1150,pojcie.html> [Dostęp: 05.10.2020 r.].

⁵³ Raport z badań „Epidemiologia zaburzeń psychiatrycznych i dostęp do psychiatrycznej opieki zdrowotnej – EZOP Polska”, Warszawa, Instytut Psychiatrii i Neurologii. Badanie realizowano w 2012 roku. Aktualnie realizowane jest badanie EZOP II, jednak jego wyniki nie są jeszcze dostępne.

⁵⁴ W badaniu wzięło udział 1 031 respondentów z niepełnosprawnością.

⁵⁵ Raport pt. „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych”, PFRON, s. 227.

⁵⁶ Ibidem, s. 228-231.

zaspokojenia tych potrzeb występuje w przypadku osób głuchych, a także w przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz osób chorujących psychicznie.

3. Dostęp do rehabilitacji zdrowotnej i dodatkowych usług z nią związanych jest kluczowy dla większości osób z niepełnosprawnościami, w szczególności dla osób z dysfunkcją ruchu oraz z niepełnosprawnością intelektualną. Wysoko cenione jest też wsparcie w postaci dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych.
4. Kluczowym problemem do przezwyciężenia na drodze do skutecznej aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami jest motywacja i postawy samych osób z niepełnosprawnościami i zmiana podejścia członków ich rodzin do procesu usamodzielniania się.
5. Dla osób głuchych główną barierą w pełnej partycypacji społecznej jest bariera językowa. Znajomość języka polskiego wśród tych osób nie jest wysoka, a usługi tłumacza migowego w przestrzeni publicznej są niewystarczające. Dodatkowo spotykają się oni często z niechęcią w wykorzystywaniu dostępnych rozwiązań (np. niechęć lekarzy do wykorzystywania w komunikacji z osobą głuchą video tłumacza).

W 2019 roku na rehabilitację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnością PCPR w Poznaniu wydatkował kwotę w wysokości 8 737 161 zł, o 933 677 zł więcej aniżeli w 2018 roku⁵⁷.

W 2019 roku powiat poznański otrzymał od PFRON 7 031 262 zł na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej: 6 881 262 zł na społeczną i 150 000 zł na zawodową.

W poniższej tabeli znajdują się dane dotyczące działalności PCPR w obszarze wspierania osób z niepełnosprawnością. Ważnym narzędziem do realizacji tego celu jest Program „Aktywny Samorząd”, którego celem głównym jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

---

⁵⁷ Sprawozdanie powiatu poznańskiego „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2019 rok”.

Tabela nr 10. Realizacja zadań przez PCPR w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnością⁵⁸

POMOC NA LIKWIDACJĘ BARIER ARCHITEKTONICZNYCH, TECHNICZNYCH I W KOMUNIKOWANIU SIĘ		
	2018 rok	2019 rok
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	171	126
Wartość dofinansowania w złotych	717 607	580 000
TURNUSY REHABILITACYJNE		
Liczba osób, które uzyskały pomoc	326	420
Wartość dofinansowania w złotych	365 956	550 000
ZAOPATRZENIE W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE I SPRZĘT REHABILITACYJNY		
Liczba osób, które uzyskały pomoc	1 045	1 000
Wartość dofinansowania w złotych	810 170	715 277
PROGRAM "AKTYWNY SAMORZĄD"		
Liczba świadczeń	124	160
Wartość dofinansowania w złotych	631 153	815 320
DOFINANSOWANIE SPORTU, KULTURY, REKREACJI I TURYSTYKI		
Liczba dofinansowanych imprez	12	10
Liczba niepełnosprawnych uczestników	630	773
Wartość dofinansowania ogółem w złotych	57 820	50 250

Źródło: Sprawozdanie PCPR w Poznaniu „OZPS za 2019 rok”

POMOC NA LIKWIDACJĘ BARIER ARCHITEKTONICZNYCH, TECHNICZNYCH I W KOMUNIKOWANIU SIĘ		
	2018 rok	2019 rok
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	171	122
Wartość dofinansowania w złotych	717 607	601 757
TURNUSY REHABILITACYJNE		
Liczba osób, które uzyskały pomoc	326	434
Wartość dofinansowania w złotych	365 956	580 549
ZAOPATRZENIE W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE I SPRZĘT REHABILITACYJNY		
Liczba osób, które uzyskały pomoc	1 045	864
Wartość dofinansowania w złotych	810 170	907 152
PROGRAM "AKTYWNY SAMORZĄD"		
Liczba świadczeń	124	151
Wartość dofinansowania w złotych	631 153	755 937

⁵⁸ Ibidem.

DOFINANSOWANIE SPORTU, KULTURY, REKREACJI I TURYSTYKI

Liczba dofinansowanych imprez	12	10
Liczba niepełnosprawnych uczestników	630	758
Wartość dofinansowania ogółem w złotych	57 820	50 208

Głównym celem programu „Aktywny Samorząd” było wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. **W 2019 roku z działań realizowanych w jego ramach na terenie powiatu poznańskiego skorzystało 151 osób.**

Na terenie powiatu działa **8 warsztatów terapii zajęciowej, które oferują mieszkańcom z niepełnosprawnością 289 miejsc**⁵⁹. W 2019 roku roczny koszt prowadzenia i utrzymania tych placówek wyniósł 5 841 558 zł – PFRON dofinansował realizację tego zadania w kwocie 4 965 753 zł⁶⁰.

W powszechnej opinii warsztaty terapii zajęciowej są niezbędnym ogniwem systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Rekomenduje się, aby bezwzględnie dążyć do utrzymania i rozwoju tej formy wsparcia. W kontekście aktualnej debaty dotyczącej miejsca WTZ w systemie wsparcia społecznego i aktywizacji zawodowej, czy oczekiwań związanych z poprawą skuteczności w zakresie wprowadzania osób z niepełnosprawnościami na rynek pracy, należy podkreślić to, że rola jaką obecnie odgrywają te instytucje, jest niepodważalna i nie do przecenienia⁶¹. Jak wynika z badania zrealizowanego na zlecenie PFRON w 2014 roku pt. „Badanie sytuacji warsztatów terapii zajęciowej”, WTZ borykają się z niskim stopniem rotacji uczestników, z roku na rok jest ona coraz mniejsza. W jednym z wniosków z badania zwraca się uwagę na rolę opiekunów dorosłych osób z niepełnosprawnością w zakresie usamodzielnienia: istotną barierę w zakresie całego procesu rehabilitacji, a przede wszystkim w obszarze aktywizacji zawodowej stanowią postawy rodziców/opiekunów⁶². **Praca w zakresie aktywizacji i samodzielności osób z niepełnosprawnością powinna zawierać również komponent pracy z rodzicami dorosłych osób z niepełnosprawnością.**

Na terenie powiatu poznańskiego i m. Poznań, nie funkcjonuje ani jeden zakład aktywności zawodowej (ZAZ).

Zasobem, który wspiera funkcjonowanie społeczne osób z zaburzeniami psychicznymi jest środowiskowy dom samopomocy, przeznaczony dla 25 osób. W 2019 roku 30 osób uczestniczyło w zajęciach w ŚDS, w tym samym roku 2 osoby oczekiwały na miejsce w ośrodku wsparcia. Na

⁵⁹ <https://www.bip.powiat.poznan.pl/1157,warsztaty-terapii-zajeciowej> [Dostęp: 16.09.2020 r].

⁶⁰ Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu za 2019 rok.

⁶¹ Badanie zrealizowane na zlecenie PFRON w 2014 roku pt. „Badanie sytuacji warsztatów terapii zajęciowej” https://www.pfron.org.pl/fileadmin/files/r/7764_Raport_koncowy_WTZ_1_.pdf?utm_campaign=pfron&utm_source=df&utm_medium=do wnload [Dostęp: 16.09.2020 r].

⁶² „Badanie sytuacji warsztatów terapii zajęciowej”, s. 228.

prorowadzenie i utrzymanie placówki w 2019 roku wydatkowano 608 330 zł. W instytucjonalnym zasobie gminnym funkcjonowały również 2 ŚDS prowadzone przez gminy: Kórnik i Swarzędz.

Warto zwrócić uwagę na niską intensywność świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które zostały opisane w rozdziale „świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej”. W 2019 roku 7 gmin w powiecie poznańskim nie świadczyło tego rodzaju wsparcia. Tendencją ogólnie wojewódzką jest wzrost liczby osób korzystających z tych usług przy zmniejszonej liczbie świadczeń przypadających średnio na jedną osobę korzystającą.

W zasobie instytucjonalnym powiatu poznańskiego znajdują się 3 mieszkania chronione treningowe, jednak żadne z nich nie jest wprost adresowane dla osób z niepełnosprawnością. Mieszkania chronione usytuowane są przy Ośrodku Interwencji Kryzysowej i mają charakter mieszkań treningowych. **W powiatowej i gminnej infrastrukturze nadal jednak brakuje mieszkań chronionych/treningowych/wspomaganych dla osób z niepełnosprawnością i osób z zaburzeniami psychicznymi.** Infrastruktura środowiskowa jest zasobem deficytowym w wielu gminach i powiatach województwa wielkopolskiego.

Opiekunowie rodzinni osób z niepełnosprawnościami są grupą, która w sposób szczególny doświadcza deprivacji potrzeb. W literaturze zwraca się uwagę na brak m.in. wsparcia wychowawczego dla tej kategorii społecznej oraz szkoleń z zakresu opieki, radzenia sobie z negatywnymi emocjami, wsparcia psychologicznego. Ta grupa, poprzez zaangażowanie emocjonalne oraz fizyczny trud ponoszony podczas pełnienia opieki, narażona jest na doświadczanie syndromu wypalenia opiekuńczego, w szczególności opiekunowie osób całkowicie niesamodzielnych, wymagających wsparcia we wszystkich czynnościach życiowych, czy osób z niepełnosprawnością intelektualną. Jak wynika z „Badania potrzeb osób niepełnosprawnych”⁶³ zrealizowanego na zlecenie PFRON w 2017 roku, kluczowym momentem życiowym rodziny z osobą z niepełnosprawnością intelektualną, w którym trudniej zdobyć systemowe wsparcie, np. w zakresie rehabilitacji, jest przekroczenie przez taką osobę 25 roku życia⁶⁴, co jest tożsame z zakończeniem wydłużonego obowiązku edukacyjnego. Respondenci w badaniu podkreślali, że w momencie ukończenia 25 roku życia stają się niewidzialni dla systemu wsparcia.

W 2019 roku w PCPR realizowano 3 projekty, z których 2 uwzględniały komponenty działań wspierających osoby z niepełnosprawnością. W pierwszym projekcie – „Razem Lepiej. Działania na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych i przeciwdziałania umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej w pow. poznańskim”, pilotażowo obsadzono 2 etaty na stanowisku opiekuna osób z niepełnosprawnościami. Drugi projekt pt. „Aktywność i samodzielność w powiecie poznańskim” w większej części dedykowany jest wsparciu osób z niepełnosprawnością. Głównym celem projektu jest aktywizacja społeczno-zawodowa osób z niepełnosprawnością, mająca na celu zwiększenie szans

⁶³https://www.pfron.org.pl/fileadmin/Badania_i_analizy/Badanie_potrzeb_ON/Raport_koncowy_badanie_potrzeb_ON.pdf?utm_campaign=pfron&utm_source=df&utm_medium=download [Dostęp: 16.09.2020 r.].

⁶⁴ Dla uczniów z różnego rodzaju niepełnosprawnościami stwarza się możliwość wydłużenia obowiązku szkolnego do 16. roku życia na poziomie szkoły podstawowej, do 21. roku życia na poziomie gimnazjum i do 24. roku życia na poziomie szkoły ponadpodstawowej (art. 15 zarządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 października 1993 r. (Dz. Urz. MEN Nr 9 poz. 36) w sprawie zasad organizowania opieki nad uczniami niepełnosprawnymi, kształcenia tych uczniów w publicznych ogólnodostępnych i integracyjnych szkołach i placówkach, zasad organizacji kształcenia specjalnego i integracyjnego).

na znalezienie zatrudnienia. Poszerzenie umiejętności społecznych ma polepszyć komfort życia społecznego beneficjentów. W ramach projektu zaplanowano dla 15 osób z niepełnosprawnościami staże u pracodawców, co może zaprocentować zatrudnieniem tych osób w dalszej perspektywie. Dodatkowo 40 osób usamodzielnianych ma ukończyć szkolenia zawodowe, co przyniesie korzyści w ich lepszym funkcjonowaniu na otwartym rynku pracy. Na realizację projektu w 2019 r. wydatkowano 278 496,78 zł. W ramach całego okresu realizacji projektu 01.06.2018-31.05.2020 planowany jest udział 106 osób: 66 osób z niepełnosprawnościami i 40 usamodzielnianych.

Przeciwdziałanie i rozwiązywanie sytuacji kryzysowych (m.in. przemocy)

Powiat poznański, w tym PCPR prowadzi działania w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania sytuacji kryzysowych mieszkańców poprzez: prowadzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej, organizację specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, psychologicznego czy prawnego oraz prowadzenie programów korekcyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy dysponuje 16 miejscami. W 2019 roku przebywały w nim łącznie 44 osoby (w tym: 23 osoby dorosłe i 21 dzieci) zamieszkałe w gminach powiatu poznańskiego oraz w Poznaniu. Z pobytu w 3 mieszkaniach chronionych treningowych usytuowanych przy OIK skorzystało 8 osób potrzebujących schronienia.

W roku 2019 psychologowie na bieżąco udzielali pomocy psychologicznej mieszkańcom powiatu poznańskiego (osobom indywidualnym, parom, rodzinom). Były to:

- osoby znajdujące się w kryzysowej sytuacji życiowej (osobistej, rodzinnej, materialnej itp.),
- osoby doświadczające problemów w funkcjonowaniu psychicznym,
- osoby chore somatycznie,
- osoby niepełnosprawne.

W 2019 r. przeprowadzono 115 konsultacji psychologicznych dla 60 rodzin. Konsultacje (pojedyncze lub wielokrotne kontakty) dotyczyły rozmaitych kwestii związanych z funkcjonowaniem psychospołecznym. Do najczęstszych trudności, z jakimi po pomoc zgłaszali się mieszkańcy powiatu poznańskiego, należały: konflikty w rodzinie, sytuacje kryzysowe, problemy opiekuńczo-wychowawcze, problemy w relacjach partnerskich, przemoc w rodzinie, zaburzenia rozwojowe, emocjonalne i zachowania u dzieci i młodzieży, uzależnienia oraz kwestie dotyczące relacji rodzin biologicznych i zastępczych. Po wsparcie zgłaszali się również mieszkańcy Poznania oraz innych miast i powiatów, którzy uzyskiwali informację o instytucjach pomocowych, poradę i wsparcie w kontynuowaniu procesu wychodzenia z kryzysu.

Na terenie powiatu funkcjonuje 67 jednostek poradnictwa z których bezpłatnie mogli skorzystać mieszkańcy powiatu. Zakres tematyczny pomocy świadczonej w tych jednostkach dotyczy m.in. porad psychologicznych/pedagogicznych, rodzinnych oraz z zakresu pomocy społecznej, rozwiązywania problemów alkoholowych i uzależnień, przeciwdziałania przemocy domowej,

interwencji kryzysowej, rynku pracy, prawa konsumenckiego, praw pacjenta, prawa pracy, prawa podatkowego, czy ubezpieczeń społecznych⁶⁵.

Kolejnym rodzajem wsparcia jest objęcie potrzebujących mieszkańców powiatu poradnictwem prawnym, m.in. z zakresu prawa rodzinnego, administracyjnego, pomocy społecznej, pieczy zastępczej, prawa cywilnego, lokalowego. Zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 294 ze zm.) powiat poznański realizuje zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej polegające na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej. **W 2020 roku na terenie powiatu poznańskiego funkcjonuje 16 punktów nieodpłatnej pomocy prawnej**, w których udzielana jest ona osobom uprawnionym przez pięć dni w tygodniu, w wymiarze co najmniej 4 godziny dziennie zgodnie z określonym harmonogramem. Nieodpłatna pomoc prawna udzielana jest przez profesjonalnych prawników wyznaczonych przez samorządy prawnicze i organizacje pozarządowe⁶⁶.

W ramach zadań związanych z **przeciwdziałaniem przemocy PCPR** w Poznaniu we współpracy z Fundacją PCPS (Poznańskim Centrum Profilaktyki Społecznej w Poznaniu) oraz ośrodkami pomocy społecznej powiatu poznańskiego w ramach pozyskanych przez powiat dotacji celowych, uruchamianych przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, objęto mieszkańców powiatu poznańskiego stosujących przemoc wobec członków rodziny:

- programem korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy – udział wzięło 10 mężczyzn,
- programem psychologiczno-terapeutycznym – udział wzięło 10 mężczyzn, jego celem było zwiększenie zdolności uczestników programu do kontroli własnych zachowań, zapobieganie eskalacji przemocy domowej i wzrost krytycyzmu wobec zachowań przemocowych⁶⁷.

Wsparcie mieszkańców powiatu w placówkach całodobowych

Biorąc pod uwagę wskaźniki demograficzne, zmiany w obrębie życia rodzinnego, które wpływają na osłabienie funkcji opiekuńczej realizowanej przez rodziny, choć aktualnie nadal większość zapotrzebowania na opiekę jest realizowana w ramach sieci krewniaczych i najbliższego otoczenia (sąsiadów, znajomych), wnioskuje się, że **w kolejnych latach wzrastać będzie zapotrzebowanie na opiekę w ramach systemu wsparcia pozarodzinnego (publicznego, bądź prywatnego)**.

Na terenie powiatu poznańskiego funkcjonuje 1 dom pomocy społecznej, który jest dużą placówką, oferującą 100 miejsc. W 2019 roku do Domu Pomocy Społecznej w Lisówkach zostały przyjęte 34 osoby, w tym 20 osób niebędących mieszkańcami powiatu poznańskiego. Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w DPS w 2019 roku wynosił 4 650,55 zł. W 2019 roku 1 osoba oczekiwała na miejsce w DPS.

Z rejestru placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku, w tym prowadzonych na podstawie przepisów o działalności

⁶⁵ <https://www.bip.powiat.poznan.pl/plik,31778,lista-jednostek-nieodplatnego-poradnictwa-na-terenie-powiatu-poznanskiego.pdf>, [Dostęp: 22.09.2020 r.].

⁶⁶ <https://www.bip.powiat.poznan.pl/4529,lokalizacja-i-harmonogram-pracy-punktow-nieodplatnej-pomocy-prawnej>, [Dostęp: 22.09.2020 r.].

⁶⁷ Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu za 2019 rok.

gospodarczej, prowadzonego przez Wojewodę Wielkopolskiego⁶⁸ wynika, że na terenie powiatu poznańskiego funkcjonuje 5 takich placówek, które oferują 192 miejsca pobytu (dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób przewlekle chorych), 1 z placówek swoją ofertę kieruje tylko dla kobiet (20 miejsc).

Na terenie powiatu poznańskiego zasób, który określałby poziom potencjału do deinstytucjonalizacji⁶⁹ wsparcia, np. liczba mieszkań chronionych, liczba godzin usług opiekuńczych przypadających średnio na 1 osobę korzystającą, liczba dziennych ośrodków wsparcia dla seniorów w stosunku do liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, jest niewystarczający. Niepokojącym zjawiskiem jest stopniowy wzrost liczby jednoosobowych emeryckich gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, wzrost liczby osób z niepełnosprawnością i długotrwale chorujących, korzystających z pomocy społecznej. Ta grupa klientów wymagać będzie większego niż obecnie zaangażowania systemu w organizowanie i świadczenie opieki.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Podmioty trzeciego sektora są ważnymi partnerami dla samorządów lokalnych w działaniach, które mogą być wsparte bądź powierzone do realizacji w ramach otwartych konkursów ofert. Obszar powiatu poznańskiego i m. Poznań jest miejscem funkcjonowania wielu podmiotów III sektora: stowarzyszeń, fundacji, podmiotów kościelnych (na terenie samego powiatu poznańskiego funkcjonuje 363 podmiotów, nie wliczając klubów sportowych i ochotniczych straży pożarnych). Tak bogaty i różnorodny lokalny obraz III sektora jest niewątpliwie znaczącym zasobem podczas poszukiwań partnerów i konsorcjantów do realizacji projektów, czy współpracy podczas realizacji zadań publicznych.

Organizacje pozarządowe skupiają grono specjalistów, tworzą sieci wsparcia, rozpoznają lokalną sytuację społeczną, sygnalizują problemy społeczne, poprzez bezpośrednie działanie w środowisku potrafią sformułować adekwatną ofertę wsparcia i efektywnie dotrzeć do grup odbiorców. Podmioty III sektora tworzą, testują i wdrażają innowacje społeczne, stąd współpraca międzysektorowa to szansa na wymianę doświadczeń i wzajemną inspirację dla przedstawicieli różnych sektorów.

Na terenie powiatu poznańskiego funkcjonują 363 podmioty trzeciego sektora (bez klubów sportowych i ochotniczych straży pożarnych)⁷⁰, w tym co najmniej 51 organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej⁷¹. Z baz danych dostępnych na stronie internetowej ośrodka wynika, że PCPR w Poznaniu ma rozpoznane i zmapowane organizacje pozarządowe, zarówno pod względem obszaru działania organizacji, jak i formy realizacji zadania.

⁶⁸https://poznan.uw.gov.pl/system/files/zalaczniki/rejestr_placowek_prywatnych_stan_na_13_marca_2020_r__1.doc [Dostęp: 16.09.2020 r.].

⁶⁹ Deinstytucjonalizacja – przejście od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej w lokalnej społeczności, lub w małych instytucjach o charakterze quasi rodzinnym https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/policy/themes/social-inclusion/desinstit/ [Dostęp: 21.09.2020 r.].

⁷⁰ Łącznie w bazie znajduje się 450 podmiotów III sektora z terenu powiatu poznańskiego <https://powiat.poznan.pl/wp-content/uploads/2018/12/POWIAT-POZNA%C5%83SKI-Tabela-organizacji-pozarz%C4%85dowych.xlsx> [Dostęp: 20.09.2020 r.].

⁷¹ <http://pcpr.powiat.poznan.pl/?c=243> [Dostęp: 20.09.2020 r.].

W 2019 roku na 8 ogłoszonych otwartych konkursów ofert przez Zarząd Powiatu w Poznaniu, 2 dotyczyły obszaru pomocy społecznej. W ich ramach wpłynęły łącznie 62 oferty. W ramach konkursów, w obszarze pomocy społecznej podpisano 50 umów (z 229 zawartych umów) na które wydatkowano 449 948,52 zł (z 1 895 608,35 zł)⁷².

W 2019 roku spośród trzech realizowanych projektów (wszystkie projekty realizowane w partnerstwach), dwa realizowano w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi. Projekt „Razem Lepiej. Działania na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych i przeciwdziałania umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej w powiecie poznańskim” – PCPR jako partner wiodący wraz z partnerami: OPS Dopiewo, GOPS Czerwonak, OPS Murowana Goślina, OPS Swarzędz, OPS Rokietnica, MOPS Puszczykowo, Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Promyk”; Projekt „Aktywność i samodzielność w powiecie poznańskim”, realizowany w partnerstwie z Wielkopolskim Forum Organizacji Osób z Niepełnosprawnościami, Fundacją Aktywności Lokalnej, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Czerwonaku.

Ponadto, prowadzenie Środowiskowego Domu Samopomocy oraz 8 warsztatów terapii zajęciowej jest zlecone organizacjom pozarządowym.

Na terenie powiatu poznańskiego funkcjonuje Powiatowa Rada Działalności Pożytku Publicznego II Kadencji, która składa się z 16 członków, w tym ośmiu stanowią przedstawiciele Organizacji Pozarządowych, które prowadzą działalność statutową na terenie powiatu poznańskiego, z siedzibą/Kołem/Oddziałem w powiecie poznańskim. W 2015 roku powołano **Pełnomocnika Starosty ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi**. Ponadto władze powiatu współpracują z **Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych** oraz **Powiatową Radą Seniorów**.

---

⁷² Sprawozdanie z realizacji Rocznej Programu Współpracy Powiatu Poznańskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w roku 2019.

Analiza SWOT

Wypracowanie katalogu celów strategicznych, operacyjnych oraz zadań w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym, poprzedziła kompleksowa refleksja na temat zasobów powiatu w kontekście szans rozwojowych, zagrożeń, ale także czynników, które decydują o jego potencjale, lub też hamują jego wzrost. Narzędziem wykorzystanym w tym celu była analiza SWOT.

Nazwa pochodzi od akronimu angielskich słów *strenghts* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse w otoczeniu), *threats* (zagrożenia w otoczeniu). Kompleksowe badania otoczenia danej organizacji, w tym przypadku powiatu poznańskiego i jej wewnętrznego potencjału, pozwala na określenie priorytetów rozwojowych. Pomocna będzie w tym kontekście przeprowadzona diagnoza społeczno – demograficzna powiatu, która wyróżnia główne problemy społeczne regionu oraz deficyty w zakresie zasobów pomocy społecznej. Analiza SWOT powiatu poznańskiego dotycząca przeciwdziałania problemom społecznym musi również wziąć pod uwagę zakres kompetencyjny samorządu powiatowego w zakresie realizacji polityki społecznej.

Poniżej zaprezentowana została analiza SWOT powiatu poznańskiego w pięciu głównych obszarach: wsparcia rodzin, pieczy zastępczej, osób z niepełnosprawnością, osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób będących w kryzysie.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY

- Stały wzrost liczby mieszkańców powiatu i korzystna struktura kategorii wiekowych ludności
- Wzrastający odsetek dzieci do lat 3 objętych opieką żłobkową
- Możliwość finansowania dodatkowych działań zmierzających do podniesienia kwalifikacji rodziców zastępczych, w ramach funduszy pozyskanych z Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
- Dobrze rozwinięta sieć poradnictwa specjalistycznego, rodzinnego, psychologicznego i prawnego (w tym bezpłatnego), dostępnego dla mieszkańców gmin powiatu poznańskiego
- Prowadzenie zasobu instytucjonalnego wspierającego rehabilitację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnością (8WZT, 1 ŚDS, CIS, KIS)
- Realizowanie projektów na rzecz rehabilitacji społeczno-zawodowej w partnerstwach wielosektorowych i międzyinstytucjonalnych
- Funkcjonowanie na terenie powiatu spółdzielni socjalnych i OWES. Dużym potencjałem jest dostęp do zasobów i wiedzy w zakresie tworzenia i działania podmiotów ekonomii społecznej
- Bogata baza informacyjna dotycząca form wsparcia, najważniejszych instytucji i organizacji pozarządowych działających dla osób z niepełnosprawnością na terenie powiatu
- Podejmowanie działań w celu aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością
- Prowadzenie infrastruktury dla osób znajdujących się w kryzysie (OIK oraz 3 mieszkania treningowe)
- Rozbudowany katalog organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu poznańskiego w zakresie wsparcia różnych grup społecznych zagrożonych kryzysem, które mogą być potencjalnymi realizatorami zadań publicznych lub partnerami w projektach

SŁABE STRONY

- Występujące deficyty w dostępie do różnorodnych form wsparcia rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi (brak rodzin wspierających, brak prowadzonej pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę)
- Niewystarczająca, w odniesieniu do potrzeb, skala zatrudnienia asystentów rodziny oraz koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej
- Brak na terenie powiatu zakładu aktywności zawodowej
- Brak infrastruktury opieki wytchnieniowej adresowanej dla opiekunów rodzinnych
- Brak oferty wsparcia dla opiekunów rodzinnych osób z niepełnosprawnością w postaci szkoleń, wsparcia psychologicznego
- Mało zróżnicowany system oparcia społecznego dla osób chorujących psychicznie - 1 ŚDS powiatowy (2 prowadzone przez 2 gminy)
- Brak wystarczającego zasobu infrastrukturalnego i usługowego, który wpłynąłby na wzrost potencjału deinstytucjonalizacji na terenie powiatu poznańskiego, niewystarczająca jest liczba mieszkań chronionych, liczba godzin usług opiekuńczych przypadających średnio na 1 osobę korzystającą, czy liczba dziennych ośrodków wsparcia dla seniorów w stosunku do liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, osób z niepełnosprawnością
- Niewystarczające zróżnicowanie infrastruktury pomocowej na terenie powiatu, które pozwoliłoby „stopniować udzielaną pomoc” w zależności od skali problemu, kryzysu lub niesamodzielności, np. usługi środowiskowe, mieszkania chronione dla osób starszych, usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, osób z zaburzeniami psychicznymi, niepełnosprawnościami – dla osób samodzielnych, lub niesprawnych w jakimś zakresie, ale mogących funkcjonować przy niewielkim wsparciu, domów pomocy o charakterze rodzinnym, DPS – dla osób, które wymagają wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, lub są osamotnione w środowisku zamieszkania (na terenie powiatu, na 17 gmin funkcjonują tylko 2 domy prowadzone przez gminy, 1 DPS, 2 ŚDS)
- Brak wystarczającego monitoringu sytuacji osób, które znajdują się w kręgu wysokiego ryzyka socjalnego, np. usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej
- Rosnący koszt utrzymania 1 mieszkańca DPS, wzrastające ogólne koszty utrzymania tego zasobu. Rosnące koszty również dla gmin, które ponoszą odpłatność za swojego mieszkańca w DPS

SZANSE

- Wprowadzenie świadczenia wychowawczego 500+ wpłynęło na poprawę sytuacji finansowej rodzin z dziećmi i zredukowanie ubóstwa dzieci
- Profesjonalizacja udzielanego wsparcia świadczonego przez asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej
- Likwidowanie barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnościami oraz w budynkach użyteczności publicznej ze środków PFRON
- Włączenie w dyskurs publiczny i akademicki tematu "projektowania uniwersalnego", które przyczynia się do promowania równego, a tym samym sprawiedliwego dla wszystkich, dostępu do dóbr i usług, z uwzględnieniem potrzeb tych użytkowników, których funkcjonowanie jest w pewnym aspekcie ograniczone
- Możliwość pozyskania środków europejskich w przyszłej perspektywie unijnej na działania na rzecz włączania w główny nurt życia społecznego osób z niepełnosprawnością i osób z zaburzeniami psychicznymi
- Uruchomienie Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych.
- Promowanie innowacji społecznych w obszarze wsparcia społecznego osób z niepełnosprawnością i zaburzeniami psychicznymi
- Powstawanie na terenie województwa wielkopolskiego Inkubatorów Innowacji Społecznych, np. w zakresie włączenia społecznego, edukacji, rozwiązań na rynku pracy, w ramach których można uzyskać wsparcie finansowe na wypracowanie i przetestowanie innowacji społecznej
- Wypracowanie w ramach projektu "Innowacyjny model aktywizacji zawodowej uczestników WTZ" (w latach 2012-2015) modelu powstawania spółdzielni socjalnych przy WTZ jest szansą na zwiększenie rotacji uczestników w WTZ prowadzonych na terenie powiatu poznańskiego
- Dobra koniunktura gospodarcza i zapotrzebowanie na pracowników wpływa na większą możliwość podjęcia zatrudnienia przez mieszkańców powiatu
- Większa świadomość społeczna dotycząca potrzeby dbania o zdrowie psychiczne. Tematyka zdrowia psychicznego weszła do dyskursu publicznego, organizowane są dyskusje, debaty na ten temat. Zdrowie psychiczne przestało być tematem tabu
- Zawiązywanie lokalnych grup inicjatywnych, sieciowanie się podmiotów w celu zorganizowania wsparcia dla osób w kryzysie psychicznym.
- Wprowadzenie prawnej możliwości zakładania CUS - Centrów Usług Społecznych jest szansą na koordynację usług społecznych na rzecz osób w kryzysach oraz scentralizowanie wiedzy na temat różnych form wsparcia. Mieszkaniec może otrzymać w ten sposób kompleksową informację i indywidualny plan usług (kompleksowe i skoordynowane wsparcie)
- Otwartość instytucji na współpracę i pomoc w realizacji zadań, np. Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu
- Znaczny wzrost liczby cudzoziemców osiedlających się w Poznaniu i w powiecie poznańskim. Prowadzenie polityki włączającej, działań integrujących ze społecznością lokalną jest szansą na wzbogacenie potencjału społecznego, kulturowego i gospodarczego powiatu

ZAGROŻENIA

- Niekorzystne trendy związane z demograficznym starzeniem się społeczeństwa będą się utrzymywać w kolejnych latach, wg prognoz, również w strukturze ludności powiatu poznańskiego
- Niezbadany problem skali występowania na terenie powiatu problemu rodzin z dziećmi, które opuszczają system pomocy społecznej z uwagi na poprawę sytuacji finansowej, a nie na rozwiązanie problemu np. bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczej, braku zaradności
- Wzrost skali występowania zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania rodziny: rozpadu więzi rodzinnych, uzależnień, przemocy
- Pandemia wirusa SARS-CoV-2 i wprowadzony lockdown spowodowały zwiększenie skali występowania przemocy domowej, izolacji dzieci - niektóre z nich nie realizowały, bądź realizowały w minimalnym zakresie obowiązków szkolny, z uwagi na deficyty zasobów niezbędnych do podjęcia edukacji zdalnej
- Ograniczenie działania placówek wsparcia dziennego dla osób z niepełnosprawnością i zaburzeniami psychicznymi przez COVID-19 odbiło się negatywnie na kondycji tych osób, aktualnie brak jest standardów i pomysłów na funkcjonowanie tych placówek w obliczu sytuacji nadzwyczajnych, takich jak pandemia
- Pandemia wirusa SARS-CoV-2 i wprowadzony lockdown spowodowały zwiększenie skali występowania kryzysów psychicznych, związanych z koniecznością zachowania dystansu społecznego, izolowania się lub utratą źródła dochodu
- Rosnąca liczba osób z niepełnosprawnością i długotrwale chorujących wśród klientów pomocy społecznej w powiecie
- Tendencją ogólnopolską i wojewódzką jest niski współczynnik aktywności zawodowej i niski wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, które odbiegają od wartości tych wskaźników dla ogółu populacji
- Coraz więcej osób boryka się z kryzysami psychicznymi. System opieki zdrowotnej oraz wsparcia społecznego nie odpowiadają na potrzeby społeczne w tym zakresie. Dodatkowo, wg prognoz WHO, w ciągu najbliższych 20 lat depresja ma stać się najczęstszym problemem zdrowotnym
- Z badań PFRON wynika, że pierwszym z problemów do przezwyciężenia na drodze do skutecznej aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych jest motywacja i postawy samych osób niepełnosprawnych i zmiana podejścia do usamodzielniania się ON członków ich rodzin
- Osoby z niepełnosprawnością osiągają niski wskaźnik jakości życia - 38,5 pkt na możliwe 100 pkt, najniższe wartości wskaźnika osiągają osoby z niepełnosprawnością intelektualną (24,5 pkt) oraz osoby chorujące psychicznie (31,2 pkt)
- Występujący w społeczeństwie problem osamotnienia, które dotyka w szczególności osoby starsze
- Malejąca, w skali kraju (również w skali lokalnej) liczba osób chętnych na prowadzenie rodzin zastępczych może wpłynąć na wystąpienie w przyszłości deficytów w tym obszarze. Dla organizatorów pieczy zastępczej oznacza to konieczność poszukiwania nowych form promocji, informowania i edukowania nt. podejmowania tej roli, a także wdrażanie adekwatnych do rozpoznanych potrzeb, rozwiązań w zakresie form wsparcia już funkcjonujących rodzin zastępczych

Cele strategiczne, cele operacyjne i zadania *Strategii*

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2026 wyznacza pięć celów strategicznych, uszczegółowionych w dalszej kolejności poprzez cele operacyjne. Następnie dokument wskazuje konkretne zadania służące realizacji celów operacyjnych.

Uzasadnieniem dla wyboru głównych obszarów strategicznych była diagnoza społeczna powiatu poznańskiego oraz analiza SWOT, które to pozwoliły uchwycić obszary deficytowe w rozwoju powiatu, wymagające wsparcia ze strony samorządu. W jej następstwie wyodrębniono pięć celów strategicznych.

CEL STRATEGICZNY	
Cel strategiczny 1	Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem
Cel strategiczny 2	Aktywizacja na lokalnym rynku pracy
Cel strategiczny 3	Integracja osób z niepełnosprawnościami i wsparcie dla opiekunów osób niesamodzielnych
Cel strategiczny 4	Pomoc osobom starszymi długotrwale chorym
Cel strategiczny 5	Wspieranie solidarności społecznej i aktywizacja potencjału społecznego mieszkańców powiatu

Każdy z nich został szczegółowo rozpisany w dalszej części.

Cel strategiczny 1. Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem

Pierwszy z wyróżnionych obszarów strategicznych dotyczy opieki nad **rodziną i dzieckiem**. Rodzina odgrywa kluczową rolę w procesie socjalizacji i wychowania przyszłych pokoleń, stąd też jednym z podstawowych zadań strategicznych jest wyznaczenie celów służących zapewnieniu jej dobrobytu. Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem staje się jednym z podstawowych zadań samorządów wszystkich szczebli, w tym również samorządu powiatowego. W zakresie realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej do zadań gminy należy pomoc rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Powiat natomiast odpowiedzialny jest przede wszystkim za tworzenie dzieciom warunków do odpowiedniego rozwoju. Służyć ma temu działalność w ramach pieczy zastępczej, aktywność rodzin pomocowych, rodzinnych domów dziecka, placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenie szkoleń w tym obszarze. Powiaty organizują także wsparcie osobom usamodzielnianym, które opuszczają rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo – wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne.

Z uwagi na kompetencje gminy i powiatu w zakresie wsparcia rodziny oraz rudymetarność zadań rodziny, głównie w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczej, konieczne jest wyodrębnienie obszaru strategicznego określonego jako wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem.

W toku analizy wyodrębniono następujące cele operacyjne.

CEL OPERACYJNY	
Cel operacyjny 1	Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży
Cel operacyjny 2	Wsparcie szkół w nauczaniu zdalnym w sytuacji pandemii COVID-19
Cel operacyjny 3	Organizowanie wsparcia dla rodzinbiologicznych przeżywających kryzysy opiekuńczo-wychowawcze
Cel operacyjny 4	Rozwój profilaktyki prozdrowotnej i przeciwdziałanie zjawisku narkomanii
Cel operacyjny 5	Organizowanie wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej
Cel operacyjny 6	Organizowanie wsparcia dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami
Cel operacyjny 7	Wspieranie rodzicielstwa zastępczego
Cel operacyjny 8	Pomoc usamodzielniającym się wychowankom rodzin zastępczych i domów dziecka

Do powyższych celów operacyjnych zostały przypisane następujące zadania:

CEL OPERACYJNY	ZADANIA
<p>Cel operacyjny 1 Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży</p>	<ul style="list-style-type: none"> A. Wspieranie działań służących udzielaniu profesjonalnej pomocy i wsparcia dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych wychowawczo B. Rozwijanie/wspieranie zróżnicowanych form edukacji dla dzieci z niepełnosprawnościami, z preferencją dla kształcenia integracyjnego – przygotowanie dziecka z niepełnosprawnością do wejścia w system szkolny C. Lobbowanie na rzecz zwiększenia oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, szczególnie dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi D. Organizowanie placówek wsparcia dziennego, w tym szczególnie w formie pracy podwórkowej E. Zapewnienie dostępu do informacji o możliwościach kształcenia ogólnego i zawodowego, w tym szczególnie dotarcie z informacją o zawodach nadwyżkowych i deficytowych w powiecie poznańskim F. Wspieranie/promocja zajęć służących rozwijaniu umiejętności społecznych oraz przedsiębiorczości młodego pokolenia: <ul style="list-style-type: none"> ▪ inicjowanie/premiowanie/wspieranie projektów dydaktycznych kształcących umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów, kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych ▪ poradnictwo/informacja na temat oczekiwań pracodawców, potrzeb i możliwości rynku pracy ▪ promowanie/inicjowanie warsztatów służących nabywaniu umiejętności autoprezentacji i technik poszukiwania zatrudnienia oraz postaw przedsiębiorczych G. Inicjowanie/wspieranie w placówkach oświatowo-wychowawczych i opiekuńczych korepetycji w formie wolontariatu nauczycielskiego, studenckiego, uczniowskiego
<p>Cel operacyjny 2 Wsparcie szkół w nauczaniu zdalnym w sytuacji pandemii COVID-19</p>	<ul style="list-style-type: none"> A. Wspieranie dyrekcji szkół w zapewnieniu warunków do stabilnej i bezpiecznej działalności szkoły dla których organem prowadzącym jest powiat poznański w warunkach pandemii COVID-19. W tym przede wszystkim wsparcie w inwestycjach dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa sanitarnego w szkołach B. Wsparcie w kształceniu na odległość poprzez wnioskowanie przez powiat jako organ prowadzący o środki na zakup sprzętu do zdalnej nauki zarówno dla uczniów, jak i nauczycieli ze środków krajowych i unijnych
<p>Cel operacyjny 3 Organizowanie wsparcia dla rodzin biologicznych przeżywających kryzysy opiekuńczo-wychowawcze</p>	<ul style="list-style-type: none"> A. Podjęcie działań służących powołaniu rodzin wspierających współpracujących z asystentem rodziny w celu rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych B. Inspirowanie/współorganizacja/wspieranie terapii i zajęć indywidualnych dla rodzin, szczególnie dla rodzin doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych C. Wsparcie w zakresie poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego dla rodzin doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych D. Inspirowanie/współorganizacja/wspieranie grup wsparcia dla rodzin doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych E. Zwiększenie zatrudnienia asystentów rodzin

Cel operacyjny 4
Rozwój profilaktyki
prozdrowotnej
i przeciwdziałanie zjawisku
narkomanii

- A. Realizowanie programów z zakresu profilaktyki uzależnień w świetlicach środowiskowych i szkołach
- B. Wspieranie/inicjowanie akcji letnich połączonych z warsztatami i treningami promującymi zdrowy tryb życia
- C. Kształtowanie umiejętności nauczycieli oraz wychowawców w wykrywaniu niepokojących postawi zachowań młodzieży mogących prowadzić do uzależnień
- D. Organizowanie/promocja/zachęcanie ludzi młodych do udziału w zróżnicowanych wiekowo i sprawnościowo formach zajęć rekreacyjno-sportowych w szkole i poza placówkami oświatowymi
- E. Zwiększenie świadomości zagrożenia narkomanią w środowiskach lokalnych przez prowadzenie kampanii informacyjnych (ulotki, biuletyny, spotkania informacyjne)
- F. Podejmowanie działań w zakresie monitoringu zjawiska narkomanii w powiecie

Cel operacyjny 5
Organizowanie wsparcia dla
osób i rodzin zagrożonych
zjawiskiem przemocy domowej

- A. Rozwój poradnictwa i upowszechnienie informacji w zakresie praw ofiar przemocy domowej
- B. Opracowanie/inicjowanie programów wsparcia psychologicznego dla sprawców przemocy
- C. Rozwój/wspieranie działań edukacyjnych w zakresie problematyki przemocy w rodzinie
- D. Inicjowanie kampanii informacyjnych na temat zjawiska przemocy (np. ulotki, biuletyny, spotkania informacyjne)
- E. Wspieranie organizacji pozarządowych realizujących projekty dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- F. Monitorowanie, wspieranie międzysektorowej współpracy oraz wymiany doświadczeń między instytucjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy
- G. Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla interdyscyplinarnych zespołów powołanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Cel operacyjny 6
Organizowanie wsparcia dla
rodzin z dziećmi z
niepełnosprawnościami

- A. Inicjowanie/organizowanie poradnictwa obywatelskiego
- B. Informowanie o przysługujących świadczeniach na dzieci z niepełnosprawnościami
- C. Inicjowanie/organizowanie inicjatyw aktywizujących i rehabilitacyjnych na rzecz dzieci z niepełnosprawnościami (np. turnusy rehabilitacyjne, imprezy integracyjne)

Cel operacyjny 7
Wspieranie rodzicielstwa
zastępczego

- A. Zwiększenie zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej
- B. Zwiększanie liczby rodzin zastępczych, pełniących funkcje pogotowia rodzinnego
- C. Tworzenie zawodowych rodzin zastępczych, w tym wielodzietnych i specjalistycznych, z uwagi na potrzeby dzieci z powiatu poznańskiego
- D. Wsparcie materialne rodzin zastępczych
- E. Współpraca powiatu i samorządów gminnych w celu pozyskiwania lokali dla tworzenia rodzinnych domów dziecka
- F. Propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego w celu pozyskiwania kandydatów na niespokrewnione z dzieckiem zawodowe rodziny zastępcze ,celem zminimalizowania kierowania dzieci do instytucjonalnych form opieki zastępczej
- G. Organizowanie szkoleń dla istniejących rodzin zastępczych, w zakresie pogłębiania wiedzy i umiejętności bądź zdobycia nowych, w celu polepszenia relacji dziecka z rodziną zastępczą
- H. Inicjowanie/organizowanie specjalistycznych szkoleń dla pracowników organizatora pieczy zastępczej
- I. Tworzenie rodzinnych domów dziecka

Cel operacyjny 8

Pomoc usamodzielniającym się wychowankom rodzin zastępczych i domów dziecka

- A. Wsparcie finansowe
- B. Organizacja doradztwa zawodowego dla wychowanków na każdym etapie ich kariery szkolnej
- C. Tworzenie warunków do usamodzielnienia i prawidłowego funkcjonowania w środowisku, w tym również pomoc prawna i psychologiczna

Realizatorzy zadań: Wydział Edukacji Starostwa Powiatowego, Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Starostwa Powiatowego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe, placówki wsparcia dziennego, rodziny zastępcze, gminy powiatu poznańskiego

Partnerzy w realizacji zadań: Wydział Edukacji Starostwa Powiatowego, Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Starostwa Powiatowego, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki edukacyjne, placówki wsparcia dziennego, sądy, policja, poradnie AA, kluby sportowe, ośrodki leczenia uzależnień, media lokalne, biura doradztwa zawodowego, kościoły i związki wyznaniowe, gminy powiatu poznańskiego

Źródło finansowania: budżet powiatu, budżety gmin, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych, funduszy Unii Europejskiej

Cel strategiczny 2. Aktywizacja na lokalnym rynku pracy

Istotnym obszarem działań jest rozwój lokalnego rynku pracy. W ostatnich kilku latach sytuacja na rynku pracy w powiecie poznańskim i m. Poznań była najlepsza w skali województwa i jedna z lepszych w skali kraju. Ogólnie pozytywne tendencje na lokalnym rynku nie oznaczają, że samorządy mogą zrezygnować z usług aktywizacji zawodowej. Na szczególną uwagę zasługują w tym kontekście osoby młode. Choć na przestrzeni ostatnich lat widać systematyczny spadek odsetka bezrobotnych wśród osób młodych to nadal problem braku pracy w tej kohorcie wiekowej jest istotnym problemem. Mimo, że popyt na pracę występował w niemal każdej branży, a największe niedobory występowały wśród pracowników wykonujących prace proste, to wciąż odnotować można grupę osób długotrwale bezrobotnych. Problemem są również osoby doświadczające innych ryzyk socjalnych i jednocześnie znajdujące się poza rynkiem pracy.

W toku analizy wyodrębniono następujące cele operacyjne.

CEL OPERACYJNY	
Cel operacyjny 1	Zwiększenie kompetencji zawodowych i społecznych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
Cel operacyjny 2	Łagodzenie skutków bezrobocia i aktywizacja lokalnego rynku pracy
Cel operacyjny 3	Wsparcie działań wzmacniających rozwój ekonomii społecznej

Do powyższych celów operacyjnych zostały przypisane następujące zadania:

CEL OPERACYJNY	ZADANIA
Cel operacyjny 1 Zwiększenie kompetencji zawodowych i społecznych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	A. Inicjowanie, upowszechnianie, współorganizowanie szkoleń i staży podwyższających umiejętności zawodowe i społeczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym B. Rozwój usług doradztwa zawodowego dla szerokiego grona odbiorców, w tym młodzieży szkolnej oraz osób powyżej 50. roku życia
Cel operacyjny 2 Łagodzenie skutków bezrobocia i aktywizacja lokalnego rynku pracy	A. Wsparcie dla osób gotowych rozpocząć działalność gospodarczą (wsparcie informacyjne, doradcze, szkoleniowe), B. Tworzenie sprzyjających warunków do rozwoju inwestycji na terenie powiatu C. Inicjowanie/wspieranie/współorganizowanie kampanii informacyjnych promujących przedsiębiorczość i/lub aktywne narzędzia rynku pracy D. Inicjowanie szkoleń służb działających na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych celem profesjonalizacji obsługi klienta E. Refundacja stanowisk pracy, roboty publiczne, prace interwencyjne F. Wsparcie dla rozwoju inicjatyw wykorzystujących wiedzę i doświadczenie osób wieku 60+ - rozwój tzw. srebrnej gospodarki G. Wypracowanie narzędzi systemowej współpracy między OPS a PUP w zakresie działań skierowanych do osób w trudnej sytuacji socjalnej

Cel operacyjny 3
Wsparcie działań
wzmacniających rozwój
ekonomii społecznej

- A. Zaangażowanie w realizację polityki rozwoju ekonomii społecznej we współpracy z samorządem gminnym i regionalnym poprzez pomoc w tworzeniu i organizacji nowych podmiotów ekonomii społecznej
- B. Inicjowanie/wspieranie/współorganizacja działań promocyjnych i edukacyjnych upowszechniających w opinii publicznej ideę i główne założenia ekonomii społecznej
- C. Pomoc w zapewnieniu wysokiej jakości systemu wsparcia ekonomii społecznej

---

Realizatorzy zadań: gminne i powiatowe jednostki samorządowe, Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, gminy powiatu poznańskiego

Partnerzy w realizacji zadań: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe, placówki edukacyjne, biura doradztwa zawodowego, instytucje szkoleniowe, gminy powiatu poznańskiego

Źródło finansowania: budżet powiatu, budżety gmin, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych, funduszy Unii Europejskiej, fundusz pracy

Cel strategiczny 3. Integracja osób z niepełnosprawnościami i wsparcie dla opiekunów osób niesamodzielnych

Integracja osób z niepełnosprawnościami jest problemem wielopłaszczyznowym wpisującym się w obszar rynku pracy, aktywizacji społecznej, czy też wsparcia rodziny. Dobrostanowi tej kategorii obywateli postanowiono jednak przypisać osobny cel strategiczny z uwagi na specyfikę ich potrzeb, ale również kompetencje samorządu powiatu w zakresie wsparcia. Samorządy stoją przed wyzwaniem, jakim jest zapewnienie odpowiedniego zaplecza instytucjonalnego dla aktywizacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami w celu ich pełnej integracji społecznej. Analizując strukturę powodów przyznawania pomocy i wsparcia można powiedzieć, że niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba to problemy, z tytułu których w skali powiatu we wszystkich analizowanych latach korzystało wiele rodzin, których członkowie to np. osoby z zaburzeniami psychicznymi, wymagające wsparcia w dziennych ośrodkach wsparcia, w mieszkaniach chronionych czy domach pomocy społecznej. Osobną kwestią wymagającą opracowania szczegółowych celów i zadań jest wsparcie dla rodzinnych opiekunów osób niesamodzielnych.

W toku analizy wyodrębniono następujące cele operacyjne.

CEL OPERACYJNY	
Cel operacyjny 1	Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami
Cel operacyjny 2	Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami
Cel operacyjny 3	Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami
Cel operacyjny 4	Wsparcie psychologiczne, prawne i poradnictwo dla osób z niepełnosprawnościami
Cel operacyjny 5	Wsparcie rodzinnych opiekunów osób niesamodzielnych
Cel operacyjny 6	Wsparcie systemu opieki instytucjonalnej obejmującej kompleksową i zintegrowaną pomoc dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin

Do powyższych celów operacyjnych zostały przypisane następujące zadania:

CEL OPERACYJNY	ZADANIA
<p>Cel operacyjny 1 Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<ul style="list-style-type: none"> A. Inicjowanie działań służących zwiększeniu dostępności architektonicznej obiektów użyteczności publicznej dla wszystkich mieszkańców powiatu (w szczególności dostosowanie obiektów do osób z wadami wzroku, słuchu i z innymi niepełnosprawnościami) B. Inicjowanie działań służących zapewnieniu dostępności cyfrowej wszystkich stron internetowych, aplikacji mobilnych, dokumentów tekstowych funkcjonujących w ramach instytucji powiatowych C. Zapewnienie dostępności informacyjno-komunikacyjnej w budynkach użyteczności publicznej na terenie powiatu poznańskiego D. Przeprowadzanie lub zlecenie audytów dostępności powiatowych instytucji E. Wspieranie i promowanie idei projektowania uniwersalnego i racjonalnego usprawniania
<p>Cel operacyjny 2 Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami</p>	<ul style="list-style-type: none"> A. Wsparcie rozwoju warsztatów terapii zajęciowej B. Koordynowanie/inicjowanie działań współpracujących ze sobą instytucji, organizacji pozarządowych i osób działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami C. Wsparcie finansowe w zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy D. Wsparcie w formie dotacji umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej E. Upowszechnianie informacji na temat elastycznych form zatrudnienia F. Informowanie osób z niepełnosprawnościami o przysługujących im prawach i uprawnieniach
<p>Cel operacyjny 3 Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami</p>	<ul style="list-style-type: none"> A. Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych oraz dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami B. Dofinansowanie warsztatów terapii zajęciowej, w tym rozbudowa istniejących już warsztatów terapii zajęciowej oraz zakładanie nowych
<p>Cel operacyjny 4 Wsparcie psychologiczne, prawne i poradnictwo dla osób z niepełnosprawnościami</p>	<ul style="list-style-type: none"> A. Stałe poradnictwo prawnej obywatelskie w ramach nieodpłatnych punktów pomocy prawnej B. Udzielanie wsparcia osobom z niepełnosprawnościami w działaniach mających na celu poprawę jakości życia, poprzez kompleksową ofertę wsparcia psychologicznego C. Kształtowanie postaw społecznych wobec niepełnosprawności – kształtowanie wizerunku osoby z niepełnosprawnościami jako pełnoprawnego członka społeczeństwa
<p>Cel operacyjny 5 Wsparcie rodzinnych opiekunów osób niesamodzielných</p>	<ul style="list-style-type: none"> A. Organizowanie usług poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego dla opiekunów osób niesamodzielných B. Wsparcie edukacyjno-doradcze dla rodzinnych opiekunów w zakresie świadczenia opieki pielęgnacyjnej, higienicznej wobec osób niesamodzielných C. Wspieranie gmin w rozwoju infrastruktury opieki wytchnieniowej adresowanej dla opiekunów rodzinnych w formie całodobowych instytucji na czas określony D. Wspieranie gmin w rozwoju infrastruktury dziennej opieki odciążeniowej w formie środowiskowych instytucji opieki np.

Cel operacyjny 6

Wsparcie systemu opieki instytucjonalnej obejmującej kompleksową i zintegrowaną pomoc dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin

dzienne domy pomocy

- E. Diagnozowanie potrzeb opiekunów rodzinnych, inicjowanie badań socjologicznych diagnozujących potrzeby wsparcia, szczególnie w sytuacji pandemii COVID 19.
- A. Wsparcie w zakresie samodzielnego zamieszkania poprzez rozwój infrastruktury mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego dla osób z niepełnosprawnościami, w tym również osób z zaburzeniami psychicznymi
- B. Podejmowanie działań w zakresie ułatwiania dostępu do środowiskowych domów samopomocy (ŚDS) dla osób z niepełnosprawnościami
- C. Rozszerzenie oferty terapii zajęciowej w ŚDS
- D. Nawiązanie współpracy, wymiana doświadczeń ŚDS z bliźniaczymi placówkami
- E. Zwiększenie zatrudnienia wykwalifikowanej kadry uwzględniające potrzeby poszczególnych placówek oraz zapewnienie szkoleń podnoszących kwalifikacje obecnych kadr
- F. Promowanie/poszerzanie oferty warsztatów terapii zajęciowej
- G. Wypracowanie modelu wsparcia terapeutycznego dla uczestników WTZ i ŚDS w sytuacji ograniczeń działalności ww. placówek w okresie pandemii COVID 19
- H. Diagnozowanie potrzeb i poczucia bezpieczeństwa pracowników systemu opieki instytucjonalnej w okresie pandemii COVID 19

Realizatorzy zadań: Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Starostwa Powiatowego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Środowiskowy Dom Samopomocy w Puszczykowie, warsztaty terapii zajęciowej, Ośrodki Pomocy Społecznej, Dom Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, kluby integracji społecznej

Partnerzy w realizacji zadań: PFRON, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe, warsztaty terapii zajęciowej, ośrodki pomocy społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, Środowiskowy Dom Samopomocy, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, ośrodki interwencji kryzysowej, ośrodki dla bezdomnych, Wielkopolski Urząd Wojewódzki

Źródło finansowania: PFRON, środki własne powiatu, dotacje rządowe, fundusze Unii Europejskiej, sponsorzy

Cel strategiczny 4. Pomoc osobom starszymi długotrwale chorym

Kolejnym obszarem problemowym zdefiniowanym jako strategiczny dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju jest wysokiej jakości pomoc świadczona osobom starszym i długotrwale chorym. W świetle statystyk publicznych dotyczących struktury demograficznej widoczna jest niekorzystna zmiana wskaźnika obciążenia demograficznego. Od 2017 roku o 1,7 p. p. wzrosła wartość wskaźnika liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (64,8% pod koniec 2019 roku), wzrósł też odsetek osób w wieku powyżej 65 r. ż. w ogóle ludności – z 15,7% do 16,8%. Zauważyć jednak należy, że w porównaniu z województwem wielkopolskim owe zmiany następują w powiecie nieco wolniej i w mniejszym natężeniu. Warto również podkreślić, że niepokojącym zjawiskiem jest stopniowy wzrost liczby jednoosobowych emeryckich gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, które należy również objąć wsparciem w zakresie aktywizacji społecznej.

W toku analizy wyodrębniono następujące cele operacyjne.

CEL OPERACYJNY	
Cel operacyjny 1	Promocja zdrowia i profilaktyka chorób
Cel operacyjny 2	Wzmocnienie bezpieczeństwa osób starszych
Cel operacyjny 3	Wspieranie aktywności osób starszych
Cel operacyjny 4	Rozbudowa infrastruktury i rozwój systemu opieki nad osobami starszymi, samotnymi i długotrwale chorymi

Do powyższych celów operacyjnych zostały przypisane następujące zadania:

CEL OPERACYJNY	ZADANIA
Cel operacyjny 1 Promocja zdrowia i profilaktyka chorób	<ul style="list-style-type: none"> A. Podejmowanie działań edukacyjnych nakierowanych na utrzymanie zdrowia oraz wzmocnienie odpowiedzialności za zdrowie B. Promowanie szczepień ochronnych C. Wspieranie działań profilaktycznych z zakresu zapobiegania chorobom układu krążenia i chorobom nowotworowym D. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii E. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie przeciwdziałania niktynizmowi
Cel operacyjny 2 Wzmocnienie bezpieczeństwa osób starszych	<ul style="list-style-type: none"> A. Realizowanie kampanii innych działań profilaktycznych służących przeciwdziałaniu przemocy wobec osób starszych B. Inicjowanie szkoleń wśród kadry instytucji mających kontakt z osobami starszymi na temat przemocy wobec osób starszych i diagnozy jej przejawów C. Promowanie technologii ICT i innowacji społecznych zwiększających bezpieczeństwo fizycznej zdrowotne osób starszych
Cel operacyjny 3 Wspieranie aktywności osób starszych	<ul style="list-style-type: none"> A. Umożliwienie uczestnictwa ludzi starszych w życiu społecznym: wycieczki, spotkania z ludźmi nauki, kultury czy sportu, kluby seniora, organizacja imprez rozrywkowo-wypoczynkowych, udział w imprezach na terenie powiatu (przy współpracy OPS-ów,

	<p>PCPR-u i DPS-ów, DDP, klubów seniora i organizacji pozarządowych)</p> <p>B. Wspieranie różnorodnych form twórczości i ruchu artystycznego najstarszego pokolenia</p> <p>C. Wspieranie rozwoju uniwersytetów trzeciego wieku jako formy autokreacji i samorealizacji najstarszego pokolenia</p> <p>D. Rozpowszechnianie informacji o ofercie w zakresie aktywizacji osób starszych wśród mieszkańców powiatu</p> <p>E. Promowanie działań w zakresie wzmacniania kompetencji seniorów w użytkowaniu nowych mediów</p>
<p>Cel operacyjny 4 Rozbudowa infrastruktury i rozwój systemu opieki nad osobami starszymi, samotnymi i długotrwale chorymi</p>	<p>A. Tworzenie/aktualizowanie mapy potrzeb osób starszych – inwentaryzacja grup ryzyka</p> <p>B. Zwiększenie intensywności świadczenia usług opiekuńczych dla osób starszych</p> <p>C. Tworzenie domów dziennego pobytu</p> <p>D. Propagowanie form opieki dziennej wśród osób starszych nieaktywnych oraz zamieszkujących tereny wiejskie</p> <p>E. Tworzenie mieszkań chronionych dla osób starszych</p> <p>F. Przygotowanie kadry – wymiana doświadczeń z placówkami zagranicznymi</p> <p>G. Szkolenia bezrobotnych w kierunku zdobycia umiejętności i kwalifikacji opieki nad osobami starszymi, samotnymi, chorymi</p> <p>H. Promowanie rodzinnych domów pomocy i innych form środowiskowej opieki</p> <p>I. Podnoszenie standardu opieki w DPS poprzez: podnoszenie kwalifikacji kadry i rozszerzenie oferty terapii zajęciowej, rehabilitacyjnej</p> <p>J. Wspieranie działań DPS na rzecz integracji ze środowiskiem lokalnym</p> <p>K. Utrzymywanie stałego kontaktu z instytucjami i organizacjami pozarządowymi</p>

Realizatorzy zadań: Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Starostwa Powiatowego, Wydział Promocji i Aktywności Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Dom Pomocy Społecznej, Dzielne Domy Pomocy, Uniwersytety Trzeciego Wiek, Powiatowy Urząd Pracy, Ośrodki Pomocy Społecznej, gminy powiatu poznańskiego

Partnerzy w realizacji zadań: organizacje pozarządowe, ośrodki pomocy społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Dom Pomocy Społecznej, koła emerytów, rencistów i inwalidów, urzędy gminne, koła gospodyń wiejskich, kościoły i związki wyznaniowe, media lokalne, gminy powiatu poznańskiego

Źródło finansowania: środki własne powiatu i gmin, dotacje rządowe, fundusze Unii Europejskiej, sponsorzy.

Cel strategiczny 5. Wspieranie solidarności społecznej i aktywizacja potencjału społecznego mieszkańców powiatu

Kluczową kwestią dla zrównoważonego rozwoju społecznego jest wspieranie solidarności społecznej i aktywizacja potencjału społecznego mieszkańców powiatu. Poczucie tożsamości lokalnej, gotowość do zaangażowania w życie społecznej wspólnoty, ale także zdrowy styl życia, to te wymiary życia jednostki, które mają fundamentalne znaczenie jeśli chodzi o kondycję społeczną każdego powiatu. Konieczne jest zatem podjęcie działań zmierzających do pobudzenia potencjału obywateli przez projektowanie konkretnych działań w obszarze edukacji, szczególnie młodego pokolenia, kultury, ale również sportu i rekreacji. Ponadto ważnym wyzwaniem stojącym przed powiatem poznańskim w kolejnej dekadzie jest bez wątpienia kwestia związana z integracją społeczną cudzoziemców. W ostatnich latach liczba cudzoziemców w kraju i w Wielkopolsce stale rośnie.

W toku analizy wyodrębniono następujące cele operacyjne.

CEL OPERACYJNY	
Cel operacyjny 1	Rozwijanie solidarności międzypokoleniowej
Cel operacyjny 2	Integracja społeczna cudzoziemców
Cel operacyjny 3	Zwiększenie uczestnictwa w kulturze
Cel operacyjny 4	Rozwój aktywności sportowej i rekreacyjnej

Do powyższych celów operacyjnych zostały przypisane następujące zadania:

CEL OPERACYJNY	ZADANIA
Cel operacyjny 1 Rozwijanie solidarności międzypokoleniowej	A. Kontynuacja współpracy między Domami Pomocy Społecznej w powiecie poznańskim a innymi DPS-ami w województwie wielkopolskim B. Wspieranie rozwoju infrastruktury społecznej służącej wymianie międzypokoleniowej w formie Uniwersytetów Trzeciego Wieku, Klubów Integracji, Klubów Seniora C. Inicjowanie szkoleń dla liderów społeczności lokalnej w zakresie organizowania i animowania działań integracyjnych
Cel operacyjny 2 Integracja społeczna cudzoziemców	A. Promocja oferty instytucji integracji i aktywizacji (Klubów Integracji Społecznej, Placówek Wsparcia Dziennego, gminnych bibliotek) wśród migrantów B. Upowszechnianie idei szkół otwartych na zróżnicowanie kulturowe – poprzez organizowanie imprez szkolnych: spotkań tematycznych, Dni Wielokulturowości, etc. C. Wspieranie rozwoju poradnictwa zawodowego, w tym również wsparcie w pisaniu dokumentów aplikacyjnych, konsultacji z doradcą zawodowym D. Wsparcie organizacyjne i finansowe dla podmiotów, które działają na rzecz integracji cudzoziemców (w tym organizacji pozarządowych, nieformalnych grup sąsiedzkich, rodziców) E. Likwidacja barier językowych w relacjach między instytucjami pomocy społecznej a migrantami poprzez zatrudnienie pracownika socjalnego z biegłą znajomością języka rosyjskiego lub zatrudnienie na staż, wolontariat studenta pracy socjalnej znającego język

Cel operacyjny 3

Zwiększenie uczestnictwa w kulturze

- F. Wspieranie działań edukacyjnych w zakresie nauki języka polskiego dla cudzoziemców
- A. Wspieranie działalności artystycznej osób z niepełnosprawnością oraz osób starszych
- B. Premiowanie/wspieranie placówek oświatowych i opiekuńczo-wychowawczych prowadzących działalność służącą rozwojowi zróżnicowanych form twórczości
- C. Promowanie/wspieranie organizacji pozarządowych realizujących działania upowszechniające bogactwo kulturowe powiatu
- D. Wsparcie dla działań przybliżających młodemu pokoleniu przeszłość powiatu
- E. Wydawanie niekomercyjnych, niskonakładowych wydawnictw w formie broszur, prospektów dotyczących tradycji i kultury powiatu

Cel operacyjny 4

Rozwój aktywności sportowej i rekreacyjnej

- A. Budowa/wspieranie ogólnodostępnych obiektów sportowych - współpraca z klubami sportowymi umożliwiającymi korzystanie z będących w ich dyspozycji basenów, lodowisk, boisk i sal treningowych
- B. Inspirowanie/współorganizacja/wspieranie masowych, plenerowych imprez sportowych/rekreacyjnych
- C. Kontynuacja /wzbogacanie oferty sportowych, rekreacyjnych i turystycznych imprez o zasięgu lokalnym
- D. Premiowanie/wspieranie placówek oświatowych i opiekuńczo-wychowawczych prowadzących działalność służącą rozwojowi kultury fizycznej, sportu i turystyki
- E. Intensyfikacja budowy, rozbudowy ścieżek i tras rowerowych podnoszących atrakcyjność turystyczną powiatu

Realizatorzy zadań: Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Starostwa Powiatowego, Wydział Edukacji Starostwa Powiatowego, Wydział Promocji i Aktywności Społecznej Starostwa Powiatowego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, szkoły i placówki edukacyjne, organizacje pozarządowe, gminne biblioteki, kluby integracji społecznej, gminy powiatu poznańskiego

Partnerzy w realizacji zadań: organizacje pozarządowe, ośrodki pomocy społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, kluby sportowe, media lokalne, gminy powiatu poznańskiego

Źródło finansowania: środki własne powiatu i gmin, dotacje rządowe, fundusze Unii Europejskiej, sponsorzy.

Wskaźniki realizacji *Strategii*

Dbłość o aplikacyjny charakter *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026* wymaga opracowania precyzyjnego sposobu sprawdzenia efektów jej wdrażania. Konieczne jest zatem przedstawienie wskaźników, które umożliwią pomiar wykonania założonych w dokumencie celów.

W tym rozdziale przedstawione zostały wskaźniki, które umożliwiają monitorowanie każdego wymienionego w *Strategii* zadania. Do niektórych zadań zaproponowana została większa liczba wskaźników. W takich wypadkach można traktować je w sposób alternatywny (wybrać jeden ze wskaźników) lub komplementarny (pomiar realizacji zadania zapewni dopiero analiza wszystkich zaproponowanych wskaźników).

Należy podkreślić, że większość wskaźników ma charakter kontekstowy. Oznacza to, że wartości wskaźników analizować trzeba w odniesieniu do ich wartości sprzed okresu wdrażania *Strategii* (np. wartości z 2024 roku a wartości z 2018 roku) albo – w ramach ewaluacji śródkresowej – w odniesieniu do określonego etapu wdrażania *Strategii* (np. wartości z 2021 a 2024 roku).

Ewaluacja *Strategii* może przyjmować dwojaki charakter – okresowy lub finalny. W tym pierwszym przypadku oznacza ona badanie postępu realizacji poszczególnych zadań w wybranym czasie obowiązywania *Strategii*. Odbywać więc może ona się co roku, co dwa lata albo w połowie okresu strategicznego programowania. W drugim przypadku ewaluacji podlega ostateczny stan zrealizowanych zadań, który to odbywa się po zakończeniu czasu obowiązywania dokumentu.

W kolejnych kolumnach poniższych tabel do każdego z celów strategicznych wskazane zostały poszczególne cele operacyjne, pakiety zadań operacyjnych z nimi związanych oraz przypisane do nich wskaźniki.

Cel strategiczny 1. Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem

CEL OPERACYJNY	ZADANIA	WSKAŹNIKI
<p>Cel operacyjny 1 Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.</p>	<p>A. Wspieranie działań służących udzielaniu profesjonalnej pomocy i wsparcia dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych wychowawczo</p> <p>B. Rozwijanie/wspieranie różnicowanych form edukacji dla dzieci z niepełnosprawnościami, z preferencją dla kształcenia integracyjnego – przygotowanie dziecka z niepełnosprawnością do wejścia w system szkolny</p> <p>C. Lobbowanie na rzecz zwiększenia oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, szczególnie dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,</p> <p>D. Organizowanie placówek wsparcia dziennego, w tym szczególnie w formie pracy podwórkowej</p> <p>E. Zapewnienie dostępu do informacji o możliwościach kształcenia ogólnego i zawodowego, w tym szczególnie dotarcie z informacją o zawodach nadwyżkowych i deficytowych w powiecie poznańskim</p> <p>F. Wspieranie/promocja zajęć służących rozwijaniu umiejętności społecznych oraz przedsiębiorczości młodego pokolenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ inicjowanie/premiowanie/wspieranie projektów dydaktycznych kształcących umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów, kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych ▪ poradnictwo/informacja na temat oczekiwań pracodawców, potrzeb i możliwości rynku pracy ▪ promowanie/inicjowanie warsztatów służących nabywaniu umiejętności autoprezentacji i technik poszukiwania zatrudnienia oraz postaw przedsiębiorczych 	<p>A1. Liczba funkcjonujących świetlic socjoterapeutycznych</p> <p>A2. Liczba dzieci korzystających ze świetlic socjoterapeutycznych</p> <p>A3. Liczba szkoleń/warsztatów mających na celu podnosić kompetencje osób udzielających wsparcia dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych wychowawczo</p> <p>B. Liczba zajęć edukacyjnych dla dzieci z niepełnosprawnościami w zakresie kształcenia integracyjnego</p> <p>C. Liczba zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, szczególnie dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi</p> <p>D1. Liczba godzin przeprowadzonego wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej</p> <p>D2. Liczba dzieci biorących udział we wsparciu dziennym w formie pracy podwórkowej</p> <p>E1. Liczba stron internetowych poświęconych możliwościom kształcenia ogólnego i zawodowego</p> <p>E2. Ilość odsłon stron internetowych poświęconych możliwościom kształcenia ogólnego i zawodowego</p> <p>E3. Liczba akcji informacyjnych poświęconych możliwościom kształcenia ogólnego i zawodowego</p> <p>F1. Liczba projektów dydaktycznych kształcących umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów, kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych</p> <p>F2. Liczba udzielonych porad/informacji na temat oczekiwań pracodawców, potrzeb i możliwości rynku pracy</p> <p>F3. Liczba przeprowadzonych warsztatów służących nabywaniu umiejętności autoprezentacji i technik poszukiwania zatrudnienia oraz postaw przedsiębiorczych</p> <p>G. Liczba godzin przeprowadzonych korepetycji w placówkach oświatowo-wychowawczych i opiekuńczych w formie wolontariatu nauczycielskiego, studenckiego, uczniowskiego</p>

<p>Cel operacyjny 2 Wsparcie szkół w nauczaniu zdalnym w sytuacji pandemii COVID-19</p>	<p>G. Inicjowanie/wspieranie w placówkach oświatowo-wychowawczych i opiekuńczych korepetycji w formie wolontariatu nauczycielskiego, studenckiego, uczniowskiego</p> <p>A. Wspieranie dyrekcji szkół w zapewnieniu warunków do stabilnej i bezpiecznej działalności szkoły dla których organem prowadzącym jest powiat poznański w warunkach pandemii COVID-19. W tym przede wszystkim wsparcie w inwestycjach dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa sanitarnego w szkołach</p> <p>B. Wsparcie w kształceniu na odległość poprzez wnioskowanie przez powiat jako organ prowadzącym o środki na zakup sprzętu do zdalnej nauki zarówno dla uczniów, jak i nauczycieli ze środków krajowych i unijnych</p>	<p>A. Liczba inicjatyw nakierowana na wsparcie dyrekcji szkół w zapewnieniu warunków do stabilnej i bezpiecznej działalności szkoły w warunkach pandemii COVID-19</p> <p>B1. Liczba inicjatyw nakierowana na wsparcie zakup sprzętu do zdalnej nauki zarówno dla uczniów i nauczycieli</p> <p>B2. Liczba wniosków złożonych przez powiat o zakup sprzętu do zdalnej nauki</p>
<p>Cel operacyjny 3 Organizowanie wsparcia dla rodzin biologicznych przeżywających kryzysy opiekuńczo-wychowawcze</p>	<p>A. Podjęcie działań służących powołaniu rodzin wspierających współpracujących z asystentem rodziny w celu rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych</p> <p>B. Inspirowanie/współorganizacja/wspieranie terapii i zajęć indywidualnych dla rodzin, szczególnie dla rodzin doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych</p> <p>C. Wsparcie w zakresie poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych</p> <p>D. Inspirowanie/współorganizacja/wspieranie grup wsparcia dla rodzin doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych</p> <p>E. Zwiększenie zatrudnienia asystentów rodzin</p>	<p>A1. Liczba inicjatyw mających na celu wspieranie procesy powoływania rodzin wspierających współpracujących z asystentem rodziny w celu rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych</p> <p>A2. Liczba rodzin wspierających w powiecie</p> <p>B. Liczba przeprowadzonych terapii lub zajęć indywidualnych dla rodzin, szczególnie dla rodzin doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych</p> <p>C. Liczba godzin przeprowadzonego poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego dla rodzin powiatu poznańskiego doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych</p> <p>D. Liczba istniejących grup wsparcia dla rodzin doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych</p> <p>E. Liczba zatrudnionych asystentów rodziny</p>
<p>Cel operacyjny 4 Rozwój profilaktyki prozdrowotnej i przeciwdziałanie zjawisku narkomanii</p>	<p>A. Realizowanie programów z zakresu profilaktyki uzależnień w świetlicach środowiskowych i szkołach</p> <p>B. Wspieranie/inicjowanie akcji letnich połączonych z warsztatami i treningami promującymi zdrowy tryb życia</p> <p>C. Kształtowanie umiejętności nauczycieli oraz wychowawców w wykrywaniu niepokojących postawi zachowań młodzieży mogących prowadzić do</p>	<p>A. Liczba zrealizowanych programów z zakresu profilaktyki uzależnień w świetlicach środowiskowych i szkołach</p> <p>B. Liczba przeprowadzonych inicjatyw/akcji letnich połączonych z warsztatami i treningami promującymi zdrowy tryb życia</p> <p>C1. Liczba przeprowadzonych warsztatów/szkołań kierowanych do nauczycieli oraz wychowawców w wykrywaniu niepokojących postawi zachowań młodzieży mogących prowadzić do uzależnień</p> <p>C2. Liczba nauczycieli, którzy wzięli udział w szkoleniach dotyczących</p>

	<p>uzależnień</p> <p>D. Organizowanie/promocja/zachęcanie ludzi młodych do udziału w różnicowanych wiekowo i sprawnościowo formach zajęć rekreacyjno-sportowych w szkole i poza placówkami oświatowymi</p> <p>E. Zwiększenie świadomości zagrożenia narkomanii w środowiskach lokalnych przez prowadzenie kampanii informacyjnych (ulotki, biuletyny, spotkania informacyjne)</p> <p>F. Podejmowanie działań w zakresie monitoringu zjawiska narkomanii w powiecie</p>	<p>niepokojących postawi zachowań młodzieży mogących prowadzić do uzależnień</p> <p>D. Liczba działań promocyjnych mających zachęcić ludzi młodych do udziału w różnicowanych wiekowo i sprawnościowo formach zajęć rekreacyjno-sportowych w szkole i poza placówkami oświatowymi</p> <p>E. Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych w zakresie świadomości zagrożenia narkomanii i przestępczością w środowiskach lokalnych</p> <p>F. Liczba działań nakierowanych na monitoring zjawiska narkomanii w powiecie</p>
<p>Cel operacyjny 5 Organizowanie wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej</p>	<p>A. Rozwój poradnictwa i upowszechnienie informacji w zakresie praw ofiar przemocy domowej</p> <p>B. Opracowanie/inicjowanie programów wsparcia psychologicznego dla sprawców przemocy</p> <p>C. Rozwój/wspieranie działań edukacyjnych w zakresie problematyki przemocy w rodzinie</p> <p>D. Inicjowanie kampanii informacyjnych na temat zjawiska przemocy (np. ulotki, biuletyny, spotkania informacyjne)</p> <p>E. Wspieranie organizacji pozarządowych realizujących projekty dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie</p> <p>F. Monitorowanie, wspieranie międzysektorowej współpracy oraz wymiany doświadczeń między instytucjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy</p> <p>G. Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla interdyscyplinarnych zespołów powołanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie</p>	<p>A1. Liczba udzielonych porad (osobiście, telefonicznie lub mailowo) ofiarom przemocy domowej</p> <p>A2. Liczba podmiotów udzielających porad i informacji ofiarom przemocy domowej</p> <p>A3. Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych dedykowanych problemowi przemocy domowej</p> <p>B. Liczba zrealizowanych programów wsparcia psychologicznego dla sprawców przemocy</p> <p>C. Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych w zakresie problematyki przemocy w rodzinie,</p> <p>D. Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych na temat zjawiska przemocy</p> <p>E. Liczba zrealizowanych/ realizowanych projektów przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez organizacje pozarządowe działające na terenie powiatu</p> <p>F. Liczba przeprowadzonych międzysektorowych spotkań/warsztatów/seminariów dla zróżnicowanych podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy polegających na wymianie doświadczeń i wiedzy</p> <p>G. Liczba zorganizowanych spotkań dla interdyscyplinarnych zespołów powołanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie</p>
<p>Cel operacyjny 6 Organizowanie wsparcia dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami</p>	<p>A. Inicjowanie/organizowanie poradnictwa obywatelskiego</p> <p>B. Informowanie o przysługujących świadczeniach na dzieci z niepełnosprawnościami</p> <p>C. Inicjowanie/organizowanie inicjatyw aktywizujących</p>	<p>A1. Liczba odbytych wizyt w ramach poradnictwa obywatelskiego w ramach wsparcia udzielonego rodzinom z dziećmi z niepełnosprawnościami</p> <p>A2. Liczba punktów poradnictwa obywatelskiego działających</p>

	i rehabilitacyjnych na rzecz dzieci z niepełnosprawnościami (np. turnusy rehabilitacyjne, imprezy integracyjne)	na terenie powiatu B. Liczba udzielonych informacji na temat świadczeń na dzieci z niepełnosprawnościami C. Liczba zrealizowanych inicjatyw aktywizujących i rehabilitacyjnych na rzecz dzieci z niepełnosprawnościami
Cel operacyjny 7 Wsparcie rodzicielstwa zastępczego	<ul style="list-style-type: none"> A. Zwiększenie zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej B. Zwiększenie liczby rodzin zastępczych, pełniących funkcje pogotowia rodzinnego C. Tworzenie zawodowych rodzin zastępczych, w tym wielodzietnych i specjalistycznych, z uwagi na potrzeby dzieci z powiatu poznańskiego D. Wsparcie materialne rodzin zastępczych E. Współpraca powiatu i samorządów gminnych w celu pozyskiwania lokali dla tworzenia rodzinnych domów dziecka F. Propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego w celu pozyskiwania kandydatów na niespokrewnione z dzieckiem zawodowe rodziny zastępcze, celem zminimalizowania kierowania dzieci do instytucjonalnych form opieki zastępczej G. Organizowanie szkoleń dla istniejących rodzin zastępczych w zakresie pogłębiania wiedzy i umiejętności bądź zdobycia nowych, w celu polepszenia relacji dziecka z rodziną zastępczą H. Inicjowanie/organizowanie specjalistycznych szkoleń dla pracowników organizatora pieczy zastępczej I. Tworzenie rodzinnych domów dziecka 	<ul style="list-style-type: none"> A. Liczba zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej B. Stosunek liczby założonych rodzin zastępczych pełniących funkcje pogotowia rodzinnego do liczby za poprzedni okres ewaluacji C1. Liczba rodzin zastępczych pełniących funkcje pogotowia rodzinnego C2. Liczba założonych rodzin zastępczych pełniących funkcje pogotowia rodzinnego w okresie ewaluacji D. Ilość środków przekazanych na wsparcie rodzin zastępczych, E. Liczba lokali przekazanych do użytkowania na rzecz tworzenia rodzinnych domów dziecka F. Liczba zrealizowanych inicjatyw promujących/ kampanii informacyjnych mających na celu pozyskiwanie kandydatów na niespokrewnione z dzieckiem zawodowe rodziny zastępcze G. Liczba szkoleń skierowanych do istniejących rodzin zastępczych, w zakresie pogłębiania wiedzy, umiejętności bądź zdobycia nowych w celu polepszenia relacji dziecka z rodziną zastępczą H. Liczba przeprowadzonych specjalistycznych szkoleń dla pracowników organizatora pieczy zastępczej I1. Liczba nowo stworzonych rodzinnych domów dziecka w stosunku do liczby za poprzedni okres ewaluacji I2. Liczba rodzinnych domów dziecka w powiecie
Cel operacyjny 8 Pomoc usamodzielniającym się wychowankom rodzin zastępczych i domów dziecka	<ul style="list-style-type: none"> A. Wsparcie finansowe B. Organizacja doradztwa zawodowego dla wychowanków na każdym etapie ich kariery szkolnej C. Tworzenie warunków do usamodzielnienia i prawidłowego funkcjonowania w środowisku, w tym również pomoc prawna i psychologiczna 	<ul style="list-style-type: none"> A. Wysokość wsparcia finansowego przekazana usamodzielniającym się wychowankom rodzin zastępczych i domów dziecka B. Liczba wychowanków objętych doradztwem na każdym etapie ich edukacji szkolnej C1. Liczba porad prawnych udzielona usamodzielniającym się wychowankom rodzin zastępczych i domów dziecka C2. Liczba porad psychologicznych udzielona usamodzielniającym się wychowankom rodzin zastępczych i domów dziecka

Cel strategiczny 2. Aktywizacja na lokalnym rynku pracy

CEL OPERACYJNY	ZADANIA	WSKAZNIKI
<p>Cel operacyjny 1 Zwiększenie kompetencji zawodowych i społecznych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>	<p>A. Inicjowanie, upowszechnianie, współorganizowanie szkoleń i staży podwyższających umiejętności zawodowe i społeczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>B. Rozwój usług doradztwa zawodowego dla szerokiego grona odbiorców, w tym młodzieży szkolnej oraz osób powyżej 50. roku życia</p>	<p>A. Liczba zrealizowanych szkoleń i staży podwyższających umiejętności zawodowe i społeczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,</p> <p>B1. Liczba funkcjonujących w powiecie podmiotów udzielających wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego,</p> <p>B2. Liczba spotkań/porad udzielonych w ramach doradztwa zawodowego młodzieży szkolnej</p> <p>B3. Liczba spotkań/porad udzielonych w ramach doradztwa zawodowego osobom powyżej 50. roku życia</p>
<p>Cel operacyjny 2 Łagodzenie skutków bezrobocia i aktywizacja lokalnego rynku pracy</p>	<p>A. Wsparcie dla osób gotowych rozpocząć działalność gospodarczą (wsparcie informacyjne, doradcze, szkoleniowe)</p> <p>B. Tworzenie sprzyjających warunków do rozwoju inwestycji na terenie powiatu</p> <p>C. Inicjowanie/wspieranie/współorganizowanie kampanii informacyjnych promujących przedsiębiorczość i/lub aktywne narzędzia rynku pracy</p> <p>D. Inicjowanie szkoleń służb działających na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych celem profesjonalizacji obsługi klienta</p> <p>E. Refundacja stanowisk pracy, roboty publiczne, prace interwencyjne</p> <p>F. Wsparcie dla rozwoju inicjatyw wykorzystujących wiedzę i doświadczenie osób wieku 60+ - rozwój tzw. srebrnej gospodarki</p> <p>G. Wypracowanie narzędzi systemowej współpracy między OPS a PUP w zakresie działań skierowanych do osób w trudnej sytuacji społecznej</p>	<p>A. Liczba spotkań/informacji udzielonych osobom pragnącym rozpocząć działalność gospodarczą</p> <p>B. Liczba inicjatyw mających na celu tworzenie sprzyjających warunków do rozwoju inwestycji na terenie powiatu</p> <p>C. Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych promujących przedsiębiorczość i/lub aktywne narzędzia rynku pracy</p> <p>D. Liczba przeprowadzonych szkoleń dla służb działających na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych celem profesjonalizacji obsługi klienta</p> <p>E1. Łączna kwota refundacji stanowisk pracy</p> <p>E2. Liczba godzin zrealizowanych robót publicznych lub prac interwencyjnych</p> <p>F. Liczba podjętych inicjatyw związanych z rozwojem tzw. srebrnej gospodarki.</p> <p>G. Istnienie narzędzi systemowej współpracy między OPS a PUP w zakresie działań skierowanych do osób w trudnej sytuacji społecznej</p>

Cel operacyjny 3
Wsparcie działań
wzmacniających
rozwój ekonomii
społecznej

- A. Zaangażowanie w realizację polityki rozwoju ekonomii społecznej we współpracy z samorządem gminnym i regionalnym poprzez pomoc w tworzeniu i organizacji nowych podmiotów ekonomii społecznej
- B. Inicjowanie/wspieranie/współorganizacja działań promocyjnych i edukacyjnych upowszechniających w opinii publicznej ideę i główne założenia ekonomii społecznej
- C. Pomoc w zapewnieniu wysokiej jakości systemu wsparcia ekonomii społecznej

- A. Liczba utworzonych nowych podmiotów ekonomii społecznej
- B. Liczba działań promocyjnych i edukacyjnych upowszechniających w opinii publicznej ideę i główne założenia ekonomii społecznej
- C. Liczba warsztatów mających na celu zapewnienie wysokiej jakości systemu wsparcia ekonomii społecznej

Cel strategiczny 3. Integracja osób z niepełnosprawnościami i wsparcie dla opiekunów osób niesamodzielnych

CEL OPERACYJNY	ZADANIA	WSKAZNIKI
<p>Cel operacyjny 1 Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>A. Inicjowanie działań służących zwiększeniu dostępności architektonicznej obiektów użyteczności publicznej dla wszystkich mieszkańców powiatu (w szczególności dostosowanie obiektów do osób z wadami wzroku, słuchu i z innymi niepełnosprawnościami)</p> <p>B. Inicjowanie działań służących zapewnieniu dostępności cyfrowej wszystkich stron internetowych, aplikacji mobilnych, dokumentów tekstowych funkcjonujących w ramach instytucji powiatowych</p> <p>C. Zapewnienie dostępności informacyjno-komunikacyjnej w budynkach użyteczności publicznej na terenie powiatu poznańskiego</p> <p>D. Przeprowadzanie lub zlecanie audytów dostępności powiatowych instytucji</p> <p>E. Wspieranie i promowanie idei projektowania uniwersalnego i racjonalnego usprawniania</p>	<p>A1. Liczba przeprowadzonych działań służących zwiększeniu dostępności architektonicznej obiektów użyteczności publicznej dla wszystkich mieszkańców powiatu</p> <p>A2. Liczba przeprowadzonych działań służących zwiększeniu dostępności architektonicznej obiektów użyteczności publicznej dla osób z wadami wzroku, słuchu i z innymi niepełnosprawnościami</p> <p>B1. Liczba przeprowadzonych działań służących zwiększeniu dostępności architektonicznej obiektów użyteczności publicznej dla wszystkich mieszkańców powiatu</p> <p>B2. Liczba przeprowadzonych działań służących zwiększeniu dostępności architektonicznej obiektów użyteczności publicznej do osób z wadami wzroku, słuchu i z innymi niepełnosprawnościami</p> <p>C. Liczba dostępnych informacyjno-komunikacyjnie placówek, gdzie organem prowadzącym jest powiat poznański</p> <p>D. Liczba zrealizowanych audytów dostępności powiatowych instytucji</p> <p>E. Liczba inicjatyw mających na celu wspieranie i promowanie idei projektowania uniwersalnego i racjonalnego usprawniania</p>
<p>Cel operacyjny 2 Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>A. Wsparcie rozwoju warsztatów terapii zajęciowej</p> <p>B. Koordynowanie/inicjowanie działań współpracujących ze sobą instytucji, organizacji pozarządowych i osób działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami</p> <p>C. Wsparcie finansowe w zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy</p> <p>D. Wsparcie w formie dotacji umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej</p> <p>E. Upowszechnianie informacji na temat elastycznych form zatrudnienia</p> <p>F. Informowanie osób z niepełnosprawnościami o przy- stępujących im prawach i uprawnieniach</p>	<p>A1. Liczba szkoleń zrealizowanych dla warsztatów terapii zajęciowej</p> <p>A2. Kwota środków przeznaczona na wsparcie finansowe warsztatów terapii zajęciowej</p> <p>B. Liczba działań współpracujących ze sobą instytucji, organizacji pozarządowych i osób działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami</p> <p>C. Kwota środków przeznaczona na wsparcie finansowe w zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy</p> <p>D1. Liczba udzielonych dotacji umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej</p> <p>D2. Wysokość środków przekazanych w postaci dotacji osobom z niepełnosprawnościami planującym rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej</p> <p>E. Liczba inicjatyw mających na celu upowszechnianie wiedzy o elastycznych formach zatrudnienia</p>

<p>Cel operacyjny 3 Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>A. Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych oraz dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami</p> <p>B. Dofinansowanie warsztatów terapii zajęciowej, w tym rozbudowa istniejących już warsztatów terapii zajęciowej oraz zakładanie nowych</p>	<p>F. Liczba porad udzielonych osobom z niepełnosprawnościami o przyśługujących im prawach i uprawnieniach</p> <p>A. Kwota środków przekazanych na dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych oraz do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami</p> <p>B. Kwota środków przekazanych na dofinansowanie warsztatów terapii zajęciowej</p> <p>B1. Liczba nowo utworzonych warsztatów terapii zajęciowej</p>
<p>Cel operacyjny 4 Wsparcie psychologiczne, prawne i poradnictwo dla osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>A. Stałe poradnictwo prawne i obywatelskie w ramach nieodpłatnych punktów pomocy prawnej</p> <p>B. Udzielanie wsparcia osobom z niepełnosprawnościami w działaniach mających na celu poprawę jakości życia, poprzez kompleksową ofertę wsparcia psychologicznego</p> <p>C. Kształtowanie postaw społecznych wobec niepełnosprawności – kształtowanie wizerunku osoby z niepełnosprawnościami jako pełnoprawnego członka społeczeństwa</p>	<p>A. Liczba osób korzystających z usług poradnictwa prawnego i obywatelskiego</p> <p>B. Liczba funkcjonujących podmiotów/jednostek mających na celu udzielenie wsparcia osobom niepełnosprawnym w działaniach nakierowanych na poprawę jakości życia, poprzez tworzenie pełnej rehabilitacji leczniczej i psychologicznej</p> <p>C. Liczba działań o charakterze informacyjno-wizerunkowym mających na celu kształtowanie postaw społecznych wobec niepełnosprawności/ kształtowanie wizerunku osoby z niepełnosprawnościami jako pełnoprawnego członka społeczeństwa</p>
<p>Cel operacyjny 5 Wsparcie rodzinnych opiekunów osób niesamodzielnych</p>	<p>A. Organizowanie usług poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego dla opiekunów osób niesamodzielnych</p> <p>B. Wsparcie edukacyjno-doradcze dla rodzinnych opiekunów w zakresie świadczenia opieki pielęgnacyjnej, higienicznej wobec osób niesamodzielnych</p> <p>C. Wspieranie gmin w rozwoju infrastruktury opieki wytchnieniowej adresowanej dla opiekunów rodzinnych w formie całodobowych instytucji na czas określony</p> <p>D. Wspieranie gmin w rozwoju infrastruktury dziennej opieki odciążeniowej w formie środowiskowych instytucji opieki np. Dzielne Domy Pomocy</p> <p>E. Diagnostowanie potrzeb opiekunów rodzinnych, inicjowanie badań socjologicznych diagnozujących potrzeby wsparcia, szczególnie w sytuacji pandemii COVID 19</p>	<p>A. Liczba działań nakierowanych na udzielenie poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego dla opiekunów osób niesamodzielnych</p> <p>B. Liczba szkoleń/ warsztatów dla rodzinnych opiekunów w zakresie świadczenia opieki pielęgnacyjnej, higienicznej wobec osób niesamodzielnych</p> <p>C1. Liczba inicjatyw nakierowanych na wsparcie rozwoju infrastruktury opieki wytchnieniowej adresowanej dla opiekunów rodzinnych w formie całodobowych instytucji na czas określony</p> <p>C2. Liczba instytucji zajmujących się opieką wytchnieniową na terenie powiatu</p> <p>D1. Liczba inicjatyw nakierowanych na wsparcie rozwoju infrastruktury dziennej opieki odciążeniowej w formie środowiskowych instytucji opieki np. Dzielne Domy Pomocy</p> <p>D2. Liczba Dzielnych Domów Pomocy funkcjonujących na terenie powiatu</p> <p>E. Liczba przeprowadzonych diagnoz/ badań socjologicznych dotyczących potrzeb wsparcia opiekunów rodzinnych, szczególnie w sytuacji pandemii COVID 19</p>

Cel operacyjny 6

Wsparcie systemu opieki instytucjonalnej obejmującej kompleksową i zintegrowaną pomoc dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin

- A. Wsparcie w zakresie samodzielnego zamieszkania poprzez rozwój infrastruktury mieszkalnictwa wspomagane i treningowe dla osób z niepełnosprawnościami, w tym również osób z zaburzeniami psychicznymi
- B. Podejmowanie działań w zakresie ułatwienia dostępu do środowiskowych domów samopomocy (ŚDS) dla osób z niepełnosprawnościami z gmin
- C. Rozszerzenie oferty terapii zajęciowej w ŚDS
- D. Nawiązanie współpracy, wymiana doświadczeń ŚDS z bliźniaczymi placówkami
- E. Zwiększenie zatrudnienia wykwalifikowanej kadry uwzględniające potrzeby poszczególnych placówek oraz zapewnienie szkoleń podnoszących kwalifikacje obecnych kadr
- F. Promowanie/poszerzanie oferty warsztatów terapii zajęciowej
- G. Wypracowanie modelu wsparcia terapeutycznego dla uczestników WTZ i ŚDS w sytuacji ograniczeń działalności ww. placówek w okresie pandemii COVID 19
- H. Diagnozowanie potrzeb i poczucia bezpieczeństwa pracowników systemu opieki instytucjonalnej w okresie pandemii COVID 19

- A1. Liczba inicjatyw nakierowanych na wspieranie samodzielnego zamieszkania poprzez rozwój infrastruktury mieszkalnictwa wspomagane i treningowe dla osób z niepełnosprawnościami, w tym również osób z zaburzeniami psychicznymi
- A2. Liczba osób z niepełnosprawnościami skierowanych do samodzielnego zamieszkania
- B. Liczba działań nakierowanych na ułatwienie dostępu do środowiskowych domów samopomocy (ŚDS) dla osób z niepełnosprawnościami z gmin
- C. Liczba utworzonych nowych zajęć terapii zajęciowej w ŚDS
- D. Liczba działań podjętych w ramach współpracy między ŚDS a bliźniaczymi placówkami
- E1. Liczba nowoutworzonych miejsc zatrudnienia dla wykwalifikowanej kadry specjalistycznych placówek
- E2. Liczba szkoleń mających na celu podnoszenie kwalifikacji kadr tematycznych placówek
- F. Liczba nowych zajęć/ warsztatów oferowanych w ramach warsztatów terapii zajęciowej
- G. Stworzenie modelu wsparcia terapeutycznego dla uczestników WTZ i ŚDS w sytuacji ograniczeń działalności ww. placówek w okresie pandemii COVID 19
- H. Liczba przeprowadzonych diagnoz/ badań socjologicznych dotyczących potrzeb i poczucia bezpieczeństwa pracowników systemu opieki instytucjonalnej w okresie pandemii COVID 19

Cel strategiczny 4. Pomoc osobom starszymi długotrwale chorym

CEL OPERACYJNY	ZADANIA	WSKAŹNIKI
<p>Cel operacyjny 1 Promocja zdrowiai profilaktyka chorób</p>	<p>A. Podejmowanie działań edukacyjnych nakierowanych na utrzymanie zdrowia oraz wzmacnianie odpowiedzialności za zdrowie</p> <p>B. Promowanie szczepień ochronnych</p> <p>C. Wspieranie działań profilaktycznych z zakresu zapobiegania chorobom układu krążenia i chorobom nowotworowym</p> <p>D. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii</p> <p>E. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie przeciwdziałania niktynizmowi,</p>	<p>A. Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych nakierowanych na utrzymanie zdrowia oraz wzmacnianie odpowiedzialności za zdrowie</p> <p>B. Liczba działań informacyjnych promujących szczepienia ochronne</p> <p>C. Liczba działań mających na celu wspieranie działań profilaktycznych z zakresu zapobiegania chorobom układu krążenia i chorobom nowotworowym</p> <p>D. Liczba działań o charakterze informacyjnym lub edukacyjnym w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii</p> <p>E. Liczba działań o charakterze informacyjnym lub edukacyjnym w zakresie przeciwdziałania niktynizmowi</p>
<p>Cel operacyjny 2 Wzmocnienie bezpieczeństwa osób starszych</p>	<p>A. Realizowanie kampanii innych działań profilaktycznych służących przeciwdziałaniu przemocy wobec osób starszych</p> <p>B. Inicjowanie szkoleń wśród kadry instytucji mających kontakt z osobami starszymi na temat przemocy wobec osób starszychi diagnozy jej przejawów</p> <p>C. Promowanie technologii ICT i innowacji społecznych zwiększających bezpieczeństwo fizycznej zdrowotne osób starszych</p>	<p>A. Liczba przeprowadzonych kampanii innych działań profilaktycznych służących przeciwdziałaniu przemocy wobec osób starszych</p> <p>B. Liczba przeprowadzonych szkoleń wśród kadry instytucji mających kontakt z osobami starszymi na temat przemocy wobec osób starszychi diagnozy jej przejawów</p> <p>C. Liczba działań mających na celu promowanie technologii ICT i innowacji społecznych zwiększających bezpieczeństwo fizycznej zdrowotne osób starszych</p>
<p>Cel operacyjny 3 Wspieranie aktywności osób starszych</p>	<p>A. Umożliwienie uczestnictwa ludzi starszych w życiu społecznym: wycieczki, spotkania z ludźmi nauki, kultury czy sportu, kluby seniora, organizacja imprez rozrywkowo-wypoczynkowych, udział w imprezach na terenie powiatu (przy współpracy OPS-ów, PCPR-u i DPS-ów, Dziennych Domów Pomocy, klubów seniora i organizacji pozarządowych)</p> <p>B. Wspieranie różnorodnych form twórczości i ruchu artystycznego najstarszego pokolenia</p> <p>C. Wspieranie rozwoju uniwersytetów trzeciego wieku jako formy autokreacji i samorealizacji najstarszego pokolenia</p>	<p>A. Liczba przedsięwzięć społeczno-kulturalnych, w których brały udział osoby starsze, takich jak wycieczki, spotkania z ludźmi nauki, kultury czy sportu, kluby seniora, organizacja imprez rozrywkowo-wypoczynkowych, udział w imprezach na terenie powiatu</p> <p>B. Liczba działań mających na celu wsparcie różnorodnych form twórczości i ruchu artystycznego najstarszego pokolenia</p> <p>C. Liczba działań mających na celu rozwój uniwersytetów trzeciego wieku</p> <p>D. Liczba działań mających na celu rozpowszechnianie informacji o ofercie w zakresie aktywizacji osób starszych wśród mieszkańców powiatu</p> <p>E. Liczba działań mających na celu promowanie działań w zakresie</p>

	<p>D. Rozpowszechnianie informacji o ofercie w zakresie aktywizacji osób starszych wśród mieszkańców powiatu</p> <p>E. Promowanie działań w zakresie wzmacniania kompetencji seniorów w użytkowaniu nowych mediów</p>	<p>wzmocniana kompetencji seniorów w użytkowaniu nowych mediów</p>
<p>Cel operacyjny 4 Rozbudowa infrastruktury i rozwój systemu opieki nad osobami starszymi, samotnymi i długotrwale chorymi</p>	<p>A. Tworzenie/aktualizowanie mapy potrzeb osób starszych – inwentaryzacja grup ryzyka</p> <p>B. Zwiększenie intensywności świadczenia usług opiekuńczych dla osób starszych</p> <p>C. Tworzenie domów dziennego pobytu</p> <p>D. Propagowanie form opieki dziennej wśród osób starszych nieaktywnych oraz zamieszkujących tereny wiejskie</p> <p>E. Tworzenie mieszkań chronionych dla osób starszych</p> <p>F. Przygotowanie kadry – wymiana doświadczeń z placówkami zagranicznymi</p> <p>G. Szkolenia bezrobotnych w kierunku zdobycia umiejętności i kwalifikacji opieki nad osobami starszymi, samotnymi, chorymi</p> <p>H. Promowanie rodzinnych domów pomocy i innych form środowiskowej opieki</p> <p>I. Podnoszenie standardu opieki w DPS poprzez: podnoszenie kwalifikacji kadry i rozszerzenie oferty terapii zajęciowej, rehabilitacyjnej</p> <p>J. Wspieranie działań DPS na rzecz integracji ze środowiskiem lokalnym</p> <p>K. Utrzymywanie stałego kontaktu z instytucjami i organizacjami pozarządowymi</p>	<p>A. Liczba stworzonych lub zaktualizowanych map potrzeb osób starszych</p> <p>B1. Liczba usług opiekuńczych udzielonych osobom starszym</p> <p>B2. Liczba podmiotów oferująca usługi opiekuńcze dla osób starszych</p> <p>C1. Liczba domów dziennego pobytu funkcjonujących na terenie powiatu</p> <p>C2. Liczba nowopowstałych domów dziennego pobytu</p> <p>D. Liczba działań mających na celu propagowanie form opieki dziennej wśród osób starszych nieaktywnych oraz zamieszkujących tereny wiejskie</p> <p>E. Liczba mieszkań chronionych dla osób starszych na terenie powiatu</p> <p>F. Liczba działań mających na celu wymianę dobrych praktyk z placówkami zagranicznymi przez kadrę systemu opieki nad osobami starszymi, samotnymi i długotrwale chorymi</p> <p>G. Liczba zrealizowanych szkoleń dla bezrobotnych w kierunku zdobycia umiejętności i kwalifikacji opieki nad osobami starszymi, samotnymi, chorymi</p> <p>H. Liczba działań mających na celu promowanie rodzinnych domów pomocy i innych form środowiskowej opieki</p> <p>I. Liczba działań mających na celu podnoszenie standardu opieki w DPS poprzez: podnoszenie kwalifikacji kadry i rozszerzenie oferty terapii zajęciowej i rehabilitacyjnej</p> <p>J. Liczba inicjatyw na rzecz wspierania działań realizowanych przez DPS na rzecz integracji ze środowiskiem lokalnym</p> <p>K1. Liczba spotkań/ seminariów/ warsztatów między instytucjami i organizacjami społecznymi</p> <p>K2. Deklarowana częstotliwość kontaktu między instytucjami i organizacjami pozarządowymi</p>

Cel strategiczny 5. Wspieranie solidarności społecznej i aktywizacja potencjału społecznego mieszkańców powiatu

CEL OPERACYJNY	ZADANIA	WSKAZNIKI
Cel operacyjny 1 Rozwijanie solidarności międzypokoleniowej	A. Kontynuacja współpracy między Domami Pomocy Społecznej w powiecie poznańskim a innymi DPS-ami w województwie wielkopolskim	A. Liczba inicjatyw mających na celu współpracę pomiędzy Domami Pomocy Społecznej
	B. Wspieranie rozwoju infrastruktury społecznej służącej wymianie międzypokoleniowej w formie Uniwersytetów Trzeciego Wieku, Klubów Integracji, Klubów Seniora	B1. Liczba inicjatyw mających na celu wspieranie rozwoju infrastruktury społecznej w postaci Uniwersytetów Trzeciego Wieku, Klubów Integracji albo Klubów Seniora B2. Liczba Uniwersytetów Trzeciego Wieku funkcjonujących w powiecie B3. Liczba Klubów Integracji funkcjonujących w powiecie B4. Liczba Klubów Seniora funkcjonujących w powiecie
Cel operacyjny 2 Integracja społeczna cudzoziemców	C. Inicjowanie szkoleń dla liderów społeczności lokalnej w zakresie organizowania i animowania działań integracyjnych	C. Liczba przeprowadzonych szkoleń dla liderów społeczności lokalnej w zakresie organizowania i animowania działań integracyjnych
	A. Promocja oferty instytucji integracji i aktywizacji (Klubów Integracji Społecznej, Placówek Wsparcia Dziennego, gminnych bibliotek) wśród migrantów	A. Promocja oferty instytucji integracji i aktywizacji (Klubów Integracji Społecznej, Placówek Wsparcia Dziennego, gminnych bibliotek) wśród migrantów
	B. Upowszechnianie idei szkół otwartych na różnicowanie kulturowe – poprzez organizowanie imprez szkolnych: spotkań tematycznych, Dni Wielokulturowości, etc.	B. Liczba działań mających na celu upowszechnianie idei szkół otwartych na różnicowanie kulturowe
	C. Wspieranie rozwoju poradnictwa zawodowego, w tym również wsparcie w pisaniu dokumentów aplikacyjnych, konsultacji z doradcą zawodowym	C. Liczba działań mających na celu rozwój poradnictwa zawodowego, w tym również wsparcie w pisaniu dokumentów aplikacyjnych, konsultacji z doradcą zawodowym
	D. Wsparcie organizacyjne i finansowe dla podmiotów, które działają na rzecz integracji cudzoziemców (w tym organizacji pozarządowych, nieformalnych grup sąsiedzkich, rodziców).	D1. Liczba działań mających wspierać integrację cudzoziemców D2. Ilość środków przekazanych organizacjom pozarządowym, nieformalnym grupom sąsiedzkim czy rodziców, które działają na rzecz integracji cudzoziemców
	E. Likwidacja barier językowych w relacjach między instytucjami pomocy społecznej a migrantami poprzez zatrudnienie pracownika socjalnego z biegłą znajomością języka rosyjskiego lub zatrudnienie na staż, wolontariat studenta pracy socjalnej znającego język	E. Liczba zatrudnionych w instytucjach pomocy społecznej pracowników socjalnych/ wolontariuszy/ stażystów z biegłą znajomością języka rosyjskiego
	F. Wspieranie działań edukacyjnych w zakresie nauki języka polskiego dla cudzoziemców	F. Liczba inicjatyw o charakterze mentoringowych mających na celu ułatwienie relacji z polskimi instytucjami i społecznościami lokalnymi poprzez pokonywanie bariery językowej i kulturowej G. Liczba inicjatyw mających wspierać działania edukacyjne w zakresie nauki języka polskiego dla cudzoziemców H. Liczba punktów prawnego i obywatelskiego dostępnym w języku

<p>Cel operacyjny 3 Zwiększenie uczestnictwa w kulturze</p>	<p>ukraińskim i rosyjskim na terenie powiatu</p>	<p>A. Liczba inicjatyw wspierających działalność artystyczną osób z niepełnosprawnością oraz osób starszych</p> <p>B. Liczba działań mających na celu wspieranie placówek oświatowych i opiekuńczo-wychowawczych prowadzących działalność służącą rozwojowi różnicowanych form twórczości</p> <p>C. Liczba działań mających na celu wspieranie organizacji pozarządowych realizujących działania upowszechniające bogactwo kulturowe powiatu</p> <p>D. Liczba działań mających na celu wspieranie młodemu pokoleniu przeszłość powiatu</p> <p>E. Liczba wydanych niekomercyjnych, niskonakładowych wydawnictw w formie broszur, prospektów dotyczących tradycji i kultury powiatu</p>
<p>Cel operacyjny 4 Rozwój aktywności sportowej i rekreacyjnej</p>	<p>ukraińskim i rosyjskim na terenie powiatu</p>	<p>A. Liczba obiektów sportowych - współpraca z klubami sportowymi umożliwiający korzystanie z będących w ich dyspozycji basenów, lodowisk, boisk i sal treningowych</p> <p>B. Liczba organizowanych lub współorganizowanych masowych, plenerowych imprez sportowych/rekreacyjnych</p> <p>C. Liczba nowych imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych o zasięgu lokalnym</p> <p>D. Liczba działań mających na celu wspieranie placówek oświatowych i opiekuńczo-wychowawczych prowadzących działalność służącą rozwojowi kultury fizycznej, sportu i turystyki</p> <p>E. Liczba kilometrów nowo wybudowanych ścieżek i tras rowerowych podnoszących atrakcyjność turystyczną powiatu</p>

Zakończenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026 to narzędzie służące do efektywnego adaptowania działań realizowanych na poziomie powiatu do zmian zachodzących na różnych poziomach – społecznym, demograficznym, politycznym, gospodarczym czy ekonomicznym.

Niniejszy dokument ma pełnić rolę kierunkowskazu dla działań realizowanych przez powiat poznański w obszarze rozwiązywania problemów społecznych. Opiera się on na pogłębionej analizie wyzwań stojących przed wspólnotą lokalną i wyznacza zintegrowane mechanizmy działania, dzięki którym wyzwaniom tym można sprostać. W efekcie dostarcza narzędzi do wzmacniania kondycji powiatu i podnoszenia jakości życia jego mieszkańców.

Bibliografia

Raporty z badań:

1. „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych”, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Warszawa 2017.
2. „Badanie sytuacji warsztatów terapii zajęciowej”, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Warszawa 2014.
3. „Epidemiologia zaburzeń psychiatrycznych i dostęp do psychiatrycznej opieki zdrowotnej – EZOP Polska”, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2012.
4. „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za 2019 rok”, ROPS w Poznaniu, Poznań 2020.
5. „Poznaj Sąsiada! Obywatele Ukrainy w Metropolii Poznańskiej. Dwa spojrzenia”, Stowarzyszenie SK Polska Ukraina i Konsula Honorowego Ukrainy w Poznaniu, Poznań 2018.
6. „Praktyczne ujęcie asystentury rodziny, Model Asystenta Rodziny Wypracowany na bazie wielkopolskich doświadczeń”, ROPS w Poznaniu, Poznań 2014.
7. „Produkt krajowy brutto w województwie wielkopolskim w 2017 roku”, Informacja sygnałna Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2019.
8. „Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionu na lata 2014-2030” Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014.
9. „Rodzinna piecza zastępcza w województwie wielkopolskim – stan aktualny, potrzeby i wyzwania”, ROPS w Poznaniu, Poznań 2019.
10. „Warunki życia ludności w województwie wielkopolskim w 2018 roku”, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.

Publikacje:

1. Izabela Czerniejewska, Karolina Sydow, „Analiza danych zastanych. Specyfika migracji w województwie wielkopolskim, z uwzględnieniem społecznej integracji cudzoziemców”, ROPS w Poznaniu 2020.
2. Jerzy Hausner, „Ekonomia społeczna jako sektor gospodarki”, [w:] „Kwartalnik Ekonomia społeczna” nr 1, Kraków 2007.

Sprawozdania:

1. Sprawozdanie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej w 2019 roku.
2. Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu za 2019 rok.
3. Sprawozdanie resortowe o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie MRPiPS-05 za 2017, 2018 i 2019 rok.
4. Sprawozdanie resortowe roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach MRPiPS-03 za 2017, 2018 i 2019 rok.
5. Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za 2017, 2018 i 2019 rok.
6. Sprawozdanie Centrum Integracji Społecznej za 2019 rok.
7. Sprawozdanie Klubu Integracji Społecznej za 2019 rok.

Informatory:

1. Informator o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, Powiat poznański, Poznań 2019

